Mircea Grigorovschi
Vlad Rachieru

curs de peisagistică

vol. 1 - peisajul

Editura Societăţii Academice *Matei Teiu - Botez* Iaşi

Universitatea Tehnică *Gheorghe Asachi* din Iaşi **Facultatea de Arhitectură *G. M. Cantacuzino***

M i r c e a G r i g o r o v s c h i
V l a d R a c h i e r u

curs de peisagistică

vol. **1**-peisajul

Editura Societăţii Academice *Matei Teiu-Botez* Iaşi 2011

Coperta: Vlad Rachieru

Descrierea CIP a Biliotecii Naționale a României
GRIGOROVSCHI, MIRCEA/ RACHIERU, VLAD
Curs de peisagistică, Volumul 1 - Peisajul / Grigorovschi, Mircea
Rachieru, Vlad - Iaşi: Editura Societății Academice *Matei-Teiu Botez*, 2011
Bibliogr.
ISBN

Editura Societății Academice *Matei Teiu-Botez*
B-dul Dumitru Mangeron nr. 43
Director: Prof. univ. dr. ing. Constantin Ionescu
e-mail: cionescu@ce.tuiasi.ro

CUVINTE CHEIE

SPAȚIU
PEISAJ
SENTIMENT
ESTETICĂ
SENZAȚIE
PERCEPȚIE
FILTRU

CUPRINS:

Curs de peisagistică

1 PRELIMINARII

Peisajul ca spațiu care este mai mult decât un spațiu, este un spațiu care accede la condiția de obiect al experienței sensibile și estetice, nu un obiect în spațiu.

Peisajul este în același timp și o cristalizare a duratei lungi, a istoriei.

Grădina este un model ideal, o construcție intelectuală, care explicitează relațiile de armonie care trebuie să poată fi percepute într-un peisaj, pentru ca acesta să poată căpăta o valoare estetică.

De aici rezultă și relația de interdependență și de continuitate dintre grădină și peisaj:
-grădina ca obiect artistic tinde să constituie un fel de peisaj absolut, în care ordinea manifestată de natură și armonia concepută de gândire coincid.
-peisajul, ca spontanitate originară, ca natură înaintea istoriei, rămâne un model pe care vor încerca să-l imite anumite forme arhitecturale [...] (tema muntelui, tema canionului etc.).

ROSARIO ASSUNTO
Peisajul și estetica, 1973

Puțini termeni cu o istorie suficient de lungă în limba română sunt în aparență atât de ușor de definit, pentru ca orice posibilă viitoare încercare în sensul definirii să dovedească opusul. Ei bine, *peisaj*, provenit din franceză - *paysage*, concentrează în șase litere o ambiguitate greu de bănuit. Uzura semantică produsă de folosirea sa excesivă în limba curentă în domenii extrem de variate alimentează confuzia pe care o regăsim acum acut în rândul publicului larg (virtual *consumator*) cât și (paradoxal!) în rândul specialiștilor.

În *peisajul* (!) literar autohton de specialitate tratarea acestui subiect a fost destul de anemică de-a lungul timpului, aflându-se în contrast puternic cu un Occident din ce în ce mai preocupat de fundamentarea unei pertinente teorii a peisajului.

Francezul Augustine Berque analizează din perspectivă istorică evoluția noțiunii de peisaj, constantând că există civilizații care nu au conștientizat existența peisajului, neavând nici măcar cuvinte pentru a-l denumi. El propune în aceste cazuri ideea percepției așa numitului *protopeisaj* ca o apreciere a mediului fără a implica dimensiunea percepției peisajului ca trăire estetico-culturală. Rosario Assunto, istoric și filosof al artei, promotor al valorizării peisajului ca dimensiune esențială a trăirii noastre, consideră peisajul drept o realitate la definirea căreia participă deopotrivă natura și spiritul uman.

Ultimii ani ne-au adus totuși o îmbucurătoare creștere a interesului pe care anumiți specialiști români încep să-l acorde studierii peisajului. Ioana Tudora observă că *o definire a peisajului se dovedește a fi o misiune dificilă, căci, revendicat fiind de multiple științe și arte, peisajul devine un măr al discordiei, mai degrabă decât o posibilă piatră unghiulară sau o platformă de dialog între domeniile implicate în studierea și construirea sa. Asistăm la o delimitare geloasă a peisajului, la o indecizie a delimitării câmpului epistemologic*[1] *afectat.*

Înțelegerea și definirea acestui concept, tratat fugitiv în multiple rânduri, ni se prezintă imperativ. *Cine și ce e peisajul?* este o întrebare abandonată încă fără un răspuns evident, undeva la granița dintre științe și dintre arte. Un obstacol-paradox care stă de ceva timp în calea rezolvării problemelor urbanistice și sociale ale începutului de mileniu.

-gradina, Balcic - Bulgaria

[1] Sublinierea unui cuvânt indică faptul că explicația sa va fi găsită în lexiconul de la sfârșitul fiecărui capitol.

Necunoscând peisajul, materialul cu care vom lucra, îi vom sfida inerent caracterul, îi vom nega inconștient implicațiile și-i vom strivi implicit sensibilitatea. O „peisagistică" care-și neagă peisajul își va construi discursul schizoid din stereotipii redundante, compoziții impersonale, elemente dezumanizate(-nte) împletite mașinal și riscând să se constituie în cea mai senină *depeisagizare*. E justă afirmația că mai rău decât să ai o părere proastă despre ceva este să nu o ai deloc.

A.M. Zahariade precizează că *aducerea în discuția de specialitate a noțiunii de peisaj (cu începere cam din anii 1960-70, ani de cotitură în gândirea arhitecturală) și interpretările diverse care se țes în jurul ei în dezbaterea contemporană marchează o schimbare de atitudine atât în relația om-natură cât și în modul în care natura intră în proiectul de edificare: conștientizarea unor anumite aspecte problematice cărora arhitecții, urbaniștii, responsabilii cu edificarea mediului în general trebuie să le facă față, precum și necesitatea găsirii unor mijloacre/modalități de intervenție mai potrivite, mai nuanțate decât cele <uzuale> pentru a răspunde noilor circumstanțe.*

Dorind să aflăm totuși *ce este?/cine este?* acest PEISAJ, gestul firesc inițial ar fi să consultăm un DEX; în dreptul termenului *peisaj* vom găsi următoarele definiții [2] :

1. *Parte din natură care formează un ansamblu artistic și este prinsă dintr-o singură privire; priveliște; aspect propriu unui teritoriu oarecare, rezultând din combinarea factorilor naturali cu factorii creați de om.*

2. *Gen de pictură sau de grafică având ca obiect reprezentarea cu precădere a priveliștilor din natură; (concr.) tablou, fotografie care reprezintă un peisaj*

3. *Descriere, reprezentare a naturii în opere literare; compoziție literară descriptivă.*

Paradoxal, nu ne dovedim acum cu nimic mai lămuriți. Informațiile ne par contradictorii, neclare. Ne îndreptăm spre dicționarele străine. În *Oxford Dictionary*, cuvântul *landscape* va fi explicat prin *the scenery of a land area; a picture of this* [3]. *Hachette* din Franța propune pentru *paysage: étendue de pay; nature, aspect d'une pays; représentasion picturale d'un site champêtre; aspect general d'une situation* [4].

Convenția Europeană a Peisajului îl definește ca fiind *o parte din teritoriu perceput ca atare de către populație, al carui caracter este rezultatul acțiunii si interacțiunii factorilor naturali si umani (Legea nr. 45/2002 pentru ratificare Conventiei europene a peisajului-Florenta 20.10.2000).*

---

[2] DEX *(Dicționarul explicativ al limbii române)*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998.
[3] Decorul natural al unei suprafețe de pământ; pictură/fotografie a acesteia (n.a.).
[4] Intinderea unui spațiu, teritoriu, natură, aspect al unui teritoriu, reprezentarea picturală a unui sit campestru; aspect general al unei situatii.

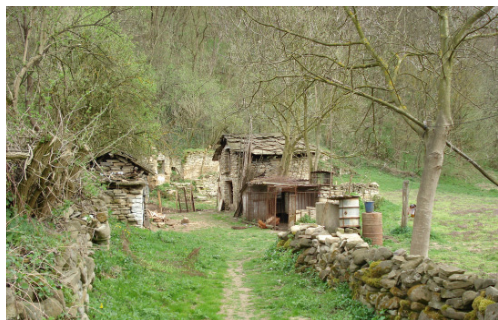
-peisaj, Creta

Termenul de peisaj cu ambele sale sensuri <tari>, cel de imagine reprezentând o priveliște și de vedere a unui ținut cuprinsă cu privirea, *a apărut pentru prima oară spre finele secolului al XV-lea în Țările de Jos legat de <inventarea> reprezentărilor picturale cu această temă.*
Cuvântul landschap *exista dinainte și desemna o întindere concretă de pământ: o regiune, un ținut. Similar cu cel olandez termenul german de* landschaft *are și el o preistorie semantică, fiind deja folosit spre sfârșitul secolului al VIII-lea cu înțelesul de* regiune, provincie. *Abia din prima jumătate a secolului al XVI-lea, odată cu răspândirea modei picturii neerlandeze de peisaj își capătă* landschaft *înțelesul de azi. Termenul englez de landscape apare în dicționare cu ortografia și înțelesurile din zilele noastre doar începând din 1603, la concurență cu varianta landskip – mai veche dar ieșită din uz după secolul al XVIII-lea. Acest din urmă terme, preluat în limba engleză probabil pe filieră germană, a evoluat de la sensul originar de ținut într-un mod similar cu corespondentul său olandez.*
Spre deosebire de grupul amintit, termenul francez de paysage *este unul inventat prin sufixarea cuvântului* pays. *În limba italiană există două cuvinte pentru desemnarea peisajului:* paese și paesaggio.

KAZMER KOVACS
Chestiunea peisajului (ACUM)

Legea nr. 345/2006, privind regimul ariilor natural protejate precizează că acesta reprezintă *o zona terestră ce se poate delimita clar, cu o structură si caracteristici specifice, cu valori si structuri naturale specifice, incluzând si elemente ale culturii umane, unde elementele naturale si cele create de om se influențează reciproc. Peisajul cultural - rezultat al interacțunii intre factorii naturali și umani, ilustrând evoluția societății si a așezărilor umane in decursul istoriei, sub influența constrangerilor materiale sau oportunităților generate de mediul lor natural și de factorii sociali, economici și culturali atât interni cât si externi,* (UNESCO - *Operational Guidelines for the implementation of the World Heritage).*

Din definițiile de mai sus putem acum extrage un aspect comun: o dublă definire a peisajului: ca spațiu real, *natură* și ca reprezentare a unui spațiu real/peisaj prin pictură de natură, prin fotografie de natură și poate prin literatură după natură. Întrebarea este unde amplasăm peisajul? Peisajul este spațiu natural sau se situează în afara acestuia? Aparține spațiului antropic ori antropizat?

Nu vom putea răspunde acestor întrebări și nu vom reuși să definim peisajul decât dacă vom analiza multiplele teritorii științifice și artistice în care este el înglobat astăzi și folosindu-ne de rezultatele și concepțiile fiecăruia să încercăm să construim un virtual concept general.

Sit istoric, Alba Iulia

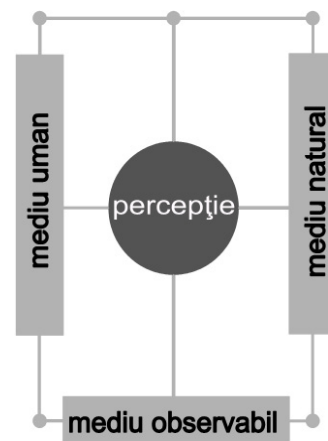

2 PERSPECTIVE ȘI REVENDICĂRI

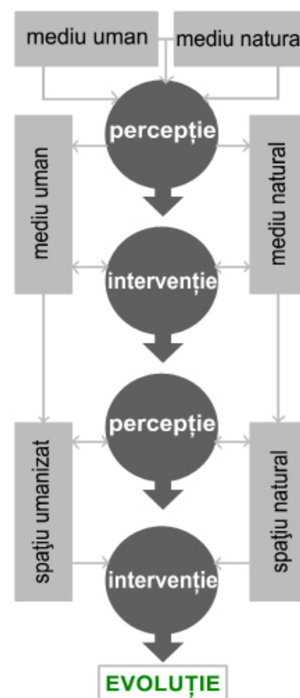
Neclaritatea semantică a noțiunii de peisaj este dublată și de nedelimitarea *proprietarilor* săi, peisajul fiind în prezent asumat de numeroase arte și științe. Pictura, land-art-ul, ecologia, geografia, psihologia, etnografia, antropologia, sociologia, arhitectura, urbanismul și nu în ultimul rând, peisagistica văd peisajul dintr-un anume unghi, atribuindu-i caracteristici care, paradoxal, nu coincid decât în foarte mică măsură.

Peisajul geografic s-a închegat ca și concept începând cu secolul al XIX-lea. Viziunea inițială a fost următoarea: *peisajul = rezultat fizic al evoluției reliefului.* Prefigurând oarecum mai apoi modernitatea, geografia a încercat să analizeze relația extrem de importantă dintre societate și mediul pe care aceasta îl populează încercând a demonstra legătura indisolubilă dintre cele două: *peisajul = construcție antropic-culturală generată de relația societate-mediu.* Acest episod științific precoce, a fost întrerupt însă pentru o perioadă: *din dorința unei obiectivități crescute a geografiei ca știință, peisajul se eliberează de subiectivismul cultural și se transformă într-o unitate fizică/spațială. Peisajul devine obiect de studiu, instrument, unitatea taxonomică de bază în studiul geografic.* (Groza, 2003). Geografia fizică va descrie, raportându-se la concret, peisajul astfel: *elementele naturale + oameni = mediul natural vizibil*. Această concepție va privi peisajul strict în termenii unei tipologii spațiale, putându-se vorbi de peisajul montan, peisajul de câmpie, ș.a.m.d. Geografia umană/culturală va readuce în prim-plan viziunea inițială, noțiunea exprimând *relația particulară dintre societate și teritoriu*, cu o dublă fațetă: spațială – (organizare geografică) și hermeneutică (datorată fenomenului de percepție umană generator de subiectivitate, asupra căruia vom reveni). Peisajul *evoluează* de la spațial, la social.

Lucian Drăguț [5] observă că studiul geografic al peisajului omite latura antropologică a construcției sale, latură generatoare de subiectivitate:*pentru a evita abordările reducționiste trebuie să se pornească de la ideea că peisajul geografic este o realitate duală, obiectivă și subiectivă în aceeași măsură. Realitate obiectivă deoarece conține elemente concrete măsurabile, dar care devine subiectivă în procesul de percepție umană. Negarea componentei subiective implică negarea necesității folosirii în geografie a unui termen provenit din artă, în condițiile în care există suficienți termeni care să acopere realitatea strict obiectivă (geosistem, environment).*

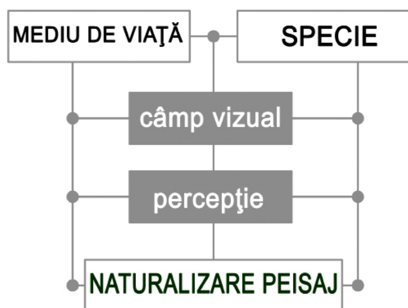
Schema 1 - Peisajul geografilor

Schema 2 - Peisajul geografilor

---

5 *Geografia peisajului*, Presa universitară clujeană, Cluj-Napoca, 2000.

Schema 3 — Peisajul geografic

Un punct de vedere interesant asupra peisajului analizat geografic îl constituie demersul Universităţii din Besançon (Franţa) denumit laboratorul THEMA *(www.hypergeo.eu)*. Studiul defineşte peisajul prin intermediul interacţiunii conceptuale a patru sisteme:

- sistemul producător de peisaj
- sistemul – peisaj vizibil
- sistemul percepţiei peisajului
- sistemul utilizării peisajului

Analizând aceste sisteme, autorii definesc o serie de proprietăţi ale peisajului: peisajele sunt înscrise în spaţiu; ele sunt pretutindeni în spaţiul geografic. Din această perspectivă se impune definirea raportului între peisaj şi spaţiu:

- peisajul evoluează în timp, devenind necesară şi analiza aspectelor statutului său temporar;
- simţurile umane sunt responsabile de sesizarea şi percepţia peisajului;
- peisajul furnizează informaţii despre elementele sale componente: spaţiul suport vs. elementul uman care îl priveşte, îl percepe, îl construieşte.
- noţiunea de peisaj are o evoluţie istorică.

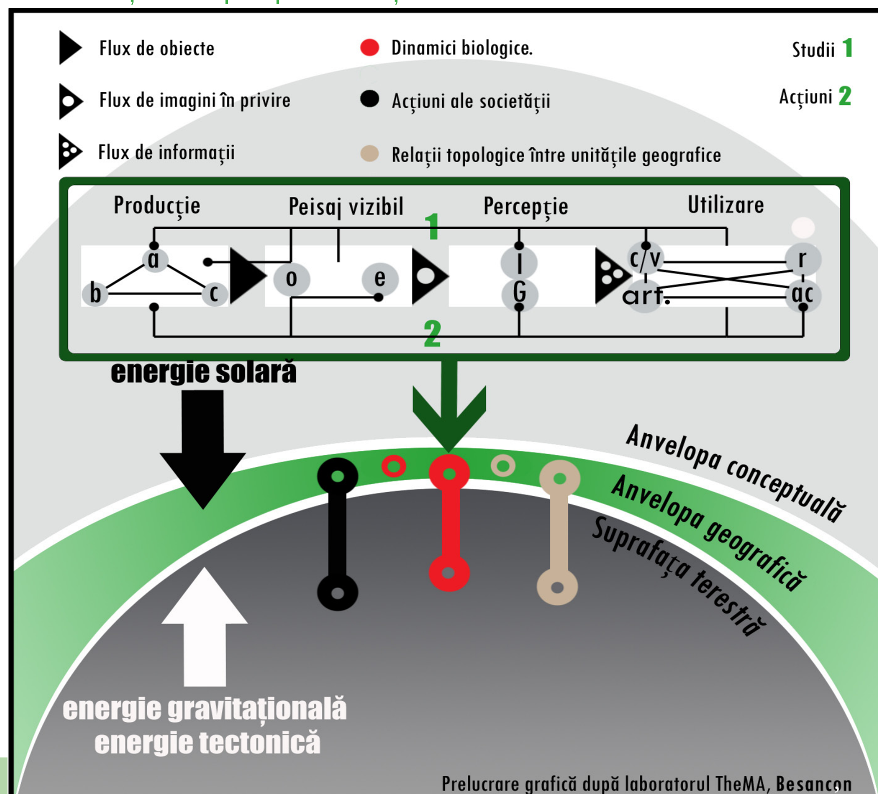

Fig. 1 — Sistemul definirii peisajului (prelucrare după schema laboratorului TheMa, Besançon, Franţa).

a - abiotic
b - biotic
c — antropic
o — obiecte
e- elemente de imagine
I — condiţii individuale
G — condiţii colective
C/V — consum/vânzare
art — artializare
r — cercetare
ac — acţiune.

Autorii studiului asamblează toate elementele prezentate anterior într-o definiție și într-o schemă grafică (fig. 1) menite a clarifica problematica peisajului. *Peisajul este aparență.* Acesta prezintă o infinitate de imagini ale lumii înconjurătoare, sesizată în ansamblul său secvențial și nu include nici *foarte aproape* și nici *foarte departe*, arată o vedere tangențială, spectacolul oferit prin combinarea variată a obiectelor pe suprafața globului.

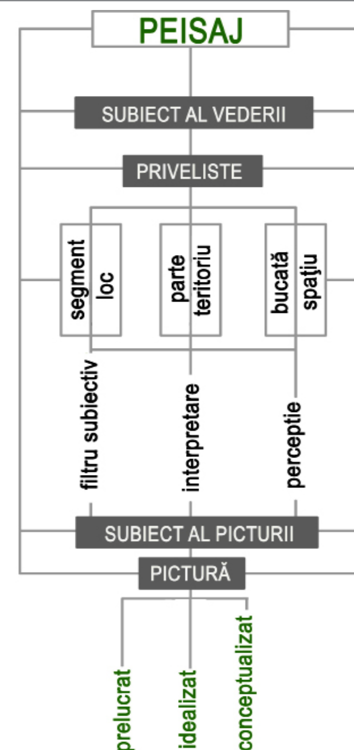
În lucrarea sa, Alain Roger definește peisajul ca produs de sisteme de forțe complexe și evolutive activate de natură și oameni. Potențial vizibil din toate punctele spațiului, **peisajul nu există decât dacă este considerat ca atare** în termenii unui demers de natură artistică (artializare [6]) , a celor care îl percep, trăiesc în el și îl utilizează. Nu este reductibil la materialitatea sa sau la identitatea izvorâtă din privirea acelora care-l văd. Văzul poate fi de altfel ajutat de celelalte simțuri. Peisajul evoluează mereu, atât cu producerea sa fizică, cât și cu perceperea. Termenul de *peisaj* este polisemic.

- *Peisajul vizibil* - se referă la obiectele produse de natură și oameni, vizibile în peisaj prin intermediul imaginilor percepute individual sau colectiv. Există două paliere: cel al obiectelor percepute și cel al imaginilor obiectelor legate printr-un flux informativ. Fiecare peisaj are propria sa sensibilitate vizuală.

- *Perceperea peisajelor* - este analizată pe palier individual, pe palier social și pe palier spațial. Se subliniază rolul reprezentărilor în construcția viziunii despre lume și în sistemul de valori pe care-l atribuim peisajelor, reprezentare care constituie memoria individului, grupului sau a unei civilizații. Percepția peisajului este o construcție culturală.

- *Producerea peisajelor* - peisajul este un efect al sistemelor de forțe în acțiune care generează diverse raporturi spațiale și obiectuale, materialul percepției. Sistemul de forțe este descompus în trei subsisteme care interrelationează:

- ☐ subsistemul abiotic – cuprinzând forțele aerului, apei și pamântului
- ☐ subsistemul antropic – cuprinde tehnicile elaborate în decursul istoriei de societate care produc elementele antropice
- ☐ subsistemul biotic– dinamica biologică în evoluție istorică (biologia vegetală și animală).

Schema 4 – Peisajul din pictură

Fig. 2 - peisaj de lupta,tablou Muzeul Brukenthal, Sibiu.

[6] Expresia îi aparține geografului francez Alain Roger.

Fig. 3 - artializarea peisajului, Budapesta.

Peisajul este utilizat de actorii sociali nu numai ca *background* al vieții cotidiene dar și ca subiect al contemplației si obiect al consumului, schimburilor, reglementărilor etc. Peisajul este prezent in toate domeniile vieții sociale: comerț, marketing, turism, locuire. Totodată peisajul face și obiectul consumului: alimentație, circulație, turism etc. *Consumatorii* acestuia se împart în: cei care îl traversează, cei care îl contemplă și cei care îl utilizează .

Peisajul ecologic. Ecologia are în studiu relația specie-mediu de viață. Conceptul a fost introdus la mijlocul secolului al XIX-lea, în perioada interbelică luând naștere și preocupări legate de *ecologia peisajului*, dezvoltate mai ales începând cu anii '60. Studiul ecologic se concentrează în jurul a doi termeni pe care îi modifică semantic: *environnement și peisaj*. Aceștia provin din zona artei și esteticului. *Environnement* (închis, încercuit, îngrădit), reprezenta o hibridare a artelor plastice, un joc de obiecte banale, de uz curent, așezate laolaltă astfel încât să creeze o operă de artă. Accepțiunea estetică a termenului este suprimată cu ocazia *adopției* sale de către ecologie. *Peisaj* este o noțiune cu o puternică implicație subiectivă traducând **percepția asupra spațiului**. Ecologia tinde către obiectivizare și transformă peisajul într-o unitate de măsură cantitativă a spațiului, neputându-se în acest caz evita suprapunerea conceptelor *peisaj și mediu*. Singura diferență care justifică în viziunea ecologiei existența celor două concepte ar fi faptul că peisajul desemnează doar elementele de mediu aflate în câmpul vizibil și este în consecință subordonat mediului. Se sfidează componanta culturală a acestuia, accentul fiind forțat, pus pe considerarea sa realitate naturală. Triada *mediu-peisaj-ecosistem* trădează o neclaritate semantică și în legislația de protecție a mediului: noțiunile sunt folosite fără cunoașterea limitelelor conceptuale. Peisajele protejate sunt considerate patrimoniu natural, ieșind astfel din discuție orice conexiune a peisajului la cultură.

Fig. 4 - dezvoltarea industriei ecologice. Camp eolian, Austria.

Fig. 5 - peisaj ecologic, panouri fotovoltaice, Germania.

Peisajul picturii și a land-art-ului. O definiție a peisajului care apare în mod constant în dicționare ar fi: *priveliște, subiect al unei picturi; vedere, bucată, segment, parte a unei vederi, a unei întinderi ce se prezintă privirii devenind subiect al unei picturi.* **Peisajul a luat naștere în pictură** (artistul își aruncă privirea, obligat contemplativă, asupra spațiului înconjurător, general numit natură). Pentru a reuși să reprezinte spațiul el inventează perspectiva (școlile de pictură renascentistă italiană și cea flamandă de sec.XV dețin acest merit). Perspectiva va influența reprezentarea mentală a spațiului extrem de puternic așa încât nu putem percepe spațiul decât ghidați fiind de regulile stricte ale acesteia. Peisajele create cu ajutorul perspectivei au evoluat în spații ideale estetic, constituind adevărate modele și schimbând simțitor modul cum omul recepționează spațiul proximal.

Natura este primul element al spațiului supus contemplației. Filtrată prin idealizare, estetizată. Renașterea o va laiciza.

Elementul spațial care va atrage în paralel privirea omului va fi **orașul.** Romantismul secolului al XIX-lea va trimite privirea către alte spații, considerate până atunci inabordabile: munții și litoralul. Școala Flamandă transformă peisajele în adevărate mărci identitare, nu doar un teritoriu dezvăluit în fața unei priviri estetizate ci o imagine-identitate.

Apariția **fotografiei** în secolul al XIX-lea va constitui următorul mare moment din istoria peisajului. Peisajul va fi cel fotografiat întâi. Adus în ochii publicului la mii de kilometri distanță, exoticul va fi înlocuit mai apoi de efervesecența spectaculoasă a orașului nelipsit de locuitorii săi. Fotografia exploatează teme pe care din rațiuni de gust și tributară comenzii, pictura nu le putuse aborda. Strada, gara, spațiile industriale vor fi rezervoare fertile de material în creația fotografică. Orașul va începe acum să ofere o nebănuită bogăție artistică, determinând sentimente, emoții, trăiri. **Orașul devine peisaj.** Zone urbane până atunci neluate în seamă, sunt aduse în prim plan. Arhitectura este mult mai bine cunoscută astfel de public. Orașul și societatea care îl populează pătrund împreună ireversibil în opera de artă.

Fig. 6 - zona industrială, Arad.

Fig. 8 - peisaj industrial, OMV-companie austriacă de producere si rafinare a petrolului.

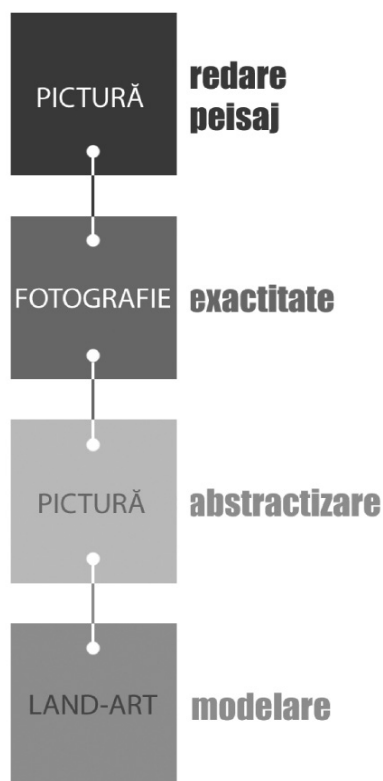

Fig. 7 - piața centrala din Padova, Italia.

Grădina nu este căutare a naturii, așa cum de multe ori este definită astăzi. Ea este, dimpotrivă, o demonstrație a supremației umane asupra naturii și a lumii, o civilizare a acesteia, o umanizare finală a ei.

I. TUDORA

Schema 5 – Evoluția peisajului din artele plastice.

Ca urmare a preciziei net superioare a fotografiei în a reda proprietățile spațiului, pictura glisează în abstract. Peisajul din pictură moare sau, mai bine zis, îmbracă o haină cu totul nouă, se metamorfozează; imaginea transpusă nu mai reprezintă fidel realitatea ci este o transpunere a trăirilor provocate de percepția spațiului luat în considerare. Dezbracarea de "materialitate" va face ca pictura să-și piardă asemănarea cu realitatea. Fotografia va continua să exploateze spații uitate. Pasiunea pentru locurile noi a fotografiei o va moșteni și land-art-ul. O piesă de land-art este oferită publicului prin fotografie (terestră sau aeriană), rar prin contact vizual nemijlocit. Tudora spune că *land-art-ul este o tentativă reușită de ruptură de vechile tipuri de peisaj, este de fapt o* ***invenție de peisaj****.*

Peisajul din peisagistică. Pictura, literatura și peisagistica, toate înțeleg să opereze într-un anumit mod cu peisajul; primele două realizează o construcție *in visu* (A. Roger) - o construcție a privirii aruncată asupra spațiului înconjurător. O acțiune efectivă asupra peisajului sau *in situ* au exercitat la început agricultorii. Ei au construit peisaj în mod involuntar, strict din considerente utilitare și în nici un caz cu scop estetic. Ei au modelat efectiv spațiul, folosind diversele unelte pe care în timp le-au produs. Reconsiderarea ulterioară a peisajului va produce includerea sa între arte sub jurisdicția arhitecturii, urbanismului și a peisagisticii. *Peisagistul* (creatorul de peisaje) era considerat inițial cel care concepe spațiile verzi urbane, creatorul de parcuri, grădini, aliniamente. Însă *trecerea de la parcul palatului la teritoriul național în întregul său, ieșirea din peisajul natural și intrarea în spațiul urban, ieșirea din grădină și intrarea în chiar obiectul de arhitectură, peisagizarea generalizată a lumii în care trăim duce la o definire din ce în ce mai dificilă a domeniului.* [7]

Peisagistica are un bagaj teoretic extrem de anemic, resuscitat doar pe alocuri prin slabe intervenții în ultimii câțiva ani. O teorie a peisajului nu a existat până de curând, în acest sens putându-se vorbi de o practică-experimentală. A. M. Zahariade este de părere că *din puctul de vedere al peisagisticii, tocmai ambiguitatea noțiunii de peisaj și caracterul ei difuz devin fertile și permit interpretări mai flexibile și mai nuanțate ale diverselor situații pe care încearcă să le rezolve.* O cunoaștere a principiilor peisagisticii poate fi făcută cu mai bune rezultate "pe teren", decât analizând vreo teorie care sa fi guvernat creațiile în cauză.

Construcția directă și voită a peisajului a fost întotdeauna supusă unei **voințe politice, gustului unor elite**, unor **mode** (Schema 6). Renașterea a propus un contrast profund între natura dezlânțuită, reprezentată prin pădurea întunecată, sălbatică, eboșa din care se decupa riguros-geometric grădina. Extrem de organizată, această grădină reprezintă spațiul uman, sigur. Clasicismul francez supune prin geometrizare și pădurea învecinată.

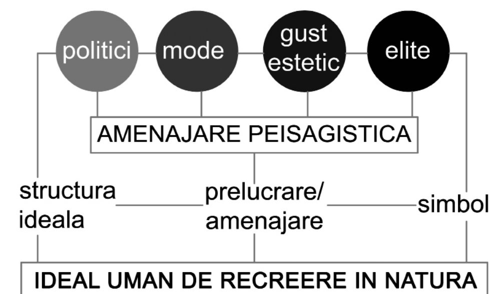
[7] I. Tudora, *Arhitectură și reprezentarări sociale, Peisaj urban, spațiu și arhitectură*, 2005.

Demersul nu reprezentintă o apropiere de natură, ci o satisfacere a preocupărilor înaltei societăți: vânătoare, picnicuri, plimbări, *loisir* în general. Obeservăm, parcurgcând istoria secolelor care vor urma, că nici romantismul nu va constitui o adevărată revenire la natură ci, de fapt, o prelucrare a acesteia după un gust delicat al aceleiași societăți înalte. Peisagismul englez reproduce fidel natura și înseminează creațiile cu diverse simboluri-cheie: arborele uscat este lăsat intenționat acolo, un *memento mori*, lacul evocă imensitatea covârșitoare a oceanului străbătut de impunătoarea flotă engleză. Subliminalul promovează diversele mărci ale noilor cuceriri imperiale: plante exotice aclimatizate, pagoda chineză, păsări deosebite, temple sudamericane.

Secolul al XIX-lea urmează Revoluției Industriale, aducând cu sine o nemaiîntâlnită până atunci densificare urbană și o reală explozie demografică. Ruptura brutală de peisaj și îndepărtarea fără precedent a oamenilor de natură este acum o realitate. *Înverzirea* urbană care va avea loc, nu are, de asemenea, nimic de-a face cu natura ori peisajul. Ea este tradusă într-un tratament superficial și de scurtă durată a unei probleme survenite de curând în spațiul urban: **poluarea**. Propunerea verdelui în viziunile urbanistice nu este corelată în nici un caz cu încercarea de edificare a vreunui peisaj ori cu difuziunea naturii în spațiul urban. Aceasta are doar caracter de pastilă, medicament împotriva poluării. Relația locuință-grădină se schimbă. Grădina nu mai este prelungirea firească a obiectului arhitectural; ea devene un apendicele cu o funcțiune urbană. Vegetația-medicament la care s-a făcut cu disperare apel din considerente utilitare a degradat treptat imaginea peisagisticii-artă. Peisagistul va fi confundat cu *un lucrător la spații verzi... Peisajul nu poate fi redus la simpla prezență a vegetației și nici măcar nu implică prezența verdelui în spațiu* (Tudora).

Modernitatea va aduce o fractură în interiorul peisagisticii. Astfel iau naștere o peisagistică strict urbană și una teritorială preocupată de amenajarea teritoriului. Dacă până mai ieri peisajul reprezenta o caracteristică individualizantă a unui loc, el suferă acum o *universalizare,* ajungând să fie privit ca o posibilă devenire a oricărui loc (**devenire prin design**). Ciocnirea modernă a concepțiilor despre peisaj va pune în contradicție două teorii: *natura, modelul absolut* vs. *transformarea întregului spațiu prin design-are.*

Design-ul peisagistic crează astăzi identitate locului pe care îl innobilează. Pe lângă social, peisagistica de astăzi convertește zone industriale degradate, tratarea și salvarea acestora contribuind la îmbogățirea patrimoniului cultural. Influențele sale se fac simțite pretutindeni în oraș, în proximitatea sa, în spațiul rural și în teritoriu.

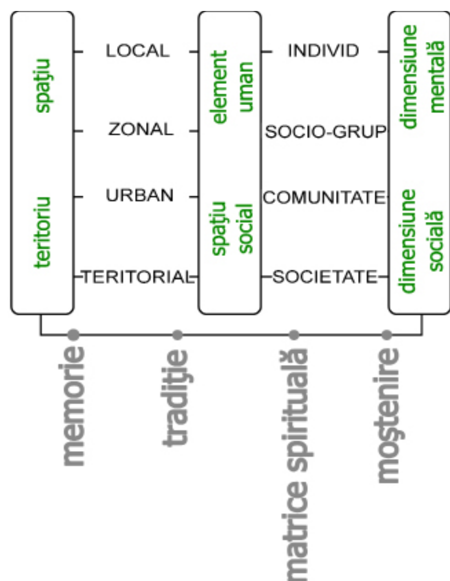

Schema 6 – Peisajul in peisagistica.

Fig. 9 - amenajare peisagistica, orasul Ulm, Germania

Schema 7 — Peisajul in peisagistica.Palierele.

Peisajul arhitectural. De la <u>*patio*</u>-ul mediteranean până la Versailles, peisajul arhitectului a fost întotdeauna subordonat rigorii construcției. Dialogul dintre arhitectură și context traduce această realitate:

1.peisaj - grădină arhitecturalizată (Renaștere, Clasicism - fig. 10);

2.obiectul este semnal, accent care se pierde în peisajul-grădină.

Medievalitatea de mijloc începe să privească spațiul proximal obiectului de arhitectură ca pe un context. Tratat secundar, el constituie eboșa pe care se țese construcția. Spațiul urban va fi dedicat de asemenea construitului amplificat prin exploatarea la maximum a efectelor perspectivei.

Orice curent artistic neagă prin ideologie curentul care l-a precedat. Postmodernismului a dat naștere unei multitudini de sub-curente unite prin a nega principiile mișcării anterioare: modernismul. Obiectul de arhitectură devine un *pliu al sitului*, nu mai este obiect în peisaj ci devine *obiect-peisaj* (fig.11).

O perspectiva asupra conceptului de *arhitectura a peisajului* o are A.M. Zahariade in cursul *Arhitectura – context – peisaj* sustinut la Universitatea de Arhitectura si Urbanism "Ion Mincu" Bucuresti

Dimensiunea acestei perspective rezidă din suprapunerea celor două concepte: *arhitectură și peisaj.* Arhitectura sintetizează spațiul construit și cel interstițial, introduce natura în acestea, crează spații-peisaj sau realizează peisaje cu limbajul propriu arhitectural, generând în cel din urmă o arhitectură a peisajului.

În prezent se înregistrează o înțelegere mecanică a conceptului de arhitectură a peisajului greșit suprapus pe sensul tradițional al artei grădinilor. Abordarea modernă ridică problematica absorbirii arhitecturii în peisaj cât și construcția peisajului cu limbajul propriu arhitectural (utilizarea vegetalului în definirea spațiilor, utilizarea limbajului mineral în crearea unei arhitecturi a peisajului, preluarea în limbajul arhitectural a elementelor topologice naturale și definirea unei noi relații arhitectură – peisaj – natură, relație ce traduce capacitatea binomului arhitectură – peisaj de a se integra în natură). A.M. Zahariade relevă faptul că termenul de arhitectură a peisajului *circumscrie foarte larg noile orientări care pun în lucru noțiunea de peisaj și pătrund în proiectare la toate nivelurile (de la obiect la un mic spațiu urban, de la intervenții urbane locale la intervenții teritoriale) așa cum pătrund și în discursul de arhitectură.*

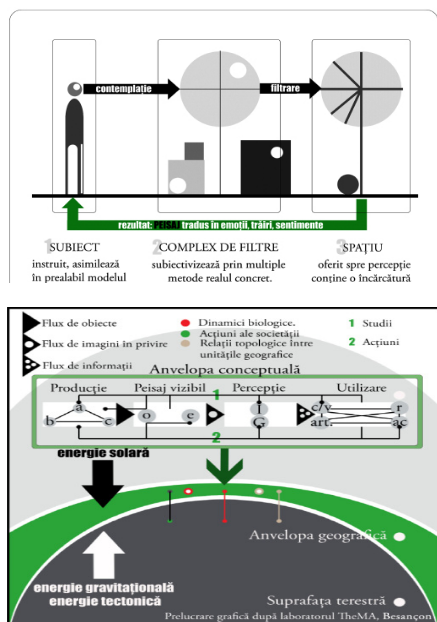

Fig. 10 - Arhitectura ca *pliu al sitului: Cântecul pământului* (stanga), Barolo, Italia, loc de întâlnire pentru pasionații de vinuri, obiectul arhitectural reproduce profilul deluros al reliefului, și F. Hundertwasser, *Coline atribuite pământului -macheta* (dreapta).

Din aceeași lucrare este de reținut prezentarea triadei peisaj-arhitectură-urbanism de către Manuel Gausa (*The Metapolis Dictionary of Advanced Architecture*, Actar, 2003). Definirea acestei triade se realizează pe baza a șase concepte: suprafață, program, informație, proces, grosime bidimensională și urbanism-peisaj.

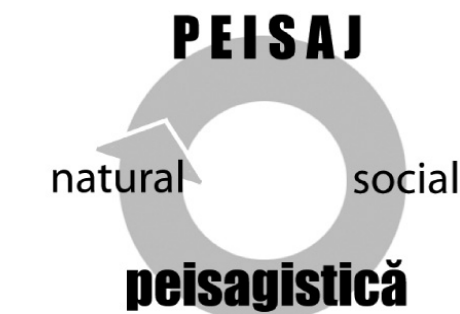
Suprafața orizontală este definită ca suprafața cu dimensiunea topografică (țesută, pliată, întinsă, striată) care genereaza in acest context suprafețele-peisaj diferențiate prin materiale și performanțele lor caracteristice (*în peisaj performanța este rezultatul direct al materialului).* Se susține ideea că arhitectura peisajului se realizează prin atenția deosebită acordată condițiilor suprafeței: configurație, materialitate, performanțe și capacități de activare a spațiului.

Programul induce ideea de teren ca suport pentru evenimente structurate în timp. Terenul, suport al complexității programatice, generează peisajului un cod spațial cu valențe de *mișcare, conectivitate și schimbare*.

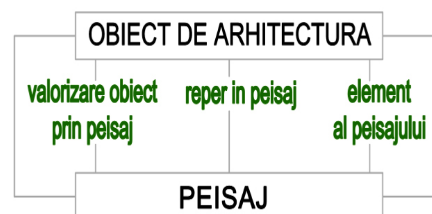
Informația se mișcă în rețeaua de noduri și trasee ale peisajului. Coridoarele și peticele peisajului prin această rețea permit comunicarea, interacțiunea și adaptarea *într-o logică a conectării.*

Peisajul este important pentru arhitectură și urbanism ca proces. Peisajele sunt trame structurate mai lax ceea ce le permite evoluția și modificarea temporară. Astfel timpul devine „variabila fundamentală" a procesului evoluției peisajului. *Până și cele mai statice peisaje tradiționale cer o administrare constantă pentru a fi menținute într-o stare stabilă.*

Peisajul se constituie din materie răspândită în suprafața orizontală la macro-scară; la micro-scară descoperim dimensiunea verticală, de secțiune a peisajului, constituită dintr-o multitudine de elemente diferențiate. Cele două componente formează *grosimea bi-dimensională* a peisajului în sensul descifrării limbajului specific al *ondulării ritmice, al plierii, al curgerii lente, al interacțiunii.*

Schema 8 — Traducerea peisajului in peisagistica. peisajului.

Schema 9 — Peisajul din arhitectură. peisajului.

Fig. 11 - PEISAJE:

-Austria

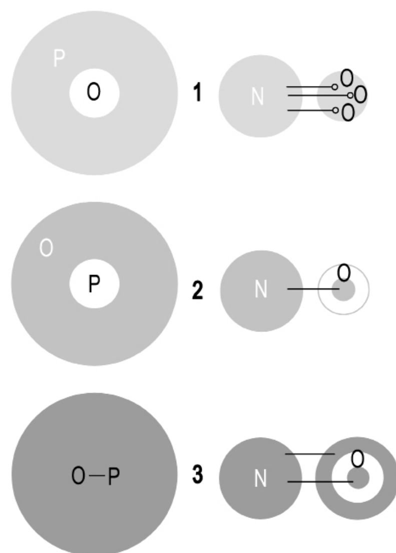

-Franta

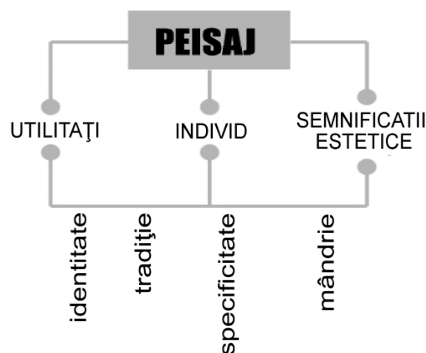
-Ungaria

Schema 10 — Peisajul urbanistilor. Evolutie conceptuala.

1 — Oraș în peisaj.
2 — Peisaj în oraș.
3 — Orașul-peisaj.
O — oraș;
N — natură;
P — peisaj.

Schema 11— Peisajul antropologilor.

Urbanismul secolului al XX-lea, considerat și constituit ca urbanism-câmp într-un nou context de urbanism-peisaj generează orașele extinse orizontal, dar marcate cu o rețea de noduri ca puncte de intensitate și schimb.

Orașul însușește pe lângă dimensiunea orizontală ca progresie spațială și o dimensiune a modificărilor rapide de scară și de viteză a mișcării în rețea.

Peisajul urbanistic. În cronologia definiițiilor referitoare la peisajul urban se constată o evoluție certă (Schema 10), astfel:

1. Inițial, pictura îl numea *oraș în peisaj*. Rosario Assunto (1986)[8] crede că orașul nu este peisaj decât atunci când este privit de undeva de sus, făcând în acest caz parte din peisaj, integrându-se în peisajul proximal, ori dacă străzile sau piețele sale au o latură liberă spre natura înconjurătoare.

2. Peisagistica, în calitățile sale de artă și știință, va propune ideea de *peisaj în oraș*, relația de subordonare schimbându-se: peisajul urban era considerat a fi constituit *numai din spațiile verzi ale orașului*. Această viziune își diminuă treptat credibilitatea în virtutea faptului că peisagistica recâștigă spații pierdute ale orașului contemporan - conversii de zone industriale moarte, pătrunderea în zone considerate interzise.

3. Cea mai nouă viziune și cea mai evoluată propune ideea *orașului-peisaj*: orașul este un peisaj în ansamblu, constituit dintr-o dimensiune spațială și dintr-o dinamică estetică influențată direct de modelele epocii în care se situează la un moment dat.

Devenirea orașului peisaj se va petrece ca urmare a câtorva evenimente majore.
-**Monumentalizarea arhitecturii**. Secolul al XVI-lea va redescoperi Antichitatea și valorile sale, secolul al-XIX-lea va prețui "dezorganizarea" medievală, prezentul monumentalizează secolele al XIX-lea și cel trecut.
-**Renunțarea la zidurile împrejmuitoarea de apărare** ale orașelor va reprezenta următorul moment-cheie. Orașul proliferează astfel în vecinătăți, își trasează diverse axe înspre exterior iar natura invadează centripet. Secolul al XIX-lea transformă orașul istoric în **oraș rațional**. Un exemplu ar fi orașele americane generate încă de la început raționalist, în tablă de șah. Haussmann modernizează Parisul, transformându-l în modelul urbanistic al secolului său.

După cum ne spune F. Choay [9] , urbanismul secolului XX este scindat în mai multe curente care privesc în mod diferit orașul. Urbanismul progresist tinde spre modernitate, spre evoluție tehnică, spre industrializare. Reprezentanți ca cei de la Bauhaus (de ex. W. Gropius) sau Le Corbusier au militat pentru o astfel de abordare a spațiului urban. Curentul culturalist promovează modelele istorice și se axează pe monumentalizarea orașului.

---
8 Rosario Assunto, *Peisajul și estetica*, 1976.
9 Francoise Choay, *Urbanismul, utopii și realități.*

În fine, curentul naturalist, avându-l ca principal promotor pe F. L. Wright, propune o disoluție a orașului în natură.

Urbaniștii au deținut pentru o perioadă o viziune morfologică asupra peisajului urban. Acesta era redus la simpla configurație fizică a spațiului și mai apoi la arhitectură. Viziunea socială lipsea aproape în totalitate. Omul nu reprezintă nici contemplator, nici beneficiar al peisajului și nici *actor de vernacularizare a acestuia* [10]. Contemporaneitatea ne aduce o schibare de atitudine, omul fiind readus în prim-plan.

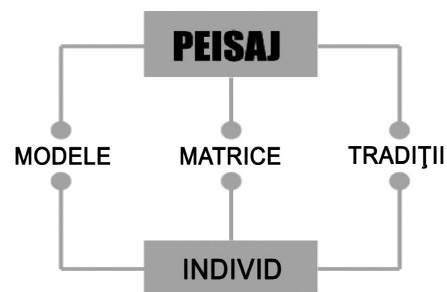
Peisajul antropologilor este o marcă a relației dintre o societate și teritoriul populat de aceasta. Studiul antropologic al peisajului vizează:

1. relația **om – peisaj** (admirare, locuire, construcție);
2. mecanismele care guvernează relațiea de mai sus.

Antropologia tratează peisajul ca simbolizare a naturii. Investirea unui sit cu calități supranaturale, privirea pe care un individ o aruncă acestuia sau a unui element spațial simbolizant presupune o etapă premergătoare peisajului născut prin laicizarea. Importantă va deveni relația spațială dintre elementele peisajului și nu semnificația individuală a fiecăruia (A. Roger). Locuitorii unei regiuni aruncă asupra spațiului locuit și a celui proximal o privire îndreptată în primul rând către terenurile agricole sau către unele imagini popularizate prin manualele de istorie și geografie. Această privire nu caută spațiul descărcat de utilitate și încărcat de estetic. Mulțumirea, identificarea, mândria sunt sentimentele care însoțesc relația indivizi-spațiu locuit, sentimente ce nu relevă o cerință estetică. Decupajul spațial desfășurat în fața ochilor unei comunități nu este peisaj decât interpretat ca atare de o privire instruită încărcată cu modele însușite anterior. Agricultorul va stabili o legătură strict utilitară cu terenul pe care îl cultivă. I. Tudora observă, pe baza unor studii, că *peisajul devine uneori un concept incomod locuitorilor unui teritoriu, legat fiind de politici de patrimoniu, de protecția mediului, de inserție și devoltare a turismului, politici ce pot interfera în mod agresiv cu tradițiile locale sau cu structurile socio-spațiale.*

[10] Se va înțelege prin vernacularizare, modelarea civilă a peisajul, cea populară, casnică, în opoziție cu cea politică, oficială, instituționalizată, prima fiind direct influențată de cea din urmă, prin diverse modele estetice impuse.

Schema 12 – Schema antropologilor.

Un teritoriu nu este peisaj decât în prezența unui observator care transformă simpla privire în contemplație, într-o experiență conștientă și care apelează la modele culturale pentru o experiență a peisajului. Peisajul presupune pentru a exista un obiect/spațiu supus privirii, un subiect sau mai mulți care privește obiectul/spațiul apelând la modele estetice. Peisajul nu poate fi perceput decât în prezența unui mediator, modelul sau creatorul de modele, iar privitorul nu poate fi decât cel care și-a însușit respectivele modele estetice. Aceste modele au fost create în spațiul urban. Orașul a fost un element esențial în construirea peisajului, inițial natural, pe care apoi l-a înghițit transformându-l în peisaj urban.

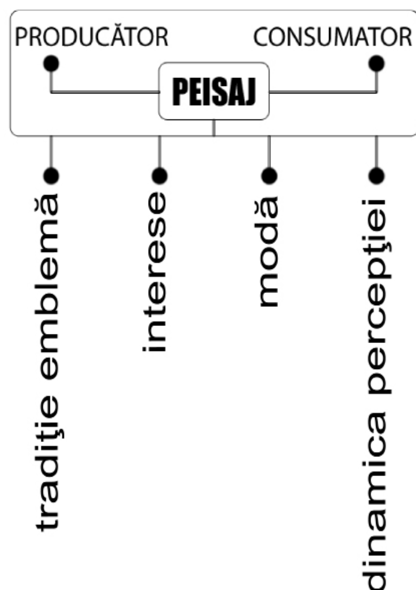
I. TUDORA

Fig. 12 -peisaje antropizate, Franța.

Peisajul sociologic. Relația complexă dintre societate și peisaj poate fi tradusă în câteva aspecte, enumerate mai jos:

- ☐ După raportul său cu peisajul societatea este segregată în grupul *producător* de peisaj și grupul *consumator* al acestuia, supus și direct influențat de primul.
- ☐ Identificarea societății cu peisajul este relevată de transformarea acestuia într-o *emblemă comunitară.*
- ☐ Peisajul a fost și este rezultatul ciocnirii unor *interese și presiuni sociale.*
- ☐ Peisajul a fost construit și este construit după moda epocii în care se găsește.
- ☐ Construcția acestuia este motivată de o *cerere* de peisaj.

Schema 13.

“Ponte di Rialto“-Venetia

“Ponte Vecchio“-Florenta

Fig. 13 - spatii cu un impact social foarte puternic, Italia

“Piatzza di Spagna”-Roma

3 DEFINIREA PEISAJULUI

Dacă la începutul demersului nostru nu ne părea evident, realizăm acum că între spațiul fizic și peisaj există o certă diferență, aceste entități stabilind relații diferite de cea de egalitate.

Peisajul nu se reduce la lumea fizică, vizuală care ne înconjoară. El este un produs socio-cultural și de aceea comportă o importantă încărcătură de subiectivitate creată prin fenomenul de percepție, prin raportarea subiectului la diverse modele. Subiectivitatea este dublată și de modul de asimilare a respectivelor modele care funcționează variabil în funcție de grupurile sociale, indivizii care le folosesc. Fiecare entitate socială își însușește în mod, uneori destul de diferit, același model, o sumă evidentă de factori contribuind la aceasta.

Spațiul reprezintă forma obiectivă și universală a existenței materiei, având aspectul unui întreg continuu cu trei dimensiuni și exprimând ordinea coexistenței obiectelor lumii reale.

Spațiul fizic perceput este, în opoziție cu peisajul, **obiectiv**. El constituie o parte însemnată din materia primă din care este fabricat peisajul, nefiind amorf, sec ori abstract și în nici un caz neutru. Semne, simboluri și semnificații așteaptă să fie descoperite și aduse la lumină, capabile fiind să genereze importante emoții și sentimente.

În studiul său *Peisaj-mediu-storie,* **Augustin Berque** analizează noțiunea de peisaj pornind de la observația că toate ființele umane percep frumusețea peisajului, dar natura în sine nu poate fi frumoasă, doar indiferentă. De asemenea, el propune ideea că noțiunea de peisaj nu există pretutindeni și dintotdeauna; în acest context propune patru criterii care fac distincția între civilizațiile conștiente de ideea de peisaj (*civilizații peisagere*) și cele la care această noțiune lipsește:

- ☐ utilizarea unuia sau mai multor cuvinte pentru noțiunea de peisaj;
- ☐ existența unei literaturi ce descrie peisajul;
- ☐ reprezentări picturale ale peisajului;
- ☐ grădini de agrement.

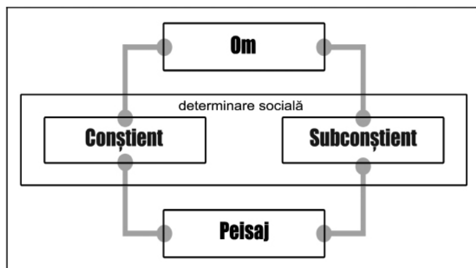

Fig. 14 - Mineral / vegetal – Postojna,Slovenia.

Fig. 15 - Perceperea peisajului de-a lungul timpului -*Rapa Galbena*-Iasi *(www.iasivezi.com).*

Berque constată că numai două civilizații din istoria lumii satisfac toate aceste criterii: civilizația chineză din secolul IV î.e.n. și civilizația Europei din secolul al XVI-lea e.n., celelate apreciază mediul înconjurător fără a implica o estetică specifică peisajului, calitate pe care o numește *protopeisaj*. Evoluția civilizațiilor către conștientizarea peisajului apare concomitent cu sensibilitatea peisageră (calitate a ființei umane de a sesiza, de a vedea peisajul în mediul înconjurător). *Peisajul se naște când natura este degajată de istoria sfântă* (n.a. laicizarea naturii). Peisajul civilizației chineze *nu este deloc morfologia mediului și este intim asociat omului și naturii*, iar cultivarea intenției peisajului este cel mai bun mijloc de a da sens lumii. Peisajul european este mai întâi o formă exterioară oferită vederii și în același timp o entitate relațională care angajează toată sensibilitatea noastră - *peisajul nu există în afara noastră, iar noi existăm prin faptul că peisajul nostru există.*

Peisajul nu este în acest context mediul existent obiectiv, mereu și pretutindeni, ci o entitate relațională care nu apre decât în anumite condiții. În demersul definirii peisajului, autorul propune înlocuirea noțiunii de *mediu* cu noțiunea de *mediantă* (fr. *mediance*) în sensul unui mediu care animă, însuflețește peisajul. Medianța transcende sciziunea dintre obiect și subiect, impregnând cu subiectivitatea noastră lumea înconjurătoare și angajându-ne în tendința obiectivă a acestei lumi care constituie de fapt mediul nostru; medianța este, de fapt, relația specială ce se stabilește între societate și mediul ei. Medianța nu este nici obiectivă, nici subiectivă, ci *traiectivă* – realizează o traiectivitate – conjugând în timp și în spațiu factorii subiectivi și obiectivi ce concură la elaborarea mediului. În această situație peisajul este *traiectiv* – nu este nici un dat obiectiv și nici o iluzie subiectivă. Pentru Berque peisajul nu este peste tot și mereu, el există în mod real pentru ființele angajate în medianță și în istoricitatea specifică diverselor medii și epoci [11].

Michel Conan precizează in lucrarea *L'invention des identites perdues* că peisajul reprezintă o emblemă prin materialitatea sa, prin valoarea de reprezentare si sensul care ii este atașat. Peisajul-emblemă reprezintă socio-grupul si modul psihologic in care acesta este reunit în ritualul social al utilizării și utilității teritoriului. Societățile ce ne preced au pus accent pe maniera de a crea și aprecia peisajul in sensul existenței unor societăți vii in armonie cu lumea.

Pentru a determina elementele comune ale percepției peisajului intr-o societate, Michael Conan analizează ritualurile sociale contemporane. În prima etapă studiază ritualurile proprietarilor de teren legate de producție și *loisir* reprezentate de raporturile de proprietate (drept de trecere, drept de vânătoare, drept de exploatare economică etc.) pe un anumit teritoriu, loc, spațiu geografic ca suport spațial al socio-grupului.

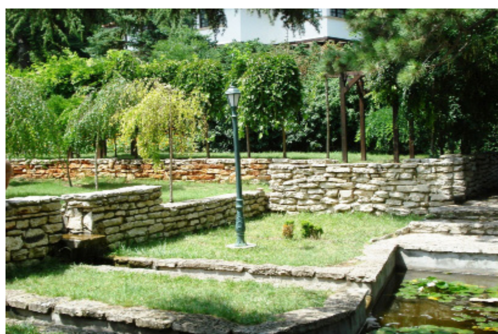

Fig. 16 - Amenajare gradini, *Gradina Palatului reginei Maria,* Balcic, Bulgaria.

11 Augustin Berque - *Paysage, milieu, histoire. Cinq propositions pour une theorie du paysage,* Augustin Berque, Michel Conan, Pierre Donadieu, Bernard Lassus, Alain Roger, 1994, Editions Champ Vallon Seyssel.

In acest context trebuiesc înțelese formele pe care le poate lua utilizarea teritoriului, considerând teritoriul ca spațiul pe care un grup de persoane exercită un raport particular de proprietate. Se observă că se stabilesc ritualuri de proprietate care concură la utilitatea și utilizarea socială a teritoriului. Utilizarea teritoriului contribuie la:

- utilitatea sa economică
- utilitatea științifică
- utilitatea politică.

Aceste utilități rezidă din sistemul de interese ce produc organizarea socială. De asemenea, există și alte raporturi de proprietate relevând moduri de utilizare a teritoriilor care nu au nici o utilitate, ale căror valori sunt acceptate de societate. Acestea sunt riturile, ritualurile de *loisir,* în sensul foarte larg al termenului. În această situație poate fi remarcată multitudinea de forme de lectură a unui teritoriu practicate în situația riturilor de *loisir,* pornind de la sisteme foarte diferite de decodare a naturii: istoria socială, geografia, artele, literele, tradițiile locale, folclor, pornind de la un ansamblu de memorii culturale.

Fiecare din aceste rituri (ritualuri) produc:

- sentimente
- simboluri
- idealuri comune împărtășite de membrii socio-grupului care le practică.

Aceste elemente se constituie în condițiile în care socio-grupul participant la aceste ritualuri conștientizează că urmează modele specifice, că dispune de unul sau mai multe obiecte simbolice care sintetizează ideea de grup și că în contextul exercitării raporturilor de proprietate, tertoriul devine emblema grupului.

Dacă condițiile enumerate sunt îndeplinite, idealurile, sentimentele, simbolurile specifice grupului sunt produse după ritualuri proprii acestui grup.

Printre ritualurile memoriei culturale *(commemoration culturelle)* unele ascultă de modele care nu specifică decât modul de utilizare a teritoriului (ex. picnic în familie), în timp ce altele cărora le-a rezervat numele de peisaj, au specific în plus maniera (modul) de a gândi și exprima ceea ce face unicitatea, singularitatea experienței locului. Deci, pentru diferiți utilizatori ai teritoriului acesta poate fi în același timp, loc, peisaj sau niciunul din aceștia.

Un spațiu, un teritoriu poate fi numit, desenat, amenajat, dar el nu va deveni peisaj decât prin **valoarea simbolică** pe care i-o conferă ritualurile de proprietate efectuate de membrii unui grup social. Peisajul este un simbol al grupului reunit în creditarea formelor experiențelor rituale ale unui loc, spațiu, teritoriu căruia îi atribuie o identitate iar valoarea care îi este atribuită este simbolul idealurilor colective ale grupului.

Fig. 17 - comemorarea culturii. Vatican, Italia.

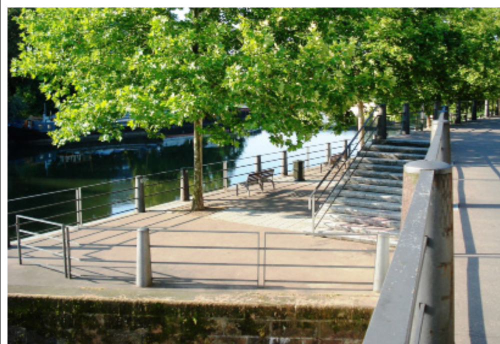
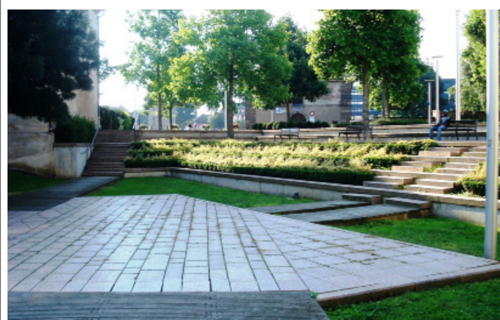

Fig. 18 - Peisaje Strasbourg, Franta.

Peisajul constituie o emblemă prin materialitatea sa, valoarea de reprezentare și sensurile care îi sunt atașate.

Peisajul ca emblemă reprezintă grupul și modul psihologic sub care acesta este reunit în ritual. Modul psihologic poate fi :

- ☐ meditația religioasă
- ☐ aprecierea estetică
- ☐ exploatarea științifică
- ☐ observația ecologică.

Nimic nu interzice ca alte moduri psihologice să fie inventate de societate. Datorită valorii emblematice a peisajului, acesta reprezintă prin aparenta imobilitate a materiei permanența grupului în ciuda mortalității membrilor săi. Practica experienței rituale a peisajului suscită deci un simbolism colectiv foarte diferențiat [12].

În lucrarea *Pentru o conservare inventivă a peisajului,* **Pierre Donadieu** distinge două tipuri de percepție a teritoriilor, spațiilor, locurilor:

- privirile, percepțiile exterioare ale teritoriilor, puțin sau chiar deloc cauzate de procesele socio-economice de producere sau de reproducere a peisajelor, generează relații exogene

- percepțiile, privirile interioare referitoare la spatii, teritorii, acelea pe care socio-grupurie le produc, le utilizează și adesea le locuiesc, reprezintă elemente constitutive importante ale atașamentului și memoriei socio-grupului, generând relații endogene.

Întrepătrunderea, intâlnirea celor doua tipuri de percepții, endogene și exogene (interioare si exterioare) pe un același spațiu stă de cel puțin două secole la originea controverselor sociale și politice pe care limbajul le desemnează cu termenul de peisaj, confundat in ultimul timp cu termenul de mediu. Și in acest caz se face o distincție clară între percepția obiectivă a spațiului, teritoriului și implicarea valorilor sociale, memoriei și tradițiilor în modul de receptare subiectivă a peisajului [13].

În *Scurt tratat despre peisaj*, **Alain Roger** subliniază că termenul de spațiu, loc, zonă, desemnează o porțiune din natură delimitată spațial (teritorial), estetic neutră sau nedeterminată - ***un loc, o zonă nu reprezintă un peisaj.*** Analizând apariția și evoluția noțiunii de peisaj și încercând o definire a acestui concept, autorul focalizează atenția asupra celor două paliere ale peisajului:

- ☐ spațiul concret;
- ☐ spațiul mental – reprezentarea mentală.

---

12 Michel Conan, *L'invention des identites perdues.*

13 Pierre Donadieu, *Pour une conservation inventive des paysages.*

Accesul la statutul de peisaj al unui spațiu/loc/zonă existent(-ă) obiectiv este condiționat de prezența unei percepții estetice (formată și educată ca atare) care poate transforma acest loc, ridicandu-l la rangul de sit sau *natură estetică* percepută subiectiv ca atare, în ultima instanță la statutul de peisaj. Noțiunea de peisaj este definită ca o sinteză între obiectiv și subiectiv, exterior și interior.

Există o dimensiune obiectivă a peisajului, dar aceasta ca realitate exterioară nu există în sine. Ea trebuie să facă obiectul unei întâlniri între natura care se oferă cu atracțiile sale și o privire care percepe și apreciază acest spectacol, educată si specializată pe baza unei experiențe individuale si colective si care evoluează în timp si in relatie cu dezvoltarea societății.

Alain Roger răstoarnă vechea prejudecată *arta ca imitație a naturii.* El susține că percepția noastră asupra naturii este în totalitate influențată de evoluția curentelor artistice, de artă în general și de capacitatea individuală de percepție artistică. Roger propune ideea unei arte care, generând modele, condiționează percepția noastră asupra realului. Această idee o conceptualizează cu termenul de artializare.

Pornind de la această noțiune, autorul explorează mecanismele artistice prin care locurile/spațiile/zonele se transformă în peisaje. Sunt definite două căi aparent diferențiate dar care apelează la limbaj artistic, concepte si modalități de exprimare constituite prin educație si percepție artistică, ca rezultat al unui sistem de valori estetice.

- ☐ calea directă se referă la artializarea *in situ (artialisation in situ*) intervenția directă a peisagiștilor care modelează natura după norme artistice),
- ☐ a doua cale, indirectă considerată artializare *in visu,* prin intermediul privirilor noastre impregnate de modele estetice.

Vorbind despre percepția și artializarea *in visu,* Alain Roger precizează: *chiar atunci când o credem săracă, privirea noastră este bogată și saturată de o abundență de modele nebănuite, picturale, literare, cinematografice, televizuale, publicitare deschise în permanență pentru a modela experiența noastră perceptivă*[14]. Acesta plasează percepția, privirea în însăși inima experienței estetice; în consecință operele artistice formează capacitatea de percepție estetică a peisajului. Se relevă interacțiunea între privitor și obiectul privirii funcție de experiența estetică. Sensibilitatea la peisaj (o marcă a evoluției intelectuale a omenirii) se constituie progresiv prin intermediul artelor: peisajul nu este un fapt natural, o caracteristică, un dat al naturii, ci o invenție istorică,culturală și o *artializare* a naturii.

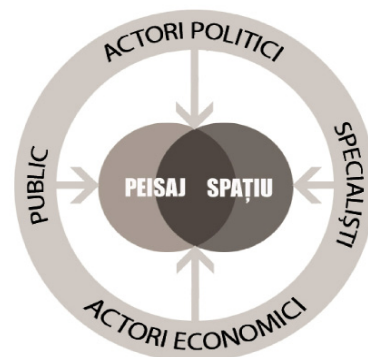
[14] *Même uand nous le croyons pauvre, notre regard est riche e comme saturé d'une profusion de modèles latents, insoupçonnés; pictutaux, letteraires, cinematographique, télévisuels, publicitaires… qui oeuvrent en permanence pour modeler notre expérience perceptive.*

Peisajul este o compoziție de spații create sau modificate de om pentru a servi drept infrastructură sau backgraound existenței noastre colective.

J.B. JACKSON

Studiul peisajului este psihologia privirii.

A. BERQUE

Schema 14 – Actiune in peisaj.

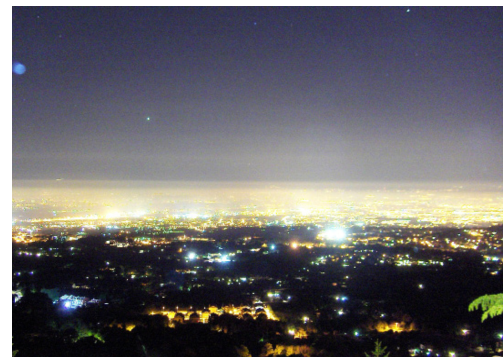

Fig. 19 - Modificarea peisajului prin diferite tehnici fotografice, iluminatul nocturn. Roma.

Cu cat inaintez in varstă si privesc mai mult peisajele, cu atât sunt mai convins ca frumusețea lor nu este doar un aspect ci chiar esența, si acea frumusețe derivă din prezența umană.
Vreau ca americanii să traiască peisajul pentru ei înșiși, să invețe dragostea pentru țară așa cum este ea, și capacitatea de a distinge ce e rău si trebuie schimbat față de ce e valoros si trebuie protejat.

J.B. JACKSON
The New York Times, 1996.

Fig. 20 - Arhitectura vernaculara.Sibiu.

Poate cea mai proeminentă figură a școlii americane de peisaj, **John Brinckerhoff Jackson** observă pentru prima dată utilizarea cuvântului *peisaj* în mod curent. El remarcă înțelesurile extrem de diferite pe care acesta le comportă. Jackson și-a concentrat cercetările în jurul modalităților de construire a peisajului modern american, în special a edificării peisagistice vernaculare. Abordarea sa va include antropologia și sociologia în studiul viitor al peisajului.

Socio-grupurile care participă la edificarea peisajul inițiază relații particulare cu acesta în diferite moduri. Varianta *oficială* de edificare a spațiului urban este realizată de profesioniști. Aceștia au la bază un proiect tehnic. Politicul deține, de asemenea, un proiect, de această dată, politic. Construcția peisajului se poate realiza însă și *spontan*, fără vreo premeditare, fără vreun proiect, prin *vernacularizare*.

Cele de mai sus ne conduc acum în a sintetiza edificarea peisajului astfel:

1. **construirea *in situ*** (efectivă, *la locul*) – de care este responsabil tripticul peisagistică – arhitectură – urbanism. Intervențiile sunt efective, spațialitatea fiind în mod fizic modificată. Spațiul se oferă apoi spre a fi privit, contemplat, analizat, valorificat cu posibilități de constituire în peisaj fie el urban, rural, agricol, industrial etc.
2. **construirea *in mentu*** (de modele) – politicul este factorul responsabil prin clasele sale dominante - artele și științele *fabrică* anumite modele estetice, modele ce sunt specifice ținutului și epocii în care sunt produse. Acestea sunt propagate prin diverse mecanisme, se întâlnesc, se suprapun și se contopesc determinând o evoluției continuă a peisajului-model.
3. **construirea *in visu*** (în privire) – construiește privirea pe care subiectul o aruncă asupra spațiului pentru ca acest spațiu să poată mai apoi să genereze peisajul scontat. Este vorba despre educarea privirii și transformarea ei dintr-una dezinteresată în una contemplativă.

În urma mai multor studii întreprinse, Augustine Berque fixează semantica termenului în două înțelesuri capitale: *priveliște* – și prin aceasta înțelege subiectivitatea fenomenului de percepție a spațiului și *reprezentare picturală* prin imagini care captează priveliștea, fixând-o. Din a doua categorie fac parte literatura, pictura dar și peisagistica, aceasta din urmă posedând spre deosebire de celelalte atributul spațial tri-dimensional.

Bazându-se pe cercetările lui Berque, Alain Roger observă că, din moment ce peisajul este o construcție mentală care există doar în măsura unei condiționări culturale înspre a-l *vedea*, atunci trebuie să existe un mecanism psihologic care guvernează fenomenul de *estetizare*, mecanism declanșat de sensibilitatea manifestată față de frumos. El numește mecanismul *artializare*.

Oamenii *artializează* spațiul locuit în două moduri: unul **vizual-emoțional-mental** (*in visu* - vedem spațiul și îl consumăm ca și peisaj) iar altul **fizic** (*in situ* - intervenim asupra spațiului în direcția unei adecvări estetice). Admițând că peisajul este inefabil, subiectiv el observă că o expresie ca cea de *conservare a peisajului* este o absurditate și atrage atenția spre observarea frumosului în locuri în care, la o vedere liminară, acesta pare că lipsește. Singura condiție ce trebuie îndeplinită este **formarea ochiului**, transformarea privirii din simpla aruncare a vederii asupra unui spațiu în contemplație.

Concluzionând la cele spuse de teoreticienii francezi contemporani ai peisajului, Kazmer Kovacs afirmă destul de sec că *peisajul ca atare este ceva ce nu poate exista* [15]. Deși pentru unii, aceasta poate părea lipsită de sens, autorul afirmației își demonstrează abil părerea, astfel: *în accepțiunea termenului pentru care am pledat în cele de mai sus,* [peisajul] (n.a.) *apare așadar ca ceva ce nu există în mod real decât sub forma unor imagini (picturale, fotografice, adică <peisaje>) care încearcă să fixeze inefabile vederi cuprinse cu privirea de cineva, dintr-un anumit loc, într-o clipă: peisaje. Altă persoană stând în același loc la același moment, va vedea alt peisaj; altă persoană aflată în același loc, cava mai târziu, va privi într-o altă direcție, într-o altă lumină, cu altă stare de spirit... Un pas înainte și orizontul se va muta imperceptibil, o pasăre în zbor și semnificația priveliștii se schimbă.*

Fenomenul de percepție a unui spațiu este o sinestezie (amestec de simțuri), însă cel care primează este vederea. Emoția are drept calitate esențială vizualul. Un spațiu devine peisaj prin vedere sau mai bine zis, fiind *văzut*. Dar cum parcurgem în calitate de edificatori ai spațiului și virtuali creatori de peisaj drumul dintre cele două, spațiu — peisaj, cum intuim construcția mentală a subiectului aderent la situl peisagizat, cum premedităm peisajul? Intervenind, bineînțeles, în mediul fizic și urmărind în mod continuu efectul peisagistic scontat, anticipând peisajul ce se va naște în ochii viitorilor *consumatori.*

Alain Roger ne propune să vedem frumosul și acolo unde deznodământul estetic nu a fost premeditat. Un spațiu industrial părăsit, cu estacade, mult metal contorsionat și ruginit, cu vegetație spontană care înghite tot, o autostradă, un teren agricol cultivat cu grâu care s-a uscat, tăiat fiind de un drum cu un aliniament de plopi, iată toate acestea pot constitui peisaje cu o încărcătură estetică colosală.

---

[15] *Chestiunea peisajului,* K. Kovacs, articol publicat în volumul colectiv *ACUM- Spațiul public și reinserția proiectului artistic și arhitectural* (coord. A.M. Zahariade), Ed. Univ. *Ion Mincu,* București, 2006.

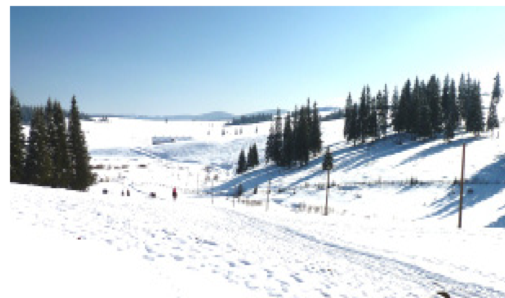
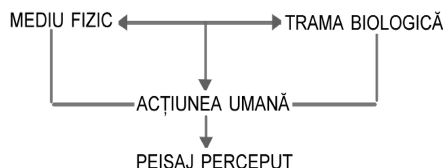

Fig. 21 - contemplarea peisajului. Romania (cascada de la Busteni,vedere panoramica Sibiu, peisaj de iarna Suceava)

Schema 15 - Paysage,
Etat de l'environnement Wallon – 1996 ,
Coordonare generală C. Hallet

Cele de mai sus ne duc acum către o multitudine de binoame ale multivalenței abordărilor: obiectiv – subiectiv, individ – socio-grup, interior – exterior, percepție – reflexie; spatiu punctual – spatiu total; ordine – dezordine; moment – evoluție; lumină – intuneric; sus – jos; compact – diafan; substanță – imagine; esență – redundanță; punctual – total; orizontal – vertical, etc.

O abordare a peisajului din perspectiva relației acestuia cu teritoriul o regasim și in cazul lucrarii „*Peisajul din spatele peisajului*" autori Vincent Gerardin și Jean Paul Ducruc, lucrare prezentată in cadrul Conferinței de la Muzeul de Arte Populare Tradiționale Quebec din 15 mai 1996 ținută in cadrul ciclului numit Noțiunea de peisaj și modele de analiză.
În această lucrare cei doi autori abordează peisajul ca peisaj simbolic,perceptibil, fundamental, și peisaj integral:

1. Natura peisajului

1.1. Peisajul vizibil, cultural sau simbolic

Peisajul este înțeles de majoritatea oamenilor ca rezultatul percepției senzoriale individuale (vedere, miros, auz) a unui spațiu geografic delimitat de câmpul vizual. Conform acestei definiții peisajul nu există fără observator și există câte un peisaj pentru fiecare punct de vedere al observatorului (adică - nu există peisaj fără observator

- există peisaje diferite pentru un observator funcție de punctul de vedere, observație;
- există peisaje diferite pentru observatori diferiți)

in funcție de
- caracteristicile psihologice distincte
- sensibilitatea fiecăruia, afectivitatea fiecăruia
- mediul cultural din care provine.

1.2. Peisajul perceptibil (peisajul construit și peisajul natural sau sălbatic)

Peisajul perceptibil acoperă suprafața planetei, zona subțire situată între suprafața minerală a solului și vărfurile celor mai înalți arbori și mediul natural sau până la înălțimea celor mai mari edificii umane a mediuluiconstruit. Acest peisaj are o dimensiune spațială (în general orizontală) și o dimensiune temporară.

În mediul natural, sălbatic caracterul peisajului este dat de vegetația spontană. În mediul construit – orașe, sate, păduri amenajate – caracterul este conferit prin organizare și diversele amenajări umane. Și în acest caz peisajul are o dimensiune vizuală, dar există fără observator. Are mai ales o dimensiune funcțională dependentă de natura și structura sa și de factorii ecologici de bază.

Fig. 22 - peisajul intre construit si salbatic. Barcelona

1.3. Peisajul fundamental (ascuns)

Peisajul fundamental este constituit doar din elementele fizice ale mediului, suport al vieții, de biosferă. Geosistemul este cel ce impune forme, linii, mase peisajelor vizibile și perceptibile și controlează flora, fauna și productivitatea. Dinamica evoluției peisajului este controlată de legi economico-ecologice inerente mediului suport. Este un peisaj fundamental care ghidează și constrânge intervențiile umane pe un teritoriu. Este de fapt peisajul din spatele peisajului. Este structura care conferă formă, volum, funcționalitate.

1.4. Peisajul integral (concret)

În acest sens fiecare porțiune din teritoriu este un sistem ecologic rezultat din interacțiunea și schimburile între mediul fizic, mediu suport (peisaj fundamental) și elementele biologice care-l populează – flora, fauna, elementul uman – (peisaj perceptibil).

A. Diferitele abordări ale peisajului

Fiecare abordare reprezintă un punct de vedere particular sau parțial, dar fundamentale pentru amenajarea teritoriului:

Geomorfologia – consideră peisajul din punctul de vedere al genezei și modelării, legat de natura geologică a subsolului și de forțele erozive. Acestea relevă capacitatea solurilor de a recepta o colonizare biologică la care se adaptează colonizarea umană.

Geografia umană – are o abordare relativ globală. Preocuparea fundamentală este identificarea structurilor spațiale născute din ocuparea spațiilor terestre de către oameni și analiza relațiilor care stau la baza acestor structuri.

Ecologia – abordează peisajul în cadrul relațiilor sale specifice cu ecotipurile care îl compun. Ecologia peisajului se dorește a fi domeniul privelegiat care integrează diferitele discipline interesate de peisaj. Ecologia cercetează organizarea peisajului viu, considerând peisajul ca un ecosistem funcțional la scara teritoriului (ecopeisaj).

Istoricii – propun o lectură a peisajului atât ca moștenire culturală a civilizațiilor rurale, cât și ca diversitate etnologică. Atenția este îndreptată către cercetarea urmelor – marcării – oamenilor și societăților umane asupra peisajelor, reflectarea unor civilizații (permanența, evoluția, rupturile) ca de exemplu – trama cadastrală veche, clădirile de patrimoniu, toponimia conservată, practicile moștenite.

Economiștii – văd în peisaj o sursă a activităților, locurilor de muncă, a veniturilor. Peisajul susține diverse activități economice legate de funcțiunea sa recreativă: o bună gestionare a peisajului generează fluxul veniturilor și permite stimularea și prezervarea capitalului mai ales sol și apă, prevenind riscurile dezechilibrului sistemelor (eroziune etc.).

-Roma

-Budapesta

-Londra

Fig. 23 - peisaj, cultura, istorie

Fig. 24 - peisaj urban, imagini reprezentative, Valencia.

Psihologii – au introdus o nouă dimensiune a analizei peisagistice acea a psihologiei percepției. Și anume nu există decât peisajul perceput; peisajul există doar dacă-l privim. Observatorul devine el însuși un actor de luat în seamă în analiza peisagistică, acesta din urmă introducând o dimensiune familiară a peisajului – peisajul trăit.

Arhitecții-peisagiști – specialiștii care concep amenajarea parcurilor și grădinilor văd misiunea lor întinzându-se pe spații din ce în ce mai largi și mai complexe. Un curent important se inspiră din aspectele ecologice legate de peisaj pentru fundamentarea acestui câmp de acțiune. Pentru că peisajul există este necesar să avem o viziune de ansamblu a elementelor constitutive.

Abordarea peisagistică globalizantă – consideră spațiul, locul ca un tot care nu poate fi redus la juxtapunerea părților. Elementele ce caracterizează locul, spațiul aparțin atât naturii – datele de bază – cât și culturii oamenilor care ocupă acest loc sau care l-au ocupat. Peisajul presupune o imagine a unei interfețe natură / cultură.

Terminologia folosită in acest studiu se referă la urmatoarele semnificații ale principalelor noțiuni:

Peisaj – imaginea unui loc așa cum este percepută de un observator care de la sol privește acest spațiu.

Loc – porțiune de spațiu, obiect concret perceput imediat prin simțuri, caracterizat prin interacțiunea elementelor naturale și culturale.

Teritoriu – rețeaua de locuri caracterizate printr-o similaritate structurală, compunând un spațiu ocupat natural de ecosisteme și marcat cultural de oameni care îl ocupă sau l-au ocupat.

Din punct de vedere a mobilitatii si dinamicii acestui complex concept al peisajului semnificativa este abordarea teoretica a Cristinei Partoune in cadrul studiului „*Dinamica conceptului de peisaj*" publicat in Revista Educație-Formare nr. 275, septembrie 2004 a Universitatatii din Liège.

În cadrul acestui studiu este analizată relația ce se stabilește in percepția peisajului conceput ca reprezentare mentală determinată social si filtrată prin intermediul cadrului de viață uman analizat ca teritoriu,spațiu ,fundament al activitatilor umane,generatoare de model cultural si matrice spirituală;

1. Peisajul: obiect sau reprezentare mentală

Dacă închizi ochii și încerci să-ți amintești un peisaj pe care-l cunoaști bine. Imaginile pe care le asamblezi încet sau repede, conștient sau nu formează un mozaic încărcat de sensuri,de semnificații:

- amintiri	- senzații	- sentimente
- emoții	- informații științifice	- evenimente publice
- secrete	- opinii	- taine, secrete
- visuri	- proiecte, etc.	

care sunt asociate culorilor, formelor, fragmente de elemente sesizate de departe sau în planuri generale (vederi generale) în conformitate cu gradul călătoriilor mentale ale propriei noastre imaginații. Dacă te oprești o clipă „pe imagine" în cursul acestei derulări a mozaicului improvizat a peisajului care se relevă el însuși – avem deja conștiința imaginii mentale a peisajului - care este în noi este o reprezentare dinamică recompusă mereu în creierul nostru. Dacă suntem puși să exprimăm această imagine de fapt exprimăm o parte a sufletului nostru.

Reprezentare mentală -termen apărut în cadrul științelor cunoașterii cognitive
-termenul are - o parte conceptuală
-o parte afectivă

Peisajul - îl percepem - percepere; îl interpretăm- interpretare; comunicăm despre el- comunicare. Acestea sunt „*gesturi mentale*" care modifică permanent ideile pe care le avem despre un peisaj (particular) ca și concept asupra peisajului în general. Dar noi privim lumea (deci și peisajul), o percepem și o concepem conform structurii, dorințelor noastre, credințelor, emoțiilor, culturii, tradițiilor, etc.

Paradigma clasică – existența unei „*realități*" pe care un „*observator*" trebuie să o „*descopere*". Aceasta este o recunoaștere a dimensiunii subiective a relației noastre cu peisajul. Această definiție relevă partea simbolică în opoziție cu definițiile tradiționale.

Ex. *Petit Larousse Ilustré* – peisaj – întindere a unui teritoriu, teren care se oferă vederii – care consideră peisajul o realitate, un obiect care există în afara noastră.

Peisajul este - o realitate obiectivă sau
- o reprezentare mentală marcată de subiectivitatea percepției și interpretării individuale

Peisajul – trece din „*material*" la „s*piritual*",si evoluează in ipostazele de Peisaj – obiect,Pisaj - subiect. Este dificil sa se traseze o limită între aceste ipostaze ale peisajului. În realitate există o axă a peisajului de la obiect la reprezentarea mentală. Peisaj „*obiect"* – se transforma in peisaj reprezentare mentală.

Peisajul „*obiect*" – obiectiv sau peisajul „*in situ*", construit sau natural este peisajul perceptibil - și el există fără observator. Oamenii de știință încearcă să aplice peisajului o grilă de lectură pornind de la modelele de organizare spațială pe care le cunosc, pe bază de observații precise, nomenclaturilor, tipologiilor riguroase. Abordarea științifică va produce „*explicarea peisajului*".

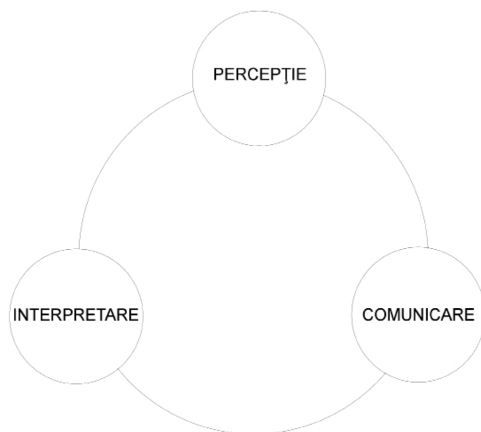
„Reprezentarea mentală este un fenomen mental care corespunde unui ansamblu mai mult sau mai puțin conștient, organizat și coerent, de elemente cognitive,afective și din domeniul valorilor, referitor la un obiect particular. În reprezentarea mentală regăsim valori, imagini mentale, conotații, asociații, etc. Este un univers simbolic, determinat cultural unde se formează teorii spontane, opiniile, prejudecățile, deciziile de acțiune, etc."

Garner C., Saure L.,
(Apport de la thearie des representations sociales á l'education relative a l'environement – relative a l'environnment-regard, recherches, reflectations, Arlon, FUL, pp 66.)

„Peisajul este o parte din teritoriu așa cum este perceput de populație și ale cărui caractere rezultă din acțiunea factorilor naturali și/sau umani și din interrelaționarea acestora."

Convenția Europeană a peisajului – Florența 2000.

„Peisajul apare ca o carte deschisă pe care suntem invitați să o colorăm pentru a nu o mai vedea ca o întindere omogenă, și presupusă a fi încărcată cu o infinitate de sensuri de către toate persoanele sau grupurile care o parcurg, modifică, visează, uneori o transformă în mit, din negura timpurilor".

Schema 16 - Aceste elemente presupun o interrelaționare continuă dar si o continuă modificare/ transformare.

Fig. 25 - arhitectura lui Antoni Gaudi trezeste impresii diferite fiecarui privitor.

Peisajul este in sine o reprezentare mentală – nu este cel real, este produs, construit având determinări sasizabile din punct de vedere intelectual ca abstracție cu referințe culturale dar implică si un punct de vedere situat în spațiu și timp,un cadraj și procedee de construcție mentală a imaginii. De altfel această imagine mentală nu se referă numai la ceea ce este perceput vizual dar și la o reconstrucție mentală ce presupune mozaic din toate tipurile de percepție «olfactiv, tactil, sonor, etc.».

Reprezentarea mentală este asociată, legată, încorporată de un individ, persoană determinată social, cultural.Acest peisaj nu există fără observator, se acordă importanță așteptărilor, căutărilor, producerii de semnificații proprii observatorului care sunt determinate individual, social, cultural.În acest caz avem o „*interpretare a peisajului*".

2. Influența contextului social asupra formulării unui concept

In secolele al VII-lea, al VIII-lea și al XIX-lea existau abordări specifice in ceea ce privește elementele conceptului de peisaj:

- natura era considerată ca un mediu care putea apropia omul de Dumnezeu
- pictorii doreau să facă accesibil peisajul ca expresie a sublimului
- oamenii de știință considerau ca observația naturii trebuie făcută pentru a descoperi opera creatorului prin reliefarea armoniei între elementele care constituie peisajul
- construcțiile umane nu erau considerate ca facand parte din peisaj.

In etapa actuală este necesar ca fiecare individ sau socio-grup să-și imbogațească prin educație propriile reprezentări pentru a înțelege și a participa activ la dezbaterea asupra viitorului peisajului nostru.

Astăzi peisajul racordat la teritoriu devine o problematică importantă, iar Convenția Europeană a Peisajului solicită: protecția activă a peisajului, gestiunea dinamică și elaborarea de proiecte de amenajare peisagistică. Peisajul este o „*pânză de fundal*",o realitate etern ascunsă și mascată în spatele pânzei propriului nostru „*eu*".

Relația peisaj obiectiv – reprezentare mentală, peisaj mental, este o relație personală cu caracter unic și original determinată de sensibilitate si de bagajul material si intelectual individual determinat social.

Identificarea aspectelor și punctelor de vedere asupra peisajului centrată pe individ conduce la a observa o multitudine de puncte de vedere ce pot fi adoptate după care fiecare poate produce o definire a peisajului orientată în funcție de preocupările proprii – vorbim de actorii peisajului – fiecare cu nevoile sale cu proiecte și sisteme culturale proprii care determină evaluărea, producerea, amenajărea si gestionareai peisajului: agricultori, proprietari, promotori imobiliari, întreprinderi industriale, comerciale, servicii publice, responsabili politici, turiști, locuitori, plimbăreți etc., sunt toți actori ai peisajului fiecare cu gradul său de impact, de responsabilitate, fiecare cu strategia sa, cu interesele sale.

Peisajul este și o construcție socială determinată de conflicte, de raportul de forțe, preferințe, proiecte, ideologie – axa actorilor este o axă politică.

Peisajul obiect și peisajul ca reprezentare mentală poate fi structurat în șapte paliere: - cadru de viață, - natura, - spațiu, - teritoriu, - moștenire, - media, - resurse.

1. Peisaj cadru de viață

Peisajul „*fizionomie*" al locuitorilor și utilizatorilor ocazionali sau uzuali.

-ne aflăm într-un peisaj-decor cu care suntem intim și constant în relație, fizic și psihic cel mai adesea neconștient. Fie că e peisaj bucolic sau industrial, legături multiple se creează fără încetare, mereu modificate și îmbogățite contribuind la formarea propriului eu.

Peisajul conștientizat de filosofi – ne simțim bine sau rău în peisajul nostru cadru, ne simțim „*acasă*" sau „*străini*", fiecare purtăm o judecată estetică asupra peisajului, suntem afectați de schimbări, care ne induc întrebări profunde.

2. Peisajul Natura – natural

Peisajul – mediu fizic – al naturaliștilor.

Peisajul-natura este peisajul-mediu fizic al geomorfologiei suprapuse cu elemente biologice care redau adesea structura „*fundamentală invizibilă*"; reflectă condițiile ecologice care generează mediul natural – ansamblul natural.

Peisajul-natura este considerat în tradiția creștină ca un „*dat*" separat de om, pe care acesta îl utilizează și domină. Peisajul sursa de emoție pentru cei ce se plimbă, esteticieni și mistici.

Peisajul ne face să visăm, ne stimulează imaginația, devine compoziție muzicală, ne face să trăim o experiență de natură artistică. Pentru unii peisajul este opera creatorului, este un loc al resurselor. Peisajele grandioase, sublime ne pun în contact cu „*ceva*" ce ne depășește. Armonia „*naturală*" este degajată de aceste peisaje. Mituri religioase sunt asociate peisajului.

3. Peisajul spațiu

Peisajul „*sistem*" al geografilor.

Peisajul este sesizarea, percepția vizuală a unei porțiuni de spațiu care ne înconjoară (Pincheme, 1987). Peisajul este interfața între natură și om. Rezultă din interacțiunea între un suport geografic cu dinamică naturală, fizică sau biologică și practicile umane.

Peisajul perceput de „*cei ce vor să cunoască*" – cognitivi:

- peisajul este o stare perceptivă senzorială (văz, auz, miros) individuală, unică, a unui spațiu geografic delimitat de câmpul vizual (Gerardin et Ducruc);

- peisajul perceput nu este peisajul văzut. Spiritul uman nu fotografiază peisajul, îl visează...

„Acordăm atenție peisajelor cotidienesau la armonia discretă care se stabilește progresiv între o casă și grădina ei, între construcție și stradă, între sat și spațiul său rural? Sau din contra suntem conștienți de evoluția care perturbă această armonie și tulbură semnele primite de creierul nostru cu implicații asupra armoniei mentale?"

Snoy, 1999

„Pentru ce formele care nu au fost concepute pentru a fi frumoase (de ex. cele pur utilitare – notă MG) ne frapează uneori prin eleganța și armonia lor? Cum se face că peisajele ce rezultă dintr-o multitudine de mici decizii independente, eșalonate în timp pot să dea sentimentul unor mari compoziții orchestrate?"

Claval, 2000.

Fig. 26 - peisaj-cadru de viata,zona industriala Austria

Fig. 27 - peisaj natural, Austria

„Peisajul poate fi definit ca o imagine a unui loc așa cum este percepută de observator. Peisajul este o aparență a manierei în care elementele constitutive ale acestui loc se organizează în spațiu.”

Belayew, 1995.

“Tentația de a analiza cum obiectele peisajului se transformă în imagini, în senzații, în visuri, în emoții vizează intimitatea și complexitatea legăturilor care unesc omul cu mediul său cotidian“.

Loiseau et Alii, 1993.

Fig. 28 - peisaj mostenire,turnul Eiffel.

- recunoaștem obiectele care ne înconjoară prin punerea în relație a ceea ce vedem cu stocul de informații care depind de memoria noastră și nu de mediul obiectiv (Berque, 1995);

4. Peisajul moștenire

Peisajul „*produs social”* al istoricilor, arheologilor, sociologilor, etnologilor, antropologilor, urbaniștilor, arhitecților, constructorilor.

- Peisajul reflectă de asemenea obiceiurile, <u>cutumele</u> și valorile celor care îl modelează. Unele amenajări au fost făcute în scop simbolic (...). Altele răspund la exigențe funcționale, dar deciziile celor care le iau sunt marcate de cunoașterea valorilor specifice, ele reflectă tehnicile specifice grupului (...) sunt determinate de cadrul „*savoir-faire*” (know-haw) – „*a ști cum să faci*” și de instituțiile unde evoluează clasele populare și elitele (Claval, 2000);
- Peisajul este un semn plin de toate nevoile umane: hrănirea, consumarea altor bunuri și servicii, posedarea și exprimarea unei anumite concepții a justiției sociale, apărarea, contact social, comunicarea valorilor cosmogonice și religioase (Pitte, 1983);

Peisajul *„memorie individuală și colectivă*” al psihologilor și psihosociologilor.

- Peisajul este un ansamblu diferențiat prin investițiile afective ale cărui obiect este (Claval, 2000);
- Peisajul este o reprezentare mentală care se elaborează pornind de la o serie de elemente ale celui ce îl contemplă; aici intră cultura sa, cultura grupului social căruia îi aparțin proiectele sale (Soup și Guillanme, 1999);
- Discursul despre peisaj ne informează asupra personalității observatorului: grila de lectură și de analiză, valorile, mentalitatea, interesele, nevoile, dar și despre credințe, mod de a vedea lumea, temeri;
- Clasarea ca *„locuri speciale*” recunoscute ca „*patrimoniu mondial al umanității*”, vecină acum cu recunoașterea peisajelor ordinare, ca mărturie a practicilor agro-pastorale ancestrale, pentru valoarea lor identitară sau ecologică este o nouă tendință în procesul de valorificare a peisajelor.

5. Peisajul teritoriu

Peisajul problemă a gestionării și amenajării teritoriului.

- Peisajul prezintă simptome care traduc o deficitară sau chiar rea funcționare a sistemelor ce îl constituie: eroziune accelerată, cicatrici, epuizarea solului, alunecare de teren, inundații, concentrări excesive sau din contră, dispersarea echipamentelor (...). Peisajele „*frumoase*” pot masa situații economice și sociale instabile, situații conflictuale, inegalități sociale. Semne clinice mai mult sau mai puțin vizibile (Pinchemel, 1987);
- Peisajul reflectă conflicte care traversează societatea care l-a creat și care îl locuiește.

Peisajul este o creație în care concepțiile societății se transferă amenajării naturii. Reprezintă interesele diverselor clase sociale (Claval, 2000);

Peisajul *„patrimoniu colectiv”* al cetățenilor, decidenților politici, mediatorilor. În funcție de sensibilitatea fiecăruia, cetățenii sunt mai mult sau mai puțin afectați de schimbările din peisaj. Este terenul anchetelor publice, petițiilor, revedincărilor „*pro*” sau „*contra*”, referitoare la un anumit tip de peisaj. Aceste reacții sau acțiuni depind strâns de mentalitatea cetățenilor, dar de asemenea și de mobilizare colectivă.

Decidenții politici țin mai mult sau mai puțin cont de aceste preferințe exprimate de cetățeni, suprapuse peste cele ce traduc propria lor ideologie. Metoda simulării permite vizualizarea scenariilor preferențiale referitoare la peisaj și constituie instrumente de ajutor în luarea deciziilor.

Nici un peisaj nu are apriori valoare în sine, aceasta este dată de observatori, receptori, la un moment dat cea ce pune *„chestiunea duratei peisajului în timp, propriul nostru peisaj”*.

Fig. 29 - peisaj teritoriu, proiectul Rosia Montana (*www.ecomagazin.com*).

6. Peisajul sursă

Peisajul *„3 stele*” al comercianțilorși strategilor.

Cu *„punctele de vedere*” și belvedere, peisajele frumoase de 3 stele din ghiduri (Michelin) servesc în același timp strategiilor, cât și operatorii de turism (Lacoste, 1977).

Peisajul este un obiect de consum special, particular față de bunurile publice care trebuie gestionat într-o perpectivă de dezvoltare durabilă și de partaj echitabil - peisajul *„preferințe*” al economiștilor.

O abordare economică a peisajului presupune o analiză a preferințelor „*consumatorilor*”de peisaj care îi ghidează în achiziționarea (cumpărarea) unui teren sau în frecventarea zonelor de loisir. (Lifran, 1998). Aceste preferințe culturale pot fi puternic induse prin publicitate la fel ca și pentru alte produse.

7. Peisajul Media

Peisajul *„gradena*” peisagiștilor

Oamenii caută să emită mesaje când iau în posesie un spațiu sau îl transformă: peisajul este expresia proiectelor și speculațiilor asupra viitorului unei societăți, semnele pe care le poartă au fost uneori desenate pentru a difuza mesaje intenționale (Claval, 2000).

Această idee este mai ales tradusă în marile realizări (în special urbane), dar este de asemenea suportul unei cantități de mesaje noi obișnuite, (ordinare), de la balizarea, marcarea drumurilor până la afișajul publicitar:

- peisajul *„decor*” al producătorilor sau utilizatorilor de imagini peisagistice

Artiștii (pictori, scriitori, realizatori de filme, creatori de peisaje virtuale, publicistice etc.), pedagogi, scriitori obișnuiți ne livrează peisaje pentru a exprima *„ceva*”, a scrie o istorie ilustră, un discurs, a transmite un mesaj.

Fig. 30 - peisaj sursă, delta Dunării

Publicitate spatiu comercial Anglia.

Perete decorativ Austria.

Fig. 31 - peisajul media. Spatiu comercial Barcelona

Aceste peisaje pot să se fixeze în subconștientul colectiv unde devin o veritabilă referință culturală, la fel de puternică ca și peisajele reale.
Cu privire la reprezentarea sistemică a peisajului P. Arnould propune o formulare a conceptului de peisaj care încearcă să reunească viziunea sistemică cu cea geografico-culturală.

Propune plasarea peisajului la intersecția a 6 mari sisteme:

- ecosistem
- geosistem
- psihosistem
- sistem politico-juridic
- sociosistem
- sistem tehnico-economic.

Aceste sisteme se caracterizează printr-un număr de cuvinte cheie.
Aici se integrează recunoașterea peisajului sensibil, perceput, trăit, imaginat, visat.

Sistemul politico-juridic (SPJ):

- constituție
- legi
- coduri
- proprietatea funciară
- drept de folosință
- cutume
- funcționari, agenți
- procese
- drept internațional

Sistemul tehnico-economic (STE):

- gestiune
- ecocertificare
- inginerie ecologică
- gândire economică
- prețuri, costuri, valori
- piața, mondializare
- avantaje comparative
- capitalism, socialism.

Sistemul social (SS):

- individ
- grupuri sociale, clase
- utilizatori
- practicieni
- bun public-privat
- relații
- rural-urban
- moștenire
- posesori
- conflicte
- patrimoniu.

Geosistem (SG):

- teritorii
- politici de amenajare
- scara spațială
- global, local
- parcelar, proprietate
- munte, câmpii etc.
- actori socio-spațiali
- bioclimat
- analiza spațială
- repartiție
- sistem de informare
- zone
- rețele

Sistemul ecologic, ecosistemul (SE):

- flora
- fauna
- climat
- bilanț energetic
- biomasa, productivitate
- ecosistem, zonă, tip
- sălbăticie, spontaneitate
- sol
- biodiversitate
- poluare

Sistem psihic (SP):

- imagini, imaginar
- percepție
- reprezentare
- simboluri
- inconștient, subconștient
- dorință, teamă, bucurie
- mituri, mode
- visuri, instincte
- manipulare
- violență
- sacru, religios
- identificare

O abordare sistemica a conceptului de peisaj o regasim in lucrarea „*Peisajul la intersecția între percepție și evoluție sistemică*",publicată de P. Arnould, 2002, Geoconfluențe-Drummondville-Quebec,Canada, in cadrul careia a fost cuprins si studiul lui Michael Mailhat „*Analiza peisagistică și implementarea infrastructurilor*".

In cadrul acestui studiu mediul perceput este definit prin componentele vizuale percepute de individ si care constitue principalele componente vizuale ale peisajului:

- **frontiere vizuale**
- **acces vizual**
- **puncte de reper**
- **puncte de vedere**

Fig. 32 - amenajare peisagistica - Rosenheim, Germania.

Fig. 33 - imagini peisaje din zona Bistriței, Romania.

☐ **frontiere vizuale:** - sunt definite ca zone de tranziție între două unități peisagistice
- unitățile peisagistice sunt identificate ca locuri caracterizate printr-un același grad de omogenitate și coerență vizuală.

Fiecare frontieră vizuală este caracterizată prin trei variabile: - tipul
- configurația
- natura

☐ **acces vizual –** legat de observator și în special de observatori mobili, în mișcare, cu două variabile: - planul de acces vizual
- limitele accesului vizual

☐ **puncte de reper –** definite ca obiect de referință perceput pornind de la o axă majoră (eventual de circulație)

☐ **puncte de vedere –** se caracterizează cu ajutorul elementelor dominante care ies în evidență din câmpul vizual și din limite.

Abordarea din punct de vedere metodologic a conceptului de peisaj este realizata in studiul lui Helen Donence „*Analiza metodologică a peisajelor viticole*"publicat cadrul lucrarii „*Proiecte ale peisajului*" din 26.06.2009. Autoarea analizeaza un caz particular: cel al peisajului rural, de aici îl extragem pe cel agricol și mai departe pe cel viticol ca peisaj legat intrinsec de teritoriu si de determinante culturale.

Teritoriu este terenul de aplicare a conceptului de peisaj – suportul concret al peisajului. Punctul de plecare este acela al teritoriului obișnuit, ordinar iar peisajele acestor teritorii se definesc prin opoziție cu peisajele extra-ordinare, mult mediatizate, cu notorietate. Se pleaca de la ipoteza că peisajele cotidiene nu relevă aceleași procese de „*peisagizare*" ca peisajele remarcabile, peisajele extraordinare,de obicei mediatizate prin diverse canale.

Peisajele remarcabile fac obiectul măsurilor de intervenție excepționale de obicei fiind obiectul interventiei diversilor actori teritoriali interesati. Teritoriul cotidianului suferă de un deficit de măsuri de intervenție, în cosecință suferă si imaginea peisagistică care o generează. Este vorba de a reflecta asupra manierei pe care diferiți actori se preocupă sau nu de peisajul cotidian și cum aceste preocupări peisagistice se traduc în teritoriu.
Care este locul peisajului în strategia de dezvoltare teritorială?

Trebuie stabilită legătura între peisaj și teritoriu și analizată natura acestei legături:

☐ Peisajul este sursa identității teritoriale – această abordare identitară analizează peisajul ca o componentă a identității unei colectivități. Ori această identitate nu este un dat, ea relevă un proces de construcție socială și perpetuă evoluție.

Deci peisajul este conceput ca o reprezentare construită de colectivitate într-o logică a legăturii, apropierii permanente de teritoriul ei.

☐ Actorii teritoriali sunt vectorii acestor „*valori*” peisagistice: teritoriul presupune o multitudine de actori având fiecare obiective, valori și interese teritoriale diferite, ceea ce are drept consecință o multitudine de strategii ale actorilor și scări de intervenție. Fiecare mobilizează noțiunea de peisaj în maniera sa, conferindu-i un „*sens*” compatibil cu implicarea sa în teritoriu. Construcția de „*valori*” comune în jurul peisajului, interoghează procesele democratice de punere în discuție a proiectelor teritoriale și a procedurilor participative.

☐ Calitățile sistemice ale peisajului pot fi convocate pentru a evalua un proces de dezvoltare teritorială locală. Reflexia asupra condițiilor de apariție a unei preocupări peisagistice nu poate fi decât sistemică pentru a capta complexitatea proceselor specifice în timp și spațiu. Este unul din termenii de categorie de acțiune prin care peisajul poate fi utilizat de actorii peisajului în elaborarea și aplicarea proiectelor lor teritoriale.

☐ Activitățile ce se desfășoară pe un teritoriu generează peisaje specifice (ex. activități viticole – generează peisajul vertical). Ele structurează puternic spațiul (urban, rural) și marchează o serie de transformări ale spațiului și implicit ale peisajului.

☐ Importanța simbolică și culturală a acestor activități în cadrul unei culturi (ex. importanța activității de vinificație în cadrul culturii franceze sau din Moldova) permite o altă abordare a problemei peisajului: câmpul, modul de reprezentare, manifestare. Este vorba de poziția locuitorilor, dar și a consumatorilor respectivelor activități (ex. consumatorii de vin) care dau o imagine a acestor teritorii. Sensibilitatea peisagistică a locuitorilor concură la o întărire a identității, dar procesul de marcare a teritoriului aduce o imagine specifică care depășește frontierele cotidianului.

Această delimitare spațială se construie prin încrucișarea vederilor din interior și din exterior.

☐ Activitățile specifice (ex. viticole) caracterizează o filieră economică implantată în teritoriu. O multitudine de actori se pun de acord cu strategiile diverse din gestiunea acestor teritorii, mai ales complementaritatea dintre filiera activității specifice (ex. viticole) și teritoriul care o susține, primește. Peisajul poate fi un punct de ghidaj în reconstrucția teritorială?

Acest lucru presupune sensibilitate individuală și acțiuni colective. Dificultatea rezidă în înțelegerea acestei diversități care pune peisajul în relație de deschidere către alții, a propriului spațiu de viață. Punctele de vedere și privirile utilizatorilor unui peisaj diferă după cum ei sunt din interior sau din exterior - și conduce la fabricarea de arhetipuri și de modele peisagistice mai mult sau mai puțin decelate între materialitatea unui peisaj și reprezentările sale socio-spațiale asociate de diverse grupuri de utilizatori.

Fig. 34 - imagini peisaje din zona Borsec, Romania.

Fig. 35 - amenajarea peisagistică a spațiilor urbane, Amboise, Franța.

☐ Caracter colectiv și identitate teritorială.

În cadrul procesului de însușire al unui loc și de construire a unei identități teritoriale, peisajul poate reprezenta un vector important deoarece acesta relevă sensibilitatea locuitorilor față de peisajul lor cotidian într-o relație privelegiată cu spațiul trăit.

☐ Peisajul poate vinde un teritoriu.

Este vorba de procesul de de fabricare a imaginii pe suportul peisajului pentru a pune în valoare un teritoriu.

Chestiunea identității care caracterizează un teritoriu servește ca referențial promoțional în ideea de a se pune în evidență. Și în acest caz peisajul este un instrument de comunicare privelegiată pentru punerea în valoare a teritoriului.

☐ Peisajul ca ancoraj teritorial.

Valorizarea comercială a unor produse legate de un teritoriu – indicație geografică – este frecvent asociați peisajul teritoriului unde se produc respectivele produse cu produsul însuși.

Uneori elemente din peisaj (construcții, elemente naturale cu valoare de reper) devin emblema produsului. Astfel, emblema peisagistică reprezintă direct produsele, este împărtășită de grupuri sociale și permite dezvoltarea unui sentiment comun teritorial.

☐ Valoarea peisajului – valorizare patrimonială sau resursă teritorială?

În această situație se pun întrebări asupra „sensului" dat peisajului și asupra valorii patrimoniale.

Utilizarea imaginii peisajului pentru a valoriza un proiect teritorial presupune o activitate serioasă pentru a realiza corespondența realitate – imagine (teritoriu – peisaj) și corespondența produse ale teritoriului și calitatea peisajului (produs – peisaj).

Trebuie să vorbim de patrimonializarea teritoriului sau de valorizarea peisajelor?

În contextul structurii teritoriale pare că acești termeni (peisaj și patrimoniu) pot fi utilizate ca instrumente de mediere teritorială.

Procesul amenajării teritoriului se asociază unei dinamici de identificare care permite simbioza celor două noțiuni: peisajul asigură continuumul spațial între obiectele (componentele) teritoriului, pe când patrimoniu, evoluând către o concepție mai puțin ermetică a trecutului; patrimoniul asigură legătura între prezent și viitor într-un continuum temporal. *Cette construction interpelle la question du lien teritorial au travers de l'emergente d'un lien.* În aceste teritorii obișnuite (ordinare) care nu pot pretinde instrumente juridice excepționale, diversitatea proceselor de patrimonializare a peisajelor reprezintă semnul valorizării și a dinamicii ca teritorii vii, evolutive. Patrimoniul și peisajul sunt utilizate ca instrumente de mediere, devenind și instrumente de democratizare a acțiunilor de dezvoltare și amenajare a teritoriului.

☐ Condițiile apariției unei preocupări peisagistice.

Noțiunea de peisaj se situează într-un triptic complex: materialitate spațializată care este totodată obiect al reprezentărilor culturale și sursa mizei strategiilor teritoriale.

Trebuie depășită opoziția clasică între materialitate și reprezentare a peisajului pentru a ajunge la adevărata complexitate a peisajului, în dimensiunea sa sistemică.

Peisajul este un concept polimorf care îi permite să fie sesizat în multiple ipostaze oferind cercetătorilor și actorilor teritoriali instrumente care răspund preocupărilor lor.

Existența unei sensibilități peisagere marchează raportul societății cu mediul, teritoriul, spațiul. Peisajul devine vector al identității teritoriale. Dimensiunea socială a teritoriului relevă și dificultatea de a măsura reprezentările socio-spațiale ale peisajului: trăirea și sensibilitatea peisagistică a locuitorilor în raport cu cadrul lor de viață obișnuit, ordinar, identificarea arhetipurilor peisagistice în raport cu referințele culturale puternice; elaborarea de modele peisagistice cu vocație turistică și comercială.

Peisajele presupun un teritoriu viu. Activitățile economice de pe aceste teritorii produc peisaje, le transformă, le valorizează. O întreagă gamă de actori intră în relație cu diversele strategii de gestiune teritorială ceea ce comportă diverse aspecte:

- problematica actorilor. Tipologia actorilor permite să analizăm raportul între diferite eșaloane de politici publice (prin intermediul actorilor instituționali ai teritoriului și toate strategiile de acțiuni publice sau private; dar de asemenea relația de alternitate între peisajul trăit din interior (de locuitori) sau văzut din afară (turiști);

- o reflexie asupra „*sensului*" peisajului și valorii peisajului; sensul peisajului are rădăcinile în interior (local) sau este impus din exterior?;

- domeniul de acțiune și traducerea în teritorii a preocupărilor peisagistice. În ce manieră preocupările de peisagizare sunt puse în operă? Care sunt instrumentele juridice disponibile?

Aceste chestiuni repoziționează procesul de valorizare a peisajului în cadrul unei reflexii mai largi asupra dezvoltării teritoriale și permit introducerea nuanței de durabilitate și utilitate teritorială.

Într-o alta lucrare referitoare la noțiunea de peisaj care releva multitudinea de abordari, polisemantismul si multidisciplinaritatea directiilor de studiu,regasim problematica peisajului sonor. Studiul este realizat de Jean-Francois AUGOYARD si se intituleaza interogativ „*Vederea este suverană în estetica peisagistică?*" fiind publicat in volumul ‚La theorie du paysage en France (1974-1994)' Ed. Champ Vallon 1995.

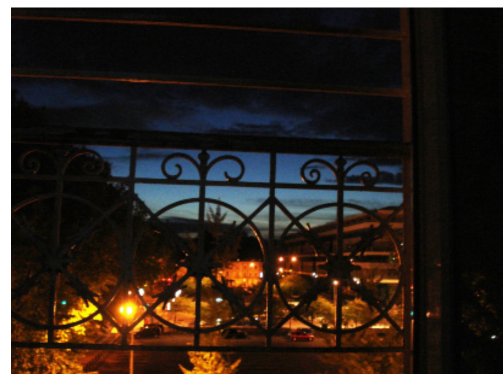

Fig. 36 - imaginea vegetalului in jocul corpurilor de iluminat urban, Franța.

Fig. 37 - detalii inspirate din elemente ale naturii.

Peisajul sonor ,o alta fateta a peisjului perceput prin simturile umane,atat individual cat si colectiv poate fi analizat plecand de la o serie de notiuni specifice: Topica peisajului având urmatoarele sensuri: -distanțarea – ochiul și subiectul privește în afara corpului; peisajul este produsul obiectivării mediului, o operație de selecție subiectivă;

-reprezentarea spațializată;

-artefacționarea sau artializarea – organizarea de a vedea peisajul ca pe o operă a cărei compoziție e reperabilă.

În cultura noastră predomină ochiul. Se ignoră percepția auditivă, olfactivă, tactilă. Peisajul sonor desemnează precis ceea ce din mediu este perceput ca unitate estetică.Care sunt caracterele remarcabile ale peisajului sonor?

Ascultarea unui peisaj sonor angajează într-o manieră fundamentală o acumulare a ceea ce înțelegem. Ceea ce înțeleg din peisajul nesonor nu este fundamental o organizare spațială, ci o organizare temporală. Care e natura spațiului sonor?

Spațiul sonor este un spațiu discret care nu implică nici contiguitate și nici omogenitatea. Prima caracteristică: discontinuitate. Distribuția formelor sonore ale unui loc nu corespunde în mod necesar la ceea ce organizarea vizuală ne arată. Harta sonoră a unui oraș (habitat urban) se desenează ca un ansamblu de elemente izolate, de elemente discrete, fără relații ierarhice topice și fără reperaje după coordonatele carteziene.

Este ceva organizat după o logică colectivă. Se regrupează și se abordează astfel locurile prin calitatea lor sonoră:

-aria locurilor zgomotoase, aria locurilor liniștite.

Disfuncția oricând posibilă a spațiului sonor, între auzit și identificat.

Metabola – un proces în care prin acumularea expresiilor vecine, elementele unui ansamblu intră în raport de permutare și de combinare ierarhizată. În peisajul sonor – ex. în cadrul urban cotidian avem elemente de fond și figuri de prim plan (sunete). Astfel sunetele figuri în timp se transformă în fond și din interiorul acestuia apar alte sunete figuri.

Organizarea complexă a mediului sonor.

Un peisaj sonor in situ ne poate încânta, transporta – zgomotul mării, căderea frunzelor, ploaia etc. În spațiul sonor jocul apropierii și depărtării prinde contur prin distincția între subiect și obiect. Constituit plecând de la o serie de distincți audibile care opun în maniera dinamică interiorul-exteriorul; subiectiv-obiectiv; aproape-departe; fiecare termen având nevoie de celălalt pentru a-și defini propria existență pe care o încarnează într-o materie sonoră variabilă și schimbătoare prin natura ei. Astfel se construiește bipolaritatea: pe de o parte vulnerabilitatea pregnanței sonore, pe de alta capacitatea mirabilă de expresie a sinelui .

Dacă lumea și alții pot ușor accede, penetra fonic intimitatea mea, propriul meu corp este dotat cu o putere sonoră potențial echivalentă. Printr-un singur strigăt pot imprima locului și timpului marca mea sonoră.

Acțiunea de sinteză perceptivă: a opera selecții semantice în ansamblul sonor confuz, să reușim sau nu *„să auzim”* zgomotele cele mai explozive. Facil uitat când nu mă atinge, plăcut invadator când mă afectează, mediul sonor este foarte legat de ordinea expresivă și la ordinea patos-ului. Peisajul auzit diferă de peisajul văzut prin 3 elemente:- este o topică a discreției

- este o compoziție metabolică
- este o reprezentare niciodată eliberată de imanența subiectului.

Este necesară reechilibrarea culturală a percepțiilor vizuale, auditive, olfactive, tactile. Funcția cognitivă a percepțiilor senzoriale devine o constantă a peisajului sonor. Percepția auditivă are următoarele caracteristici:

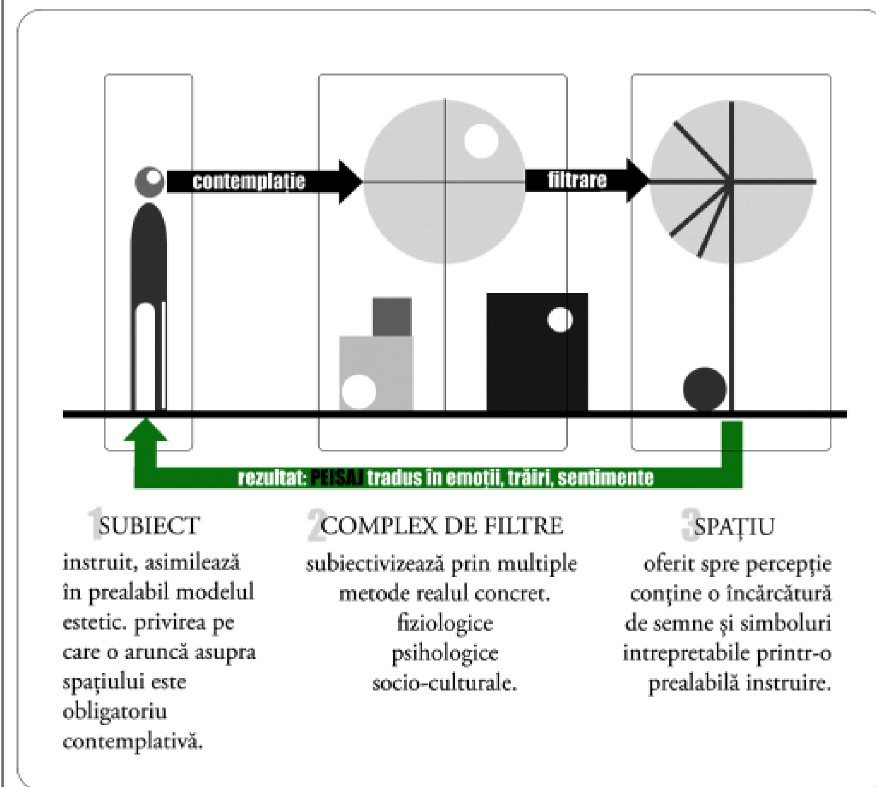
- metabolizarea
- pregnanța
- calitatea
- discreția

Fig. 38 - peisaj. Veneția.

Schema 17 -
Schema de naștere si *funcționare* a peisajului.

Nenumăratele fațete ale semanticii noțiunii de *peisaj* ne face să constatăm existența a cel puțin două paliere de necontestat:

- multivalența fiecărei abordări;
- continua prefacere și curgere a semnificației din sferă in sferă, adaugând noi valențe uneori șocante și nebănuite acestei realități a peisajului.

Acesta devine astfel o entitate, un sistem de valori în permanentă evoluție, cunoașterea peisajului fiind posibilă prin radiografierea, analiza, studierea ți compararea diverselor etape ale devenirii conceptuale din perspectivă multidisciplinară. În acest context definirea acestei noțiuni este extrem de dificilă si expusă pericolelor abordării contextuale, deși tentantă.În urma analizei tuturor acestor aspecte, vom propune în cele ce urmează o definire sintetică.

Fig. 39 - Villandry, Franța.

Peisajul reprezintă percepția socială (de la individ la societate) a universului natural și antropizat, determinată economic și cultural, având statut și evoluție temporară.

SOCIETATE
individ
socio-grup
societate
PERCEPȚIE
CULTURAL
educație
tradiție
mostenire
FILTRU
TIMP
FILTRU
ECONOMIC
producție
consum
natural
MEDIU
antropic
PEISAJ

4 ATRIBUTELE PEISAJULUI

Deși am văzut că peisajul este o trăire unică chiar și pentru un același subiect care încearcă să *trăiască* de două ori același peisaj în același loc, va trebui să recunoaștem că anumite constante se păstrează (cu caracter de multe ori axiomal) în procesul de construcție al acestuia. Le vom enumera în cele ce urmează:

- ☐ peisajul este invariant estetic.
- ☐ peisajul este o reconstrucție subiectivă a realului.
- ☐ peisajul este un amestec de natură și cultură.
- ☐ peisajul este obligatoriu generator de sentiment.
- ☐ peisajul este legat indisolubil de artă.
- ☐ peisajul este un produs socio-cultural.
- ☐ pentru a se naște, peisajul are nevoie de o privire capabilă, contemplativă și instruită.
- ☐ vegetalul nu este obligatoriu în edificarea unui peisaj.
- ☐ orice obiect ori element spațial (indiferent de materialitatea sa) poate să genereze un peisaj.
- ☐ peisajul este diferit ca noțiune de spațiu însă se naște din acesta.
- ☐ în relație cu precedenta, peisajul are un caracter spațial.
- ☐ experiența peisajului este un act unic, irepetabil.
- ☐ peisajul are un caracter temporar.
- ☐ se află într-o permanentă dinamică, direct influențat de moda epocii în care trăiește.
- ☐ realitate care nu există decât prin experiența vizuală și prin conștientizarea relațiilor noastre cu natura (A.M. Zahariade).
- ☐ Peisajul este un proces semiotic.

Peisajul, proces semiotic.

În epoca actuală sunt preocupări importante în sensul studierii culturii, artei, arhitecturii inclusiv peisagisticii ca sisteme de semne, ca limbaj. În acest sens se pornește de la ideea că întreaga experiență umană, individuală, de sociogrup sau socială (la nivelul întregii societăți umane) este o structură care reprezintă un plan interpretativ real mediat de semne și bazat pe existența și funcțiunile acestor semne.

În acest context semiotica, ca știință generală a semnelor și interpretării lor, a făcut pași importanți inclusiv în direcția descifrării limbajului peisagistic ca text și semn.

Fig. 40 - peisaj, simbol al Italiei.

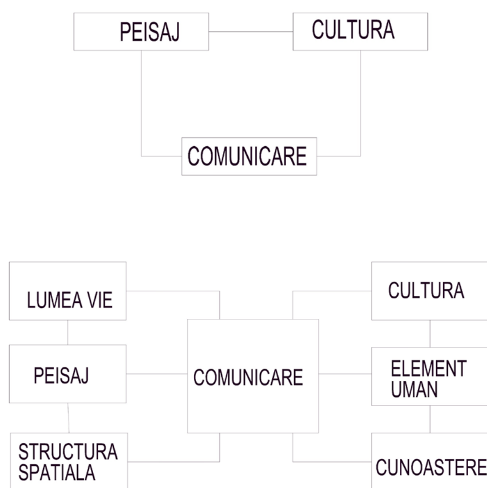

Fig. 41 - peisaj reprezentativ al Franței, Cetatea Haut-Koenigsbourg.

Actualmente, semiotica se preocupă de tot ce înseamnă universul viu, având ramuri specializate pe diverse paliere ale lumii vii.

Principala preocupare a semioticii o reprezintă comunicarea prin intermediul mesajelor și descifrarea semnificațiilor acestor mesaje, în mod evident legată și de analiza tipologiei, sintaxei și morfologiei codurilor, a structurii lor. Dar să definim o parte din noțiunile pe care le-am enumerat:

☐ **semn**

- purtător de sens – dicționarul Robert PLUS
- tot ce arată sau indică ceva (DEX)
- ceea ce servește pentru a indica sau exprima ceva
- cuvânt, gest, mimică ce permite comunicarea și cunoașterea
- marcă distinctivă realizată pe ceva

☐ **sens**

- înțelesul unui semn, conținutul rațional sau logistic
- facultatea de a reda impresiile
- ideea de ceea ce reprezintă un semn, ideea generală (concept) căreia îi corespunde un cuvânt, o expresie.

Semnele sunt structuri care semnifică transmițând informații referitoare la diverse realități ale lumii vii, ale universului uman. Semnele fac parte din vasta arie a comunicării, iar în acest sens teoria comunicării poate fi o direcție de analiză a modului de funcționare a relațiilor ce se stabilesc între semne. Astfel se stabilesc relații strânse între:

- comunicare și cultură
- cultură și peisaj
- peisaj și comunicare.

Comunicarea reprezintă transmiterea de mesaje, acțiunea de schimburi de sensuri, de decupaj și creare de sensuri. Comunicarea poate fi analizată și ca proces de producere și schimburi de semnificații prin intermediul semnelor, codurilor și a relațiilor ce se stabilesc între acestea și cei care le utilizează. În cazul analizat este vorba de schimbul de mesaje între lumea vie și elementul uman, între lumea peisajelor și percepția și descifrarea acestora de către indivizi și societatea în întregul ei.

Semiotica are arii majore de studiu și anume:

- semnul, cadrul – în sensul de sistem primar care organizează semnele și aria culturală în care acționează semnele și codurile (purtătoare de mesaje). Ca termen semiotica provine din rădăcina semio (grecește *semeion*) care înseamnă semn, sens, simpton, iar semiologia provine din același grecesc *semios* la care se adaugă tot din grecește *logos* – cuvânt, discurs și este disciplina care studiază sistemul semnelor.

Din perspectiva semiotică se poate analiza relația care se stabilește între tot ceea ce este viu și suportul spațial, teritoriul, locul acestei lumi a viului, în sensul structurării peisajului și a amenajărilor peisagere ca manifestări ale acestei relații de comunicare. Amenajările peisagistice, peisajul în general, pot fi tratate ambivalent din punctul de vedere al științelor umaniste care analizează subiectul care recepționează, individul care simte și descifrează (antropologia, sociologia, psihologia etc.), dar și din perspectiva științelor naturii pe un loc privilegiat situându-se botanica. Acest proces de interdependență, de comunicare nu poate avea loc decât dacă este îndeplinită o a treia valență omniprezentă în cazul peisagisticii, și anume, suportul spațial, teritoriul, locul unde se structurează după legități proprii de natură artistică, tehnică, științifică, utilitară, etc., amenajările peisagistice, peisajele fabricate cu știință și artă ca resurse ale teritoriului și ca fundamente ale calității vieții ființelor vii, în special a ființei umane.

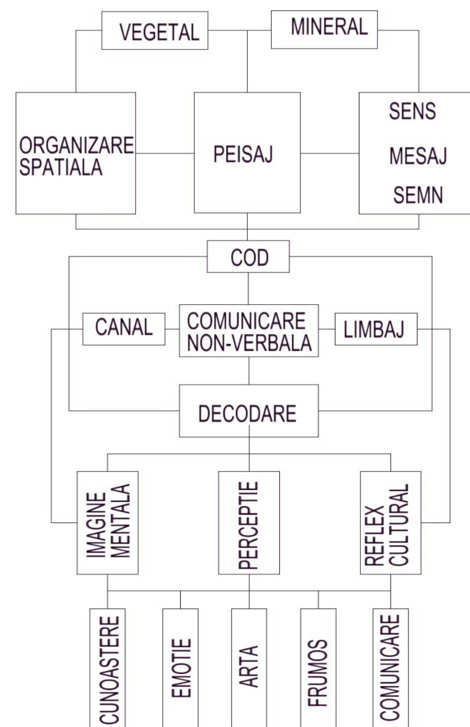
Pornind de la aceste premise, semiotica generală se divizează în specializări mai înguste referitoare la semiotica naturii, culturii și teritoriului, toate având în acest caz ca obiect de studiu amenajarea peisagistică, peisajul ca loc al coagulării semnelor, mesajelor și semnificațiilor, ca tulburător spațiu geometric al comunicării între natură și zona viului.

Marele grad de generalitate a semioticii se datorează faptului că toate elementele lumii naturale materiale și sociale care converg în amenajările peisagistice pot constitui semne, semne care și în ipostaza peisajului pot îmbrăca forme vizibile, palpabile, materiale ale semnificantului, dar și imagini create mental prin percepția acestor semnificante, generând semnificatul. Semnificantul reprezintă un suport sesizabil, perceptibil iar semnificantul este entitatea care dă sens acestui suport.

Fig. 42 - integrarea in peisaj. Glass House, arh.Philip Johnson

Sigmund Freud spunea că *„lucrurile mari se pot manifesta prin semne mici”.*

„Un semn are trei referințe: în primul rând este semn pentru unele gânduri pe care le interpretează, în al doilea rând este semn care ține loc unui obiect care îi este echivalent în aceste gânduri; în al treilea rând este un semn în ceea ce privește raportul sau calitatea, care îl pune în conexiune cu acest obiect”.
(Pierce, Charles Sanders,
Ecrits sur le signe, seuil 1978)

„Cultura în sens pragmatic este aspectul intelectual al mediului artificial creat de om dea lungul activității sale sociale”.
Abraham Moles

Fig. 43 - peisaj arhitectural. Florenta, Italia.

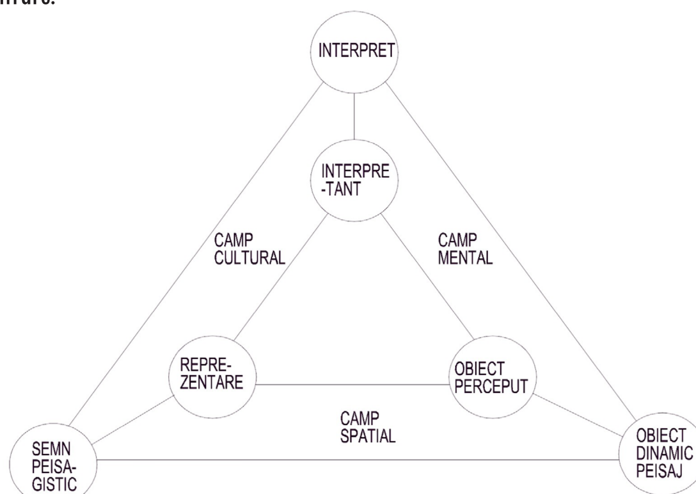
În cazul amenajărilor peisagistice se poate canaliza analiza semiologică pe două direcții principale semiologia naturii, a lumii vii, semiologia lumii vegetale în strânsă interdependență cu semiologia umană, semiologia culturală în sensul semiologiei voluntare a ființei umane – semiologia voluntar umană.

Există un mecanism complex de semioză și comunicare între cele două paliere, o comunicare non verbală între ființa umană și lumea vegetală ca element determinant al amenajărilor peisagistice, comunicare structurată pe suportul organizării spațiale. Principalul atribut al sistemelor vii este atributul comunicării, elementele acestor sisteme neputându-se dezvolta în afara acestei capacități.

În acest sens amenajările peisagere pot fi considerate ca texte, cărți deschise care urmează a fi descifrate de contemplator, de ființa umană care receptează și descifrează textul organizării spațiale a lumii vegetale, a lumii antropizate, a peisajului.

Peisajul are un bagaj semiotic semnificativ structurat în semne, mesaje, texte, în structuri coerente și semnificante, constituindu-se ca un cadru al comunicării între natura și cultura, între oameni și lumea viului.

Conform viziunii lui Charles Sanders Pierce totul este semn, dar nu semn absolut în sine ci doar prin intermediul relațiilor ce se stabilesc între semne și participanții la percepție și descifrare.

Aceste relații sunt structurate tematic pe trei paliere, și anume:
- obiect dinamic – obiect imediat
- semn – reprezentare
- interpret – interpretant.

Pe de altă parte cele trei paliere se manifestă într-un câmp cultural existând o interdependență între semn și cultură.

Abraham Moles definește cultura ca un „*compus complex de norme simboluri, mituri și imagini care penetrează în intimitatea individului îi structurează instinctele îi orientează emoțiile*". Deci interpretul, elementul uman în procesul de descifrare a textelor comunicate pe diverse canale și structuri spațiale și nu numai se află într-o strânsă determinare culturală.

Semnele viului, ale organizării peisagistice, ale peisajului sunt pretutindeni și nu există singure în absolut, ci doar în raport cu sistemul viu și sunt receptate într-un anumit context (istoric, social, geografic, politic, economic, etc.) dar constant supuse determinantelor culturale. Raportul direct cu cultura din care au apărut trece prin înțelegerea codurilor utilizate de această cultură prin intermediul unui studiu polivalent al contextului, expresiei și simbolisticii. Astfel discutăm despre un complicat sistem de semne așa cum relevă I. M. Lotman în volumul „*Lucrări despre sistemele de semne*" ,1964.

Lumea viului are propriul său discurs semiotic care se constituie într-un complex de semne și texte ale comunicării non verbale, studiat de biosemantică. Acest sistem complex de semne trebuie însă descifrat și înțeles.

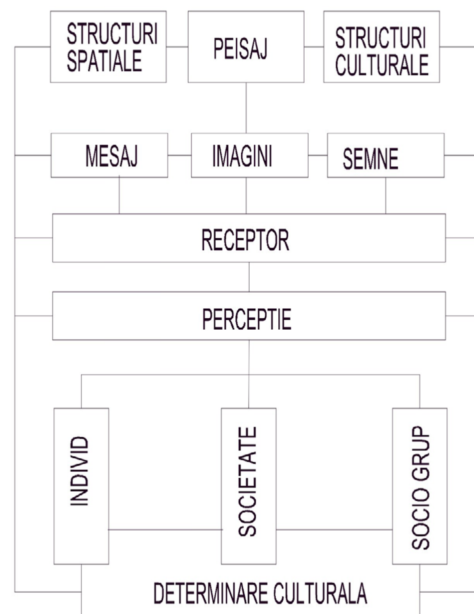
Semioza reprezintă o ramură a semioticii; ea analizează procesele dinamice de transfer și transformare a semnelor și simbolurilor, mecanismele care funcționează în lumea biologică care favorizează producerea și înțelegerea semnelor emise de structurile vii ale lumii vegetale care ,în acest caz ,transcend orizonturile culturale.

Charles Sander Pierce fondator al ramurii anglo-saxone a semanticii care a sesizat natura triadică a semanticii prin intermediul semiozei: semn, obiect, interpretant , analizează și natura triadică a semnelor structurate în triada icon, index, simbol:

- iconul – semnele iconice sunt acelea care se găsesc într-o relație de analogie, de asemănare cu realitatea. Astfel, în fotografie sau în pictură, portretul (iconul) trimite direct la subiect (obiectul iconului). Evocarea unei culori prin intermediul unui obiect (rubin, smarald, safir, sau planta floare etc.) este de asemenea un proces iconic.

- indexul – indexurile nu se bazează pe asemănarea sau analogia cu obiectele, dar ele stabilesc o relație cauzală între obiectul și subiectul pentru care el devine semn. De exemplu, o giruetă indică direcția vântului, fumul devine index pentru foc, Steaua Polară indică Nordul.

- simbolul – simbolul este un semn care întreține o relație pur convențională cu obiectul la care se referă. Semnificația este transmisă în limite convenționale predeterminate.

„Materia semioticii este schimbul de mesaje, comunicarea. Semiotica este central preocupată de studiul semnificației, clasificată ca ramură pivot a unei științe integrate a comunicării, căreia, prin caracterul ei de investigație metodică a naturii și constituirii codurilor, îi furnizează un contrapunct indispensabil."

(Thomas A. Sebeok, *Introducere în semiotică*)

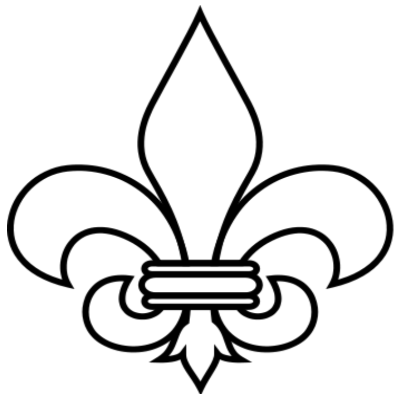

Fig. 44 - fleur de lies, simbol al monarhiei franceze

„Limbajul este arhitectura lumii”.

L. Wittgenstein

„arhitectura este un limbaj în sine, cu propriile sale coduri, reguli, simboluri și semne care interacționează transmițând mesaje”.

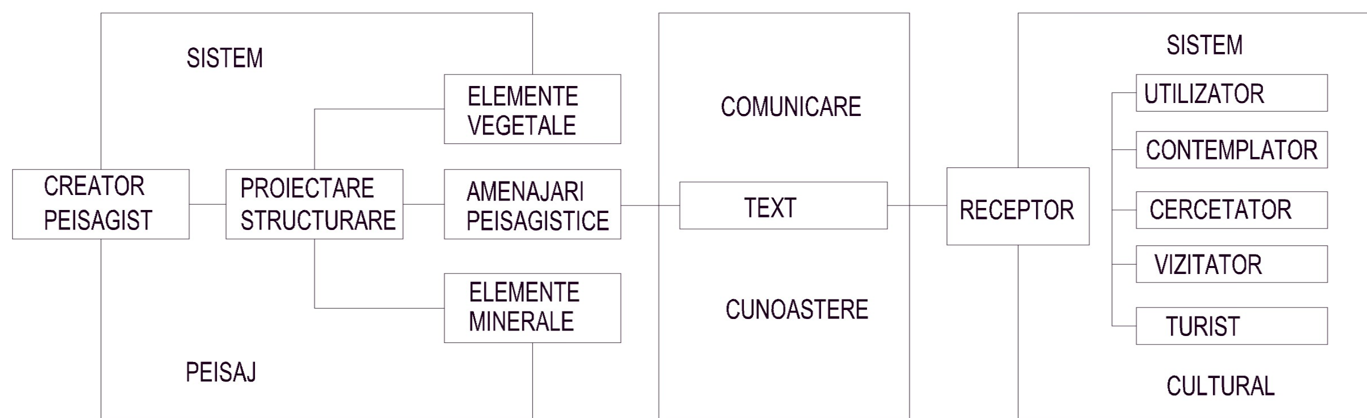
Bruno Zevi *„Istoria arhitecturii moderne”*, 1973

Indiferent de relația simbol și entitatea pe care o simbolizează, trebuie să fie asimilat în același mod de către cel ce o utilizează și cel căruia îi este adresată. Condiția ca simbolul să funcționeze este existența unei anumite convenții între emitent și receptor, într-un fel este un semn artificial. De exemplu drapelul, steagul simbolizează o țară, crucea simbolizează creștinătatea, etc.

Analizând cele 3 manifestări ale semnelor se poate constata că lumea vie a plantelor structurează doar imagini iconice și în special indexuri, deși elemente ale acestei lumi sunt folosite frecvent ca simboluri, exemplu în limbajul florilor crinul reprezintă puritatea, trandafirul dragostea, etc. dar aceste simboluri sunt raportate la ființa umană, la semiologia voluntar umană în cadrul cultural, ca receptor al tuturor informațiilor structurate după reguli proprii care gestionează procesul cultural al transmiterii informației. În această perspectivă, amenajările peisagistice, peisajul poate fi definit ca având o determinare puternic culturală, dar și ca resursă a teritoriului, ca organizare spațială determinată și ea cultural și analizată semiotic din această perspectivă. Amenajările peisagistice sunt structurate spațial pe paliere compoziționale definite de palierul spațial al terenului, apei, vegetalului, mineralului, în conformitate cu știința, abilitățile, arta proiectării peisagistice, de fapt un alt strat cu puternică determinare culturală.

Această structurare spațial volumetrică a straturilor componente ale amenajărilor spațiale în raport cu principii de compoziție (echilibru, ritm, proporții, etc.) reprezintă de fapt aspecte ale semiozei voluntar umane creatoare de mesaje și texte semnificative și semnificante și comunicând prin intermediul imaginilor, imagine ca purtătoare de mesaje.

Raportul vegetal-mineral, structura vegetalului, dispunerea spațială a elementelor amenajărilor peisagistice reprezintă în esență tot atâtea semne, texte și mesaje care fundamentează aceste amenajări ca spații de manifestare a culturii umane.

Amenajările peisagistice evoluează de la evidențierea spațială în mediu a teritoriului către un proces de modelare structurală conform unei matrici individuale și de socio-grup determinată cultural (model cultural) în sensul creării unui sistem amenajat cu elemente minerale și vegetale interrelaționate care devin o carte deschisă ce urmează a fi citită, receptată, descifrată, evaluată, reconsiderată și subiect al altor mesaje și comunicări umane. Această structură este purtătoare de semnificații și purtătoare a principalelor componente ale modelului cultural: idei, sentimente, idealuri, etc. Amenajările peisagistice, peisajul generează procese de comunicare prin intermediul unui repertoriu variat de semne (indexuri, iconuri, simboluri) și în acest caz este de amintit exemplul grădinilor chinezești și japoneze care reprezintă în sine un ansamblu complex de semne și semnificații din perspectiva filosofică, religioasă, culturală, de tradiții, moșteniri, etc. comunicate printr-un limbaj adecvat și specific, în ultimă instanță și acesta cu recurs la elementele fundamentale constituite de elemente vegetale și minerale, dar asamblate după coduri specifice determinate de cultura care le-a produs. De reținut că toate aceste elemente au și o dimensiune temporară, dar și o dimensiune evolutivă ca devenire și transformare a elementelor sistemului peisagistic. Este de remarcat că atât structura amenajărilor peisagere ca texte și sisteme de comunicare cât și receptarea acestora reprezintă un proces de interconexare a semanticei naturii cu semantica culturii, adevărat că ele se constituie în principal ca și texte și mesaje non-verbale de la nivelul viului, vegetalului care supuse unui proces de structurare, proiectare și amenajare specifice devin structuri comunicaționale către elementul uman determinate cultural prin ceea ce numim semiologia voluntar umană.

Amenajările peisagistice dețin o dublă dimensiune și anume dimensiunea materială ca recreere a realității naturale prin intermediul vegetalului și mineralului ca structuri ordonate spațial și dimeniunea spirituală, culturală, ideală de la care pornește recrearea naturii după modele culturale și matrici individuale condiționate cultural.

Având în vedere aceste etape ale amenajărilor, acestea recreează un anumit tip de peisaj care poate fi cunoscut și receptat prin semne și reprezentări care exprimă atât noua realitate structurală dar și pe creatorul ei în relația de comunicare cu ceilalți indivizi. Pentru arhitecți și peisagiști amenajările peisagiste devin importante prin capacitatea acestora de a comunica prin intermediul semnelor și reprezentărilor structura spațială, interdependența teritorială ordinea spațiului și a elementelor acestuia în interdependență interpretate prin spațiul cultural specific al receptorului, publicului, vizitatorului, utilizatorului acestor amenajări.

Fig. 45 - peisaj, Villandry, Franța.

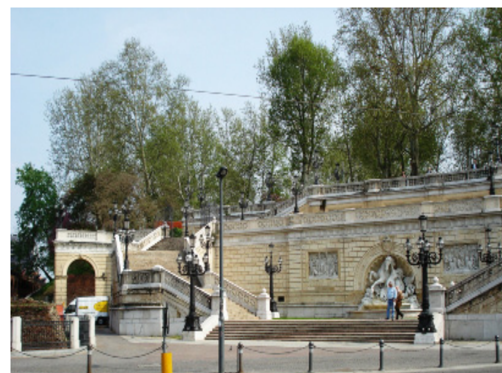
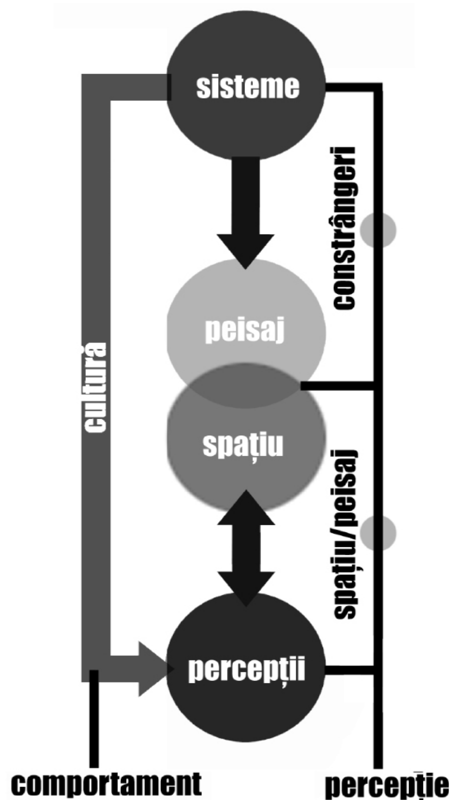

Fig. 46 - peisaj urban, Bologna.

Schema 19 — Schema implicarii fenomenului de perceptie in geneza peisajului (*după L.Draguț*).

Fig. 47 - Dealuri la Izborsk, spațiu rural transformat în peisaj realist de pictorul rus Sergei Osipov, 1982.

5 PSIHOLOGIA PEISAJULUI

Am stabilit că peisajul este o construcție ce ia naștere prin fenomenul de percepție a unui spațiu. Dar ce este această percepție și cum modifică ea spațiul în care viețuim?

Percepția reprezintă procesul psihologic de conștientizare a unui obiect de către un subiect, presupunând o componentă obiectivă (existența fizică și de sine stătătoare a obiectului) și una subiectivă, reprezentată de un anume caracter determinat de actul de conștientizare.

Procesul perceptiv este înțeles în două maniere. Cea tradițională afirmă că percepția se realizează pornind de la senzații interpretate de către creier. Mesajele din lumea exterioară constituie stimuli ce declanșează la nivelul receptorilor senzoriali ai subiectului senzații transmise prin fluxuri la sistemul nervos central unde acestea devin reprezentări puternic determinate de educație, adaptare, memorie și limitate de influențele mediului socio-cultural (proiecția lumii exterioare în conștiința subiectului). Teoriile actuale văd percepția ca răspuns la un stimul influențată de *orientarea* comportamentului personal.

Percepția este restructurarea realului: lumea nu este niciodată percepută așa cum este ci cu este dispus subiectul să o perceapă.

Senzația este o noțiune distinctă de cea de percepție. Senzația este obiectivă la granița dintre lumile fizică și chimică, afectează receptorii determinând formarea unei imagini senzoriale. Percepția este subiectivă, *ansamblul de mecanisme de integrare care aduc această imagine la conștiință printr-un tratament cerebral* (Boder, 1987).

Filtrele de percepție, grupate în mai multe categorii sunt relevate printr-un simplu exemplu: un spațiu industrial repugnă unuia în timp ce poate crea satisfacție altuia; un munte trezește un set de trăiri unui geomorfolog profesionist, în timp ce unui inginer de drumuri și poduri spațiul îi va comunica altceva. Aceste influențe în pecepție, filtre, ar putea fi grupate magistral în 3 categorii: *fiziologice* — sunt conținute de însuși tractul anatomic și funcțional, fizic al simțurilor ce asigură transmiterea informațiilor, reducându-i volumul, fără a-i afecta natura; *filtrele psihologice* — conduc la o triere a mesajului, interpretându-l prin construcția personalității subiectului; *filtrele sociale* confruntă imaginea mentală formată cu referința la un model estetic asimilat anterior (arhetip, educație, modele impuse, stereotipii propagate mai ales prin mass-media).

6 TIPOLOGIA PEISAJULUI

Inefabilul percepției unui spațiu este un fenomen irepetabil, unic. Dar încercând totuși în calitatea noastră de edificatori *in situ* să clasificăm peisajul vom face apel la elementele din care va fi el generat:

- ☐ spațiul fizic, sumă a obiectelor concrete, relaționate, oferit percepției.
- ☐ modelul la care subiectul se raportează în timpul actului de percepție.
- ☐ sentimentul în care se va traduce virtualul peisaj.

Spațiul fizic apare adesea greșit confundat cu peisajul. Corelat cu disponibilitatea privirii subiectului, cu gradul acestuia de instruire estetică, cu epoca în care *trăiește*, el poate, cel mult, să devină peisaj.

Elementele spațiului fizic care ne înconjoară pot fi grupate în două mari categorii care dau mai apoi caracterul spațiului pe care îl populează. Elementele *naturale* sunt acelea asupra cărora activitatea umană (numită și antropică) nu și-a manifestat influențele. Aici ar trebui totuși făcute câteva precizări. Natura originară în sensul spațiului terestru primordial, virgin a dispărut. Revoluția Industrială a grăbit extincția sa. Elemente 100 % naturale nu mai există, însăși privirea fiind o sursă de antropizare.

Orice obiect fizic din lumea pe care o cunoaștem astăzi a suportat măcar o dată și măcar una din acțiunile modificatoare ale omului. Când ne gândim la element natural, ne gândim poate la o rezervație naturală. E just că activitatea umană este aici redusă sau într-o pondere inferioară celei naturale, dar este. Elementele antropice ale spațiului pretendent la statutul de peisaj au fost create de om, voit în sens estetic ori în sens strict utilitar, din care mai apoi s-a deprins și esteticul.

O pondere mai mare a elementelor care aparțin uneia din grupele amintite mai sus va da caracterul unui anume spațiu: îl vom numi deci *natural* ori *antropic.* Presupunând că aceste spații posedă atributele de care ar fi nevoie pentru ca din ele să ia naștere un peisaj, privirea aruncată asupra acestora ar genera *peisaje naturale sau peisaje antropice.*

Un peisaj natural poate fi descris prin dominanta naturală asupra căreia privirea subiectului zăbovește cel mai mult. Astfel vom avea în fața unui munte poate un peisaj montan; aici muntele este elementul spațial dominant care determină procesul de creație al peisajului. Privirea subiectului apelează instantaneu modelul estetic anterior implementat, provenit din pictură, dintr-o fotografie intens circulată ori din surse proprii acestuia, filtrează, compară, judecă, trăiește un sentiment, o emoție și este în acest fel personajul principal în actul de geneză a unui peisaj montan.

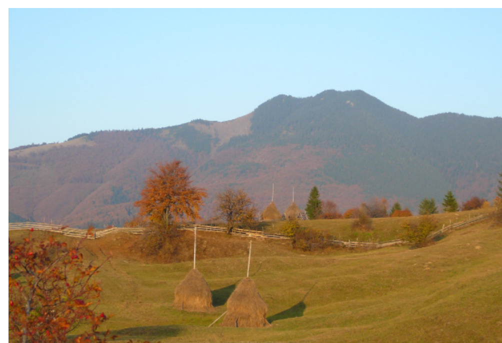

Fig. 48 - peisaj natural, România.

The third landscape, the whole of abandoned spaces which are the main territories of refuge for biological diversity. It includes leftover territory, both rural and urban, and untilled zones: the edges of roads and fields, of industrial areas and nature reserves. It is the space of indecision, and the living things that occupy it act freely. To see the THIRD LANDSCAPE as a biologycal necessity that influen-ces the future of living things modifies our interpretation of the territory, attributing value to places that are normally naglected.

G. CLÉMENT

Fig. 49 - peisaj antropic. Suedia.

La fel stau lucrurile și cu peisajul de câmpie, peisajul de deal, peisajul marin, peisajul deșertic, peisajul arctic ori peisajul ecuatorial. Lista ar continua la nesfârșit, numărul peisajelor/ trăirilor naturale fiind egal cu numărul elementelor naturale majore plus numărul trăirilor pe care acestea le generează.

Natura egal *armonie* este o axiomă. Spațiul natural neviolat conține o multitudine de elemente care stabilesc o perfectă relație de armonie și un perfect echilibru între forme, culori, volume. În celebra sa definiție, L.B. Alberti pare să se fi inspirat din modelul naturii: *am să defi-nesc frumusețea ca fiind armonia tuturor părților indiferent de subiectul în care apare, asamblate într-o astfel de proporție și legătură încât nimic să nu poată fi adăugat, diminuat ori modificat decât în dauna operei.* Spațiul natural place fără rezerve, privirea interesată a unui subiect determinând întotdeauna un peisaj.

La polul opus situăm în mod convențional spațiul construit sau antropic. Acesta este reprezentat în totalitate de acțiunea directă pe care omul a întreprins-o asupra naturalului. Care ar fi cel mai antropic/antropizat spațiu la care facem instantaneu apel? Ne vom gândi poate la unul din sfera industrialului. Industria a reprezentat încă de la începuturi una dintre activitățile omenești îndreptate strict către sfera utilitarului, a producției. Industria, spre deosebire de agricultură, a modificat naturalul existent făcând apel la tehnici și materiale cu mult mai incisive, cu mult mai durabile și incomparabil mai implacabile. Mult metal, beton, plastic.

Întrebarea este dacă sunt oare toate acestea capabile să se transforme în peisaj, să ne transmită acea satisfacție în urma judecății lor, să nu ne repugne? Dacă da, atunci meritul ne aparține! Artializăm spațiul, locul, lumea, îi căutăm cu lăcomie frumosul încriptat în fiecare ele-ment, natural ori antropic.

Dar oare nu asociem undeva în interiorul nostru, spre exemplu imaginea unui furnal activ cu daunele pe care acesta le produce mediului? Dacă mai punem la socoteală că trăim în plină epocă *eco* (*trend* sau oricum va fi înțeles) ne dăm seama că nu e cu putință să nu o facem!

Imaginea se transformă astfel într-una dezagreabilă ce va induce inevitabil repulsia față de spațiul dat. Un spațiu respins nu va fi cu putință să devină peisaj. Constatăm deci, că un spațiu va deveni peisaj numai în momentul în care va reuși să traverseze toate filtrele de percepție.

Spațiile antropogene au stârnit multiple dispute până să fie recunoscut faptul că pot genera peisaje în aceeași măsură ca și cele naturale.

Pentru o înțelegere mai bună a tipologiei și ierarhizării peisajelor vom propune schema care urmează:

- **PEISAJ**
  - natural
    - montan
    - marin
    - de deal
    - de câmpie
    - arctic
    - deşertic
    - ecuatorial
  - antropogen
    - urban
      - administrativ
      - comercial
      - cultural
      - istoric
      - rezidenţial
      - industrial
      - periurban
    - rural
    - teritorial
      - agricol
      - căi de circulaţii
  - al treilea peisaj
    - maidan, pârloagă, abandon

Fig. 50 - peisaj industrial. Rafinărie Austria.

Orașul, țesutul urban, este rezultatul suprapunerii unor proiecte politice majore, imagini ale he-gemoniei unei clase, de construc-ție a unui spațiu specific, ce se succed în timp și se suprapun în spațiu. Peste aceste proiecte majore se suprapune continuu o lungă serie de proiecte minore, individu-ale sau de grup, imagini ale unor tactici și reyistențe punctuale, care vin să coordo-neze logica majoră de construc-ție. Această dublă construcție a spațiului urban se amplasează între produs și operă. [...] Nici un ora;, oric|t de industrializată ar fi conceperea și constrirea lui, nu poate fi decât o operă irepetabilă. Pentru că peste un prim strat al construcției tehno-cratice sau politice se va suprapune întotdeauna un al doilea strat al construcției vernaculare, rezultat al acțiunilor diferitelor grupuri, al tacticilor individuale, acestea nefiind reproductibile. Orașul este un rezul-tat al relațiilor dintre societate și spațiu care sunt irepetabile. Nu numai Veneția este un oraș-operă prin spațiul său distinct, ci orice spațiu supus locuirii și practicii cotidiene.

I. TUDORA

PEISAJUL URBAN (anglofonii îl denumesc foarte expresiv *cityscape)* ia ființă și evoluează în interiorul orașului, locul principal de dezvoltare a arhitecturii. Peisajele urbane sunt determinate pornind în principal de la caracterul preponderent mineral al spațiului urban, aflat într-o permanentă dinamică fizică și estetică, influențate de epoca dată: clădirile suportă o dinamică stilistică, o dinamică pe înălțime, circulațiile carosabile și pietonale se află deasemenea într-o perpetuă evoluție, își croiesc trasee, își stabilesc gabarite;

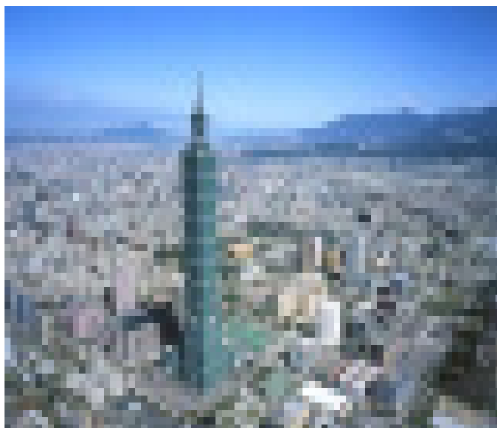

Fig. 51 - peisaj urban, Statele Unite ale Americii.

diversele dotări, multitudinea de obiecte de diverse forme, culori, dimensiuni, toate sunt țesute (studiat sau nu) astfel încât determină de cele mai multe ori *trăirea* unui peisaj. Zonificarea urbană (centru istoric conservat, centru politico-administrativ, zona culturală, rezidențială, industrială, suburbii etc.) va individualiza tot atâtea peisaje urbane, fiecar tradus într-o multitudine de sentimente.

Disociate (din oficiu) de cele mai multe ori de frumos, rupte de peisaj, anumite zone au fost neglijate în calitatea lor spații potențial estetice.

Farmecul orașului derivă din larga paletă de activități caracteristică fiecăruia în parte. Folosindu-se de *artializare* un privitor înnobilează spațiul urban (câteodată din oficiu descalificat) descoperind frumosul încriptat în discursul (de cele mai multe ori studiat) de obiecte urbane.

În **fig. 51** putem recunoaște destul de ușor (fără a avea neapărat acces la titlul fotografiei) că avem de-a face cu o bucată de megalopolis american, poate chiar hipercunoscutul New York. Spunem asta datorită (poate) influenței pe care cinematografia din S.U.A. a avut-o asupra fiecăruia dintre noi - a impus un model estetic. Deși, de exemplu, fațadele de sticlă au o altă origine, ele au fost popularizate brutal în secolul al XX-lea în spațiul american, astfel că judecăm acum strict prin intermediul acestor coordonate.

Spațiul urban amintit este constituit din elemente preponderent minerale, arhitecturi desfășurate pe toată perioada secolului al XX-lea, volume de diferite morfologii și dimensiuni, toate extrem de capabile să resusciteze printr-o memorie involuntară un sentiment și să ducă în cele din urmă la trăirea unui peisaj. Constatăm o lipsă aproape totală a vegetalului, fapt care, repetăm, nu împiedică edificarea unui peisaj.

Orașul, locul în care trăim ca indivizi ca societate locul în care existăm, în care ne deplasăm, lucrăm, ne distrăm, prezent în toate etapele vieții noastre reprezintă peisajul cotidian, peisajul construit, dar și peisajul cultural.

Orașul nu reprezintă doar peisajul antropic ci și moștenirea, tradiția, cultura, cotidianul, sunete, lumină și întuneric, vegetalul, aerul, elementul uman, apa, cerul, toate acestea ansambându-se in spații și peisaje într-o continuă mișcare și într-o continuă evoluție, de fapt în peisaje pe care le percepem conștient sau inconștient. Dacă privim prin cadrul ferestrei din locuință percepem un cadrul de viață urbană, un peisaj urban. Ne deplasăm și percepem curtea, strada, piața, parcările vaste ale supermarketului toate zonele parcurse constituind tot atâtea tipuri de peisaj, cadru de viață.De aici putem reține că:

- ☐ peisajul este cadrul de viață perceput cotidian
- ☐ peisajul se constituie prin asamblarea, suprapunerea și mișcarea unor componente extrem de variate care compun spațiile;
- ☐ peisajul este într-o continuă evoluție;

PEISAJUL URBAN

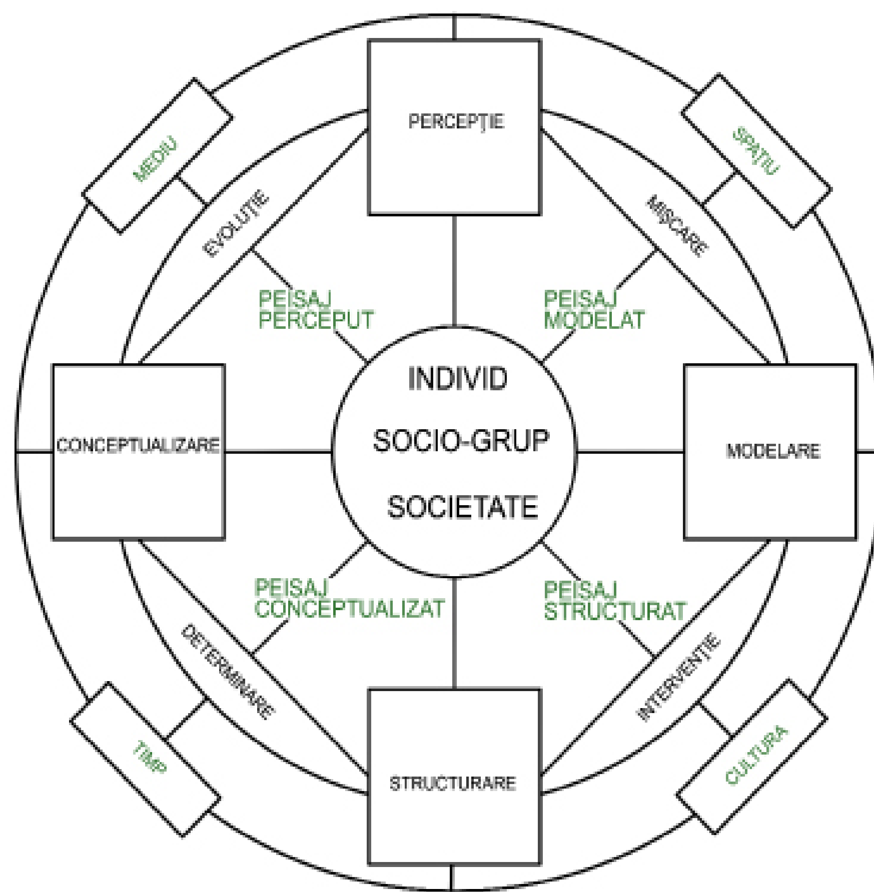

Fig. 52 - peisaj urban, Suedia.

☐ peisajul induce asupra ființei umane, individ sau grup, comunitate, conștient sau subconștient anumite influențe, stări, trăiri prin varietatea imaginilor, culorilor, raporturi între obiecte, sunete, texturi și în ultimă instanță prin calitatea spațiului creat de elementele componente. O altă concluzie este aceea că:

☐ peisajul există doar în raport cu omul care îl percepe;

☐ că există diverse grade de receptare senzorială a peisajului: vizual, tactil, acustic, miros, etc;

☐ că receptarea mentală a peisajului este determinantă;

☐ există o intereacțiune continuă între om și peisaj.

Fig. 53 - piețe din Italia.

De altfel, se poate observa că nu există absolut nimic în existența umană care să nu determine peisajul așa cum orice peisaj influențează direct sau indirect ființa umană, grupul, societatea în ansamblu.

Noțiunea de loc, spațiu, cadru de viață, formă , definesc cadrul peisagistic al vieții urbane și constituie tot atâtea elemente care interacționează și caută realizarea unui echilibru continuu al forțelor care acționează pentru a defini peisajul și peisajele în care evoluăm ca actori ai orașului.

Din această perspectivă putem să înțelegem și multitudinea abordărilor peisajului în oraș și anume peisaj urban, peisaj cultural, peisajul străzii, piețele, etc. Pentru a simplifica abordăm peisajul urban din perspectiva spațiului perceput și anume – spațiul public și spațiul privat. Spațiul în sine, conceput ca anvelopă și definit de elementele sale structurante construite și neconstruite, dar și purtător al matricei culturale, ideologice, tradițiilor și memoriei, devine în cazul orașului elementul cel mai important în interacțiunea om, peisaj, mediu.

Spațiul privat este cel ce interacționează cu individul care-și structurează acest spațiu conform propriilor necesități, propriilor viziuni, conform gradului de instrucție, cultură, educație și în raport cu grupul imediat al familiei și cercului apropiaților.

Spațiul public corespunde unor necesități și forțe structurante raportate la comunitate, la toți actorii urbani care participă la modelarea lui, la cultura la determinari politice la nevoi sociale și comunitare. De altfel, trebuie să remarcăm și existența unor spații de tranziție între public și privat care generează peisaje care sintetizează și conțin elemente specifice structurante din ambele tipuri de spații către care converg.

Toate aceste tipuri de spații se constituie într-o multitudine de peisaje care interacționează conștient cu noi și care ne condiționează mai mult sau mai puțin pentru viața cotidiană, dar și structura mentală colectivă, inclusiv evoluția acesteia în raport cu spațiile și peisajele și ele într-o continuă evoluție.

Aceste considerații reprezintă motivul pentru care peisajele definite de aceste spații devin extrem de importante în structurarea societății sub toate aspectele pe care le implică în multitudinea de manifestări de la individual la colectivitate, societate.

Spațiul camerei, locuinței, curții, străzii, cartierului, orașului extins până la dimensiunea teritoriului infinit, definește peisajul care îmbracă aceeași infinitate de dimensiuni ca existență, manifestare și percepție.

Această mare varietate de moduri de manifestare a peisajului generează o analiză peisagistică foarte complexă și multivalentă structurată pe nivele variate de la micro până la macroteritorii care integrează elemente materiale și nemateriale, spațiul și timpul într-un sistem de vectori cu sensuri și direcții variate și care se constituie ca premize ale cunoașterii și definirii modului de acțiune în sistemul peisajelor.

Orașul este un fenomen complex cu manifestări peisagistice complexe și greu de cunoscut și influențat în angrenajul mecanismelor și forțelor urbane . Orașul poate fi înțeles ca o topografie și o împâslitură de zone și subzone, dar și având o conștiință strategică proprie a definirii urbanității sale în raport cu locuitorii săi dar și cu forțele exterioare considerate ca elemente structurante.

În acest context, peisajul urban devine o preocupare constantă pentru urbaniști, arhitecți, factori politici, administratie și în general pentru toți actorii urbani structuranți, dar și consumatori de peisaj (urban și nu numai). Peisajul urban este abordat de acești actori într-o dinamică spațial-temporară având drept rezultat modificări continue ale acestuia, modificări care particularizează, condiționează și în ultimă instanță definesc peisajul și caracteristicele acestuia. Putem vorbi despre un continuu asediu asupra propriului peisaj, dar și despre o continuă recucerire și reevaluare din perspective multiple valorice.

Orașul se definește astfel prin trei elemente importante: spațiul urban, teritoriu urban și peisaj urban care dau identitate, prestigiu și atractivitate și în ultimă instanță nivelul, calitatea vieții și calitatea urbanității sale.

Am vorbit despre peisajul spațiului public, peisajul spațiului privat și peisajul zonelor de tranziție. În cadrul ultimei categorii trebuie amintită una dintre zonele generatoare de peisaj pe care actorii urbani o analizează și o tratează cu mai puțină atenție deși ar merita din plin o abordare constantă și coerentă: spațiul și peisajul zonelor periferice.

Periferia orașelor reprezintă o zonă difuză și un spațiu de tranziție urban + rural, între natural și antropizat, între agricol și industrial, etc.

Peisajul periferiei nu se referă numai la zonele din jurul orașelor, existând și zone urbane „*periferizate*" chiar în interiorul orașelor. De fapt peisajul periferiei nu poate fi definit decât în dualitatea nu neapărat antagonică dintre centru și periferie, peisaj urban al polilor cu caracter de centralitate și peisaj urban periferic. Valorizarea acestui sistem bipolar în sensul redefinirii valorilor peisagistice generatoare de direcții structurante ale peisajului urban ar fi una din direcțiile de urmat în cadrul procesului :

analiză – cunoaștere – intervenție.

Dinamica creșterii urbane a generat un anumit spațiu periferic cu manifestări proprii ale peisajului. Această creștere nu a generat neapărat numai consecințe negative asupra peisajului ci și consecințe și direcții de manifestări cu valoare în opoziție cu anumite manifestări ale polilor centrali ai urbanului. Peisajele periferiei sunt rezultatul transformărilor structurale, funcționale și morfologice ale mecanismului urban, ale evoluției sistemului urban care își generează el însuși tipurile și forma acestor transformări din însăși capacitatea și calitatea strategică de evoluție urbană.

Fig. 54 - grădina, spațiu privat.

Fig. 55 - Spațiul cultural, Paris.

Interacțiunea dintre evoluția urbană și manifestările și consecințele spațiale și de peisaj în zonele afectate de această proprie evoluție poate deveni o sursă de noi dimensiuni valorice și estetice și de cunoaștere ale valențelor peisagistice ale acestui nou tip spațiu generat și creat.

Evoluția orașului determină permanent spațiul și peisajul periferiei dar vectorul are și sensul de influență inversă – periferia influențează direct și nu neapărat negativ evoluția urbană. Trebuie privită periferia ca un teritoriu continuu în care orașul își satisface propriile condiționări evolutive printr-o intercondiționare directă, puternică și eficientă cu acesta, intercondiționare care înseamnă și transformări și modificări în peisajul celor doi poli conectați în procesul evoluției spațiale și temporare.

Impactul urbanului în tipologia peisajelor este foarte important dar acest impact crează premizele și oportunitățile evoluției spațiale și în consecință și peisagistica în forme de manifestare neexplorate încă.

În consecință, evoluția integrată a celor două sisteme spațiale generează noi tipuri de peisaj, noi și complexe,care la rândul lor condiționează și influențează continuu peisajul teritoriului cu care vine în contact în zona opusă urbanului.

Asistăm astăzi la un proces de fragmentare, disipare a centrului, a urbanului cu caracter de centralitate în fragmente care evoluează spre exterior în raport cu natura activității acestor noi elemente ale sistemului. Astfel, în viziunea noilor teorii ale curentului„*fracturist*" sau „*fragmentarist"* se impune idea ca fiecare element al sistemului urban funcționează concomitent ca centru și periferie, ca input și output al evoluției urbane generând noi tipuri de peisaj și el fragmentat dar constituind și premiza unor legături spațial-funcționale ale peisajului urban ,unor noi calități ale ansamblului nou creat și în continuă evoluție.

În această nouă lumină peisajul migrează continuu și pendulează între centru și periferie generând o disipare a energiilor urbane acumulate mereu ca presiune evolutivă. Apare astfel noțiunea de vag și în legătură cu peisajul. Vag nu în sensul de difuz ci în sensul unui peisaj-matrice care conține toate formele de manifestare posibil a evolua conform condițiilor apărute în sistemul evolutiv. Astfel, orașul devine o matrice vagă cu elemente care încorporează în sine totalitatea posibilă a posibilităților de evoluție și generând o nouă tramă de relații suprapusă peste trama relațiilor funcționale tradiționale.

În consecință și tipologia peisajelor se adaptează unei astfel de evoluții cu dimensiuni spațiale, temporale, economice, sociale și estetice.

Putem analiza această noțiune pornind de la Convenția Europeană a Peisajului – Florența 2000, convenție ratificată de România prin Legea 451/2002 ,evidențiază o serie de caracteristice ale peisajului :

☐ peisajul contribuie la formarea culturilor locale și este o component de bază a patrimoniului natural și cultural;

☐ peisajul este o parte importantă a calității vieții oamenilor;

☐ peisajul desemnează o parte din teritoriu perceput ca atare de populație;

☐ peisajul este un patrimoniu comun care contribuie la formarea culturilor locale și contribuie la consolidarea identității.

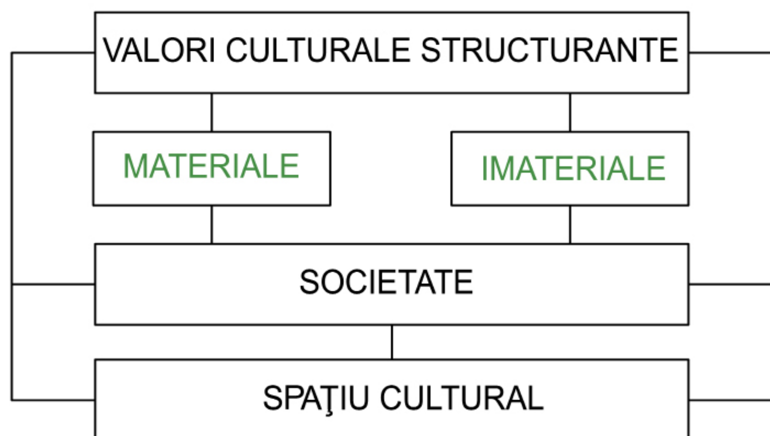
PEISAJUL CULTURAL îl vom considera o subspecie a peisajului urban. Orașul a fost dintotdeauna creuzetul în care cultura și-a găsit mereu expansiunea. Un exemplu de peisaj cultural ar putea fi edificat pe baza spațiului urban aferent Muzeului Luvru din Paris. Un adevărat icon, implantul postmodern al arhitectului american de origine chineză I.M. Pei, apelează inconștient modelul estetic/arhetipal al piramidei. Spațiile urbane cu o încărcătură culturală și extrem de popularizate, vor genera peisaje culturale. Siturile care comportă caracteristicile unui astfel de peisaj dețin o anume importanță pentru umanitate, emană un anumit sentiment, reverberează monumentalitate.

Documentele europene interpretează peisajul cultural tot prin prisma marilor componente structurante ale peisajului:

☐ spațiu, teritoriu, în componentele sale natural; biotice și abiotice;

☐ elemental uman, comunitatea , societatea;

☐ elementul cultural specific societăților respective.

„. . . numim peisaje cultural anumite spații geografice asociate unui eveniment, unei activități a comunității și care sunt în consecință purtătoare a valorilor estetice și a memoriei asociate. Peisajele culturale sunt spații unice în același timp și evenimente singulare. Nu se caracterizează doar prin situația topografică sau prin designul urban a peisajului ci și prin evenimente și tradiții, dar mai ales prin relația dintre situația, cadrul fizic și memoria asociată.”

Maria Jose de Azevedo Marcondes
– Peisaje cultural, concept și criterii de prezervare
– Document prezentat la Forumul UNESCO „*Cultural Landscapes in the 21st century* ”, aprilie 2005

„ Peisajul cultural a fost creat dintr-un peisaj natural de catre un grup cultural.Cultura este elementul de creare, naturalul este mediul in care este creat, iar mediul cultural este rezultatul creatiei. Sub influentaunei culturii date, care de asemenea se schimba in timp, peisajul evolueaza, trecand prin diferite faze si probabil atingand in cele din urma finalul propriului cerc al dezvoltarii. Prin introducerea unei culturi diferite, straine, apare o reimprospatare a peisajului cultural sau un nou peisaj ce se impune asupra celui vechi” .

Sauer C.,1925, „The Morphology of Landscape”, PublicatiileUnivesitatii de geografie din California, 22:19-53

-spațiu comercial, Italia.

-spațiu comercial, Stuttgart.

Fig. 56 - peisaj comercial. Viena.

În contextul peisajelor cultural esențiale sunt resursele culturale (evident în interdependența cu resursele naturale și umane) resurse care pot fi material și imateriale. Resursele cultural material se referă la construcții, amenajări, spații care transpun matricea spirituală specifică în structuri spațiale specific legate de evoluția istorică, culturala și investite cu valori culturale și estetice.

Pe de altă parte resursele imateriale se referă la valorile culturale (știință, tehnică, artă, literatură, filosofie, etc.) care definesc matricea culturala, moștenirea culturală, specificul locului, specificitatea modului de viață și acțiune sociala, toate găsindu-și expresia spațială în valorile materiale structurate, construit și amenajat în conformitate cu valorile spirituale.

În mod evident peisajul cultural se supune acelorași legități metaspațiale legate de spațiu și timp fiind într-o continuă evoluție și ciclicitate evolutivă, dar fiind într-o poziție favorizantă în raport cu celelalte elemente componente ale peisajului.

În ultimă instanță Convenția Patrimoniului Mondial UNESCO definește peisajul cultural ca *„opera conjugată a omului și a naturii, ilustrând evoluția societății și a așezărilor umane în decursul istoriei sub influența constrângerilor și oportunităților prezente în mediul natural și a forțelor sociale, economice și cultural successive atât interne, cât și externe."*

Comisia Capitalei Naționale din Canada (CCN) definește și ea sintetic în 2004 peisajul cultural „un ansamblu de idei și practici bine ancorate în spațiu, loc", definișie care relevă *„relațiile între caracteristicele tangibile și intangibile ale unui loc."*

CNN definește și categoriile de peisaje cultural astfel:

☐ Peisaj definit – peisaj cultural ca ansamblu de construcții și spații care împreună exprimă un fapt cultural (ex. O casă în peisaj, un parc, etc.);

☐ Peisaj evolutiv – spațiu, teren unde natura și istoria umană se manifestă împreună de o manieră semnificativă (ex. o zonă urbană, un cartier, o fermă agricolă, un sat pescăresc, etc.)

☐ Peisaj asociativ – peisaj modificat prin activitatea umană și asociat unor evenimente religioase, artistice sau culturale (ex. locuri sacre, locuri memorial, peisaje asociate picturii, etc.).

PEISAJUL COMERCIAL este subsidiar de asemenea celui urban. Una din principalele activități umane, comerțul determină un mare aflux de oameni și o importantă dinamică de obiecte specifice. Diversele instalații permanente ori temporare puse în slujba comerțului devin nepremeditat actori într-un joc spațial care duce în cele din urmă către apariția unui peisaj comercial.

PEISAJUL ISTORIC se suprapune într-o oarecare măsură peste cel cultural și ia ființă folosind ca resursă vizuală siturile urbane din zonele vechi ale orașelor, aflate în diverse stadii de conservare. Fiecare oraș încearcă prin diverse metode să își popularizeze istoria. Contemplatorul acestor spații va face apel la imaginile asimilate și după o riguroasă filtrare va putea deveni consumatorul unui peisaj istoric.

PEISAJUL INDUSTRIAL este nelipsit din constituția orașelor. Spațiile industriale nu au fost gândite să posede un atribut estetic, însă privirea subiectului instruit le va estetiza inerent. Deși poate la început nu credeam, acum realizăm că instalațiile specifice, corpurile de clădire, halele, mașinăriile aliniamentele arboricole utilitare, toate contribuie substanțial la ceea ce vom numi un peisaj industrial.

PEISAJUL RURAL ia ființă, evident, pe baza siturilor rurale. Spre deosebire de oraș, satul nu duce încă lipsă de spațiu, raportul mineral/vegetal fiind cu totul altul. Un sit rural face apel undeva în subconștientul privitorului la o perioadă deosebită din copilăria petrecută undeva *la țară*.Peisajul care se naște dintr-o astfel de trăire manifestă sentimente de liniște, melancolie, nostalgie.

Și peisajul rural se subordonează condiționărilor conceptuale caracteristice tuturor peisajelor. In această situație este definit de cele două componente majore naturalul, teritorialul, spațialul pe care se dezvoltă dinamica socială a așezărilor rurale, clădită pe cultura, tradiție, moștenire. Peisajul rural ca toate celelalte categorii de peisaje este o noțiune dinamică, complexă cu vaste conexiuni pluridisciplinare. Peisajul rural este departe de accepțiunea curentă a peisajului bucolic, idealizat, impus de arta vizuală. Componenta socială, umană cu toată multitudinea de aspecte legate de individ, socio-grup, comunitate și societatea rurală este în general cunoscută și studiată.Componenta spațială, teritorială, reprezintă o zonă într-o continuă evoluție determinată de o pluralitate de factori care definesc, redefinesc și structurează sistemul spațial rural.

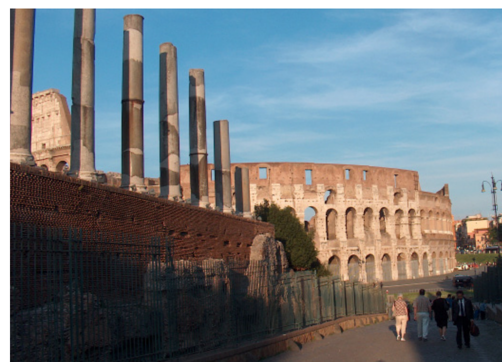

Fig. 57 - peisaj istoric. Colosseumul din Roma,Italia.

Fig. 58 - peisaj industrial. Arad , Romania.

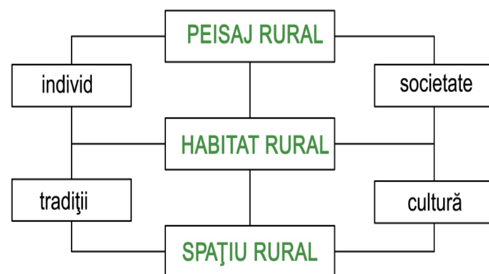
Fig. 59 - peisaj rural. Sibiu , Romania.

Fig. 60 - Peisaj agricol.

Fig. 61 - casa tradițională din zona Aradului.

Spațiul rural este oficial definit de Recomandarea nr. 1296/1996 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei cu privire la Carta Europeană a Spațiului Rural drept zona interioară sau de coastă care conține satele și orașele mijlocii pentru:

- ☐ agricultură, silvicultură, acvacultură și pescuit
- ☐ activități economice și culturale ale locuitorilor acestor zone : artizanat, industrie, servicii
- ☐ amenajări de zone neurbane pentru timpul liber și distracții (rezervații naturale)
- ☐ alte folosințe.

Tot în documentele europene se regăsește o structurare a spațiului rural care generează o diferentiere asemănătoare a peisajelor rurale. Astfel spațiul rural este structurat în:

- ☐ periurban
- ☐ agricol
- ☐ periferic
- ☐ defavorizat
- ☐ în declin,generand in mod logic tot atatea tipuri de peisaje rurale.

În România, Ministerul Dezvoltării Regionale definește spațiul rural astfel: spațiul rural se definește prin componenta teritorială și caracteristici dominante. Componenta teritorială are în vedere zona geografică interioară sau de coastă aparținând fondului funciar al României, terenuri cu destinație agricolă, forestieră sau aflate permanent sub ape precum și cele intravilane. Zona geografică definită mai sus va corespunde spațiului rural dacă sunt îndeplinite următoarele caracteristici:

- ☐ majoritatea terenurilor sunt utilizate pentru activități economice de producție și valorificare a producției agricole, silvice, piscicole și de acvacultură precum și activitate de protecție și conservare a mediului;
- ☐ activități economice neagricole: meșteșugărești și de mică industrie pentru prelucrarea și valorificarea materiilor prime preponderent locale, artizanat.
- ☐ activități economice de agrement și turism.

Observăm că este o preluare și dezvoltare a definiției Uniunii Europene și servește în primul rând scopurilor dezvoltării rurale și absorbției fondurilor programelor europene.

Spațiul rural ca suport al activităților economice, ecologice și social-culturale generează prin structurarea acestor funcții în raport cu elementul uman peisajul rural. Structural peisajul rural integrează habitatul rural cu toate manifestările sale, însă în mod natural habitatul uman urmărește legăturile interne, intrinseci ale spațiului rural ca element structurant. Modul de viață al indivizilor, grupurilor și comunităților rurale se reflectă în peisajele rurale care transcend acest rol de reflectare prin capacitatea de influență asupra spațiului și umanului de fapt printr-un proces complex de intercondiționare reciprocă.

TERITORIUL unei țări este constituit în mare parte antropic fiind cuprins în afara localităților. Este populat cu terenuri agricole, căi de comunicații, diverse instalații ori pur și simplu maidane, pârloage, locuri lăsate în părăsire.

PEISAJUL AGRICOL transformă spațiul în poate cea mai mare uniformitate compozițională: terenurile agricole, agroecosistemele par să fie cel mai puțin îndreptate premeditat către estetic. Liniaritatea acestora consistă în practicarea în general a culturii monospecie, conținând o monotonie vizuală extremă. Cel care dă totuși accente este topografia terenului pe care se dezvoltă plantele de cultură, mult mai ușor sesizabilă de privitor în cazul unei vegetații joase, de exemplu graminee. În ciuda uniformității acestor spații extrem de sărace în forme și culori, geneza unui peisaj este la fel de ușoară ca și în cazul unuia natural neivadat.

Liniaritatea extremă a rândurilor caracteristice culturii viței de vie, cu o îndelungată tradiție aici, este ruptă neașteptat de incisiv de prezența unui arbore, probabil crescut spontan. Frumosul se așteaptă descoperit. Privirea instruită a fotografului a remarcat frumosul, imortalizat și transmis mai departe spre judecare.

Pe lângă *clasica* categorisire ce împarte peisajele în cele naturale și cele antropogene, mai observăm în schema tipologiei peisajului ceea ce Gilles Clément a numit **al treilea peisaj.** Acesta este generat având la bază spații cu funcțiuni neclare, indecise, urmare a lipsei de interes a factorului antropologic. Această situație conduce la o reafirmare a biodiversității naturale. Multiple specii vegetale colonizează terenul, participând pentru început într-o adevărată competiție care va stabili peste numai câțiva ani dispoziția finală a compoziției vegetale, a indivizilor perfect adaptați la condițiile date. Maidanul este un termen cu o componentă puternic peiorativă iar folosirea sa în mod curent întărește o atitudine depreciativă despre un anume loc. Gilles Clément consideră maidanul *rezervă a naturii,* adăpost al unei vegetații izgonite din calea estetizării umane a spațiului urban, un adevărat patrimoniu natural. Suntem sau vom fi martori la trecererea/ devenirea maidanului sub incidența *patrimoniului cultural*.

În anul 2008, a apărut în România albumul *Kombinat,* în seria *Patrimoniu* a editurii *Igloomedia*, București. Acesta adună laolaltă fotografii ale siturilor industriale părăsite, embleme ale perioadei comuniste. Gradul în care au marcat ele viața socială de dinainte și de după 1989, le recomandă să pătrundă în patrimoniul cultural, constituind adevărate memoriale *ad-hoc* ale unei epoci nefericite.

O specie care a cucerit maidanele din România este extrem de invazivul Ailanthus altissima. Acesta s-a adaptat atât de bine încât a reușit să cucerească până și spațiile urbane, zone extrem de greu accesibile vegetației spontane. Cenușerul, cum este el cunoscut în limbaj popular, este o specie arbustivă ornamentală importată din Asia și extrem de bine adaptată la condițiile țării noastre; se înmulțește prin drajonare și reușește să spargă dalaje făcându-și astfel loc unde nimeni nu i-ar da vreo șansă. Se înmulțește atât de prolific încât organismele competente au ajuns la concluzia că amenință bio-diversitatea și au elaborat o sumă de măsuri care să împiedice acest nefast proces.

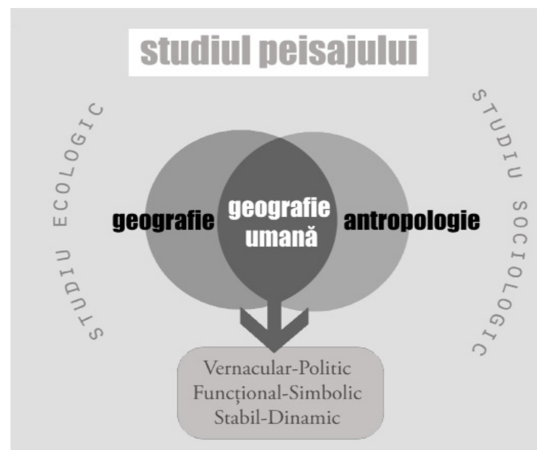
Fig. 62 - peisaj de patrimoniu, Sighisoara.

7 INSTRUMENTE DE ANALIZĂ ȘI STUDIU

Sunt trei maniere majore prin care peisajul urban oficial *este recuperat de stradă. Prima este vernacularizarea însăși a spațiului, greșit înțeleasă doar ca bricolaj utilitar în jurul locuinței, ea având aproape întotdeauna o latură estetică și fiind dublată aproape întotdeauna de o dorință de exprimare* artistică. *O a doua manieră de denaturare a proiectului oficial de construcție a peisajului este interpretarea acestuia în însăși* limitele morfologice *impuse de el, jocul decalat, dar conform regulii impuse de proiectul tehnocratic artificial. În acest sens putem regăsi toate practicile de adaptare și personalizare a spațiului urban. Nu este vorba de vernacularizarea peisajului existent ci de o construcție în sine aflată în decalaj, dar* nedepășind *litera și spiritul legii. O a treia manieră de deturnare a peisajului tehnocratic este privirea însăși. În măsura în care peisajul este un limbaj în care el este conținător de semnești simboluri, acestea pot face subiectul unor manioulări alternative de către public,a unor lecturi decalate față de sensul propus dacă nu chiar contrarii. Felul în care cetățenii consumă peisajul propus de constructorii imaginii oficiale a orașului duce practic la crearea unui alt peisaj, aparent inviyibil, inexistent dar care se regăsește (reperat, valorizat, parte integrantă din schimburile cotidiene) în cadrul relațiilor sociale cotidiene.*

I. TUDORA

Pentru a putea studia în continuare aspectele pe care le comportă chestiunea peisajului este necesar să mutăm în mod ireversibil privirea dinspre **geografie** (spațiu, peisaj ca tipologie spațială) spre **antropologie** (peisajul ca artă, ca produs cultural).

La intersecția acestor două discipline, **geografia umană** și cea **culturală** deschid noi direcții de studiu și propun o altfel de viziune: peisajul îmbină arta cu știința/cunoașterea și exprimă prin dimensiunile sale socială și culturală relațiile care se stabilesc între societate și mediul său de viață.

J. B. Jackson are meritul de a fi printre primii care studiază peisajul ca pe un domeniu în primul rând antropologic. Cercetările sale vin din câmpul istoriei și pun bazele a două viitoare căi de analiză: **direcția politică** propune studiul influenței elitelor creatoare ale marilor modele culturale care au guvernat de-a lungul timpului modificările teritoriale și **direcția vernaculară** va încerca să studieze suma influențelor pe care le manifestă oamenii obișnuiți asupra spațiului prin adaptarea mediului natural la cerințele locuirii.

Primul instrument utilizabil în studierea peisajului este însăși **istoria**. Am văzut că peisajul deține o componentă istorică evolutivă. Studiată sociologic/antropologic evoluția istorică a peisajului ne va oferi o viziune cronologică asupra grupurilor care au influențat edificarea peisagistică a unui spațiu. Aceste grupuri crează ori adoptă un model estetic preexistent pe care mai apoi încercă să îl impună. Acest demers reușește doar parțial, în măsura în care în cadrul unui spațiu dat va exista întotdeauna o *rezistență* vernaculară, o intervenție *profană,* populară a indivizilor (opusă prin definiție intenției oficiale).

ANALIZA PEISAJULUI

De fapt analiza peisajului este una din problemele cele mai discutate și discutabile.

Am orientat căutarile către acest demers in cadrul Amenajarii Teritoriului,intrucat aceste studii odata aplicate afecteaza cel mai puternic peisajul,uneori ireversibil. In acest context peisajul este un instrument al proiectarii si dezvoltarii teritoriale,schimbarile din economia mondiala accelereaza transformarile peisajului,referitoare la teritoriu in ansamblu cu toate tipurile de probleme,intr-o evolutie temporala si cu elementele definitorii care conditioneaza si ele peiajul : forma si istoria.

Trasaturile definitorii ale teritoriului ca peisaj sunt "rezultatul transformarii in timp istoric a teritoriului incorporand prezenta efectiva a operei umane ,care a transformat-o, în concretetea ei materială, cu ajutorul cunostintelor tehnice si tehnologice"

Întelegerea teritoriului ca peisaj nu poate fi disociata de aspectul fizic concret, iar analiza si citirea peisajului necesita cunoasterea structurii si materialelor care il compun. De aici ideea ca peisajul reprezinta un element important al calitatii vietii populatiilor ce ocupa un teritoriu ,un spatiu,pe care il utilizeaza sau numai il tranziteaza. Prin intermediul peisajului se realizeaza si o abordare culturala a teritoriului.

In practica din Romania studiile de analiza peisagistica au luat avant mai ales in perioada de dupa adoptarea in Parlament a „Conventiei europene a peisajului ".

In cadrul conventiei se precizează modalitațile de punere in aplicare a acesteia și anume: protectia,gestionarea si amenajarea sau crearea peisajelor,precum si principalele categorii de interventii.In acest sens se vorbeste de identificarea peisajelor ,de calificarea acestora in sensul de delimitari,analize si caracterizari.

Iata de ce din aceasta perspectiva putem vorbi de integrarea peisajului in politicile de amenajarea teitoriului si urbanism, dar si de faptul ca peisajul devine un instrument de control al dezvoltarii spatiale. Dar pentru aceasta trebuie sa intelegem peisajul , să-l cunoastem, să-l analizăam si să-i determinăm principalele componente ale sistemului in evoluție și interdependență cu sistemul teritorial.

Una din cele mai interesante abordari in directia analizei peisagistice a fost realizata de catre Directia de specialitate a regiunii Wallone (Belgia)in cadrul unui studiu numit: STAREA MEDIULUI WALLON 1996 PEISAJUL

Coordonare Hallet C. Cellule Etat de l'Environnement Wallon,Direction Generale des Ressourses Naturelles et de L'Environnement (DGRNE)

(http://www.google.ro/ETAT+DEENVIRONNEMENT+WALLON+1996+PAYSAGE)

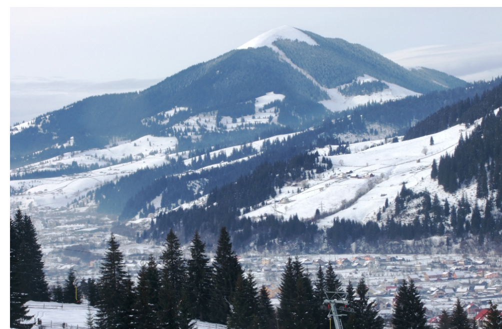

Fig. 62 - peisaj Vatra Dornei.

Fig. 63 - peisaj marin, Valencia, Spania.

Încă de la inceput trebuie precizat ca acest studiu pune puternic accentul pe peisajul perceput prin vedere neglijând alte tipuri ale percepției individuale si colective.
Înca de la inceput studiul precizeaza ca peisajul ocupă un loc important în cadrul de viață. Vederea este unul dintre simțurile cele mai dezvoltate ale omului, iar peisajului este o componentă a mediului pe care-l percepem prin vedere. Paradoxal, deși peisajul este direct perceput, valoarea sa nu poate fi măsurată într-o manieră absolută: evaluarea are un mare grad de subiectivitate si exista o reala dificultate in procesul de obiectivare.

Studiul enunță în introducere trei observatii universal valabile si prin aceasta evidente :
- ☐ marea diversitate a peisajului
- ☐ modificările importante și durabile la care este supus actualmente peisajul datorită mutațiilor rapide în activitățile umane
- ☐ marele număr de actori care poartă o parte din responsabilitatea acestei evoluții a peisajului.

Analiza peisajului.

Peisajul este o componenta importanta a amenajării teritoriului iar cunoasterea acestei componente presupune o fază de analiză. Această analiză urmărește câteva principii utile pentru cunoașterea și înțelegerea reală a peisajelor.

Bazele obiective de analiză a peisajelor.

Relieful constituie structura de bază a peisajului, structura primară, el definește într-o mare măsură limitarea câmpului vizual:
- ☐ câmpul vizual este fiziologic legat de capacitățile vizuale ale observatorului,
- ☐ câmpul vizual este în principal determinat de orografie, care plasează la orizont liniile varfurilor (crestelor)principale

Notă:

orografie – parte a geografiei fizice care se ocupă cu descrierea, clasificarea și studierea formelor de relief ale uscatului (DEX) (după altitudine)
oros – munte, graphein – a descrie

Nu trebuie neglizat faptul că pantele rămân un element cheie al ocupării umane a peisajelor, prin influența pe care o exercită asupra:
- ☐ siturilor de habitat
- ☐ designului parcelar
- ☐ apacității de punere în valoare agricolă și forestieră
- ☐ capacității de localizare a elementelor naturale și subnaturale.

Tehnic, studiile reliefului sunt bazate pe analiza hărților topografice și completate cu vizite în teren.

Acoperirea solului

Este compusă din elemente naturale și elemente construite, acoperirea solului suprapune pe relief o nouă tramă, structura secundară. Aceasta modifică (accentuează, atenuează, reorientează, organizează) structura primară legată de relief și aduce peisajului o anumită compartimentare. Aceasta structura secundară este cu atât mai importantă cu cât relieful este mai slab.

Elementele naturale:

Ocuparea vegetală a solului este influențată de condițiile biofizice fundamentale și este un element major al diversității de forme și culori ale peisajelor, ținând cont și de tipurile de climă de anotimpuri care influențează și ele vegetația. Frontiera între diversele elemente, zone și aranjamentul lor în spațiu accentuează această diversitate și concură mai mult sau mai puțin la armonia viziuală.

În zonele rurale, vegetația naturală și subnaturală, producția agricolă și silvică, aranjamentul, dispoziția împrejmuirilor și ale aliniamentelor vegetale sunt în centrul evaluării peisajelor.

Elementele construite:

Modurile de locuire (a construcțiilor răsfirate, împrăștiate) sunt constituente importante ale peisajului. Mărturii ale prezenței omului relevă o valoare afectivă deloc neglijabilă unui observator și constituie elemente specifice ale peisajelor.

Gabaritele, culorile, ordonarea în spațiu a construcțiilor și rețelele de comunicații influențează structura și lizibilitatea peisajelor.

Bazele perceptive ale analizei peisajelor:

Trecerea lumii reale către spirit prin intermediul simțurilor, adică fenomenul de percepție, generează o imagine mentală sau o reprezentare a peisajului. Aceasta variază de la individ la individ și în ultimă instanță de la o societate la alta. Fluctuează de asemenea de la un context la altul în funcție de starea fizică, psihică și afectivă de moment a observatorului.

Un loc real, obiectiv, poate unic, dă astfel naștere la o multitudine de reprezentări mentale individuale, conducând la diferențe de apreciere a nivelului calitativ estetic al peisajului.

Aprecierile individuale depind și de sensibilitatea comună dependentă de cultură, formație, apartenența socială etc. Trebuie să se țină cont de un anumit „fond social comun" în evaluarea peisajului.. În cazul culturii occidentale percepția peisagistică este esențialmente vizuală. Peisajul este perceput de la început și instictiv în totalitatea sa. Doar în a doua etapă observatorul trece la analiza detaliilor.

Fig. 64 - detalii componente ale peisajului, Torino.

Fig. 65 - orizontul, limită a peisajului, Suedia.

Limitele peisajului.

Limitele vizuale

Acestea sunt constituite din tot ceea ce reprezintă un obstacol al vederii. Ele bornează, închid spațiile și delimitează astfel întinderea peisajului perceput de observator.

Limitele fizice, sunt limite reale (cum ar fi limitele topografice).

Limite virtuale, sunt limitele care nu formează obstacole dar stimulează dorința noastră de descoperire. Limitele virtuale exercită o atracție psihologică incontestabilă.

Caracteristicile limitelor.

Cele mai importante caracteristici si cele mai influente in perceptiesunt: Permanența, sinusiozitatea, planietatea. Limitele sunt zone particular sensibile ale peisajului, toate schimbările de aici fiind percepute cu maximum de acuitate.

Orizontul.

Este un caz particular de limită fiind un element constitutiv al întregului peisaj.

☐ Orizontul extern al peisajului este limita de la care nimic nu mai este vizibil

☐ Orizontul intern este constituit de jocul de ecrane interioare ale câmpului vizual. Accidentele de relief, vegetația, construcțiile pot masca vederea anumitor părți ale teritoriului.

Profunzimea campului vizual.

Aceasta profunzime este definită de diversele limite Cu cât un obiect este mai aproape cu atât relieful este mai bine definit. Perceptia reliefului scade cu distanța. Din această cauză distrugem diferite planuri:

Tipuri de planuri percepute.

☐ Prim— planul pe o rază în jurul a 50m; în această zonă se distinge peisajul propriu-zis; este zona detaliilor

☐ Planul mijlociu corespunde peisajului, zona unde ochiul nu percepe detalii, dar distinge formele și rapoartele de masă ale elementelor între ele, adică structura secundară a peisajului

☐ Ultimul plan-planul ultim(ariere-plan) pe distanțe de ordinul kilometrilor, ochiul nu mai este capabil să perceapă decât volumele. Începând de la 2-3 km nu percepe decât mari ansambluri:
- fie topografice, ex. porțiuni ale ale unui lanț muntos
- fie vegetale, ex. păduri
- fie urbane sau industriale.

Profunzimea câmpului vizual determină vizualizări lungi, vederi lungi.

Vederile lungi sunt fizic relaxante pentru ochi (vederile la distanță). Privirea observatorului se dirijează preferențial către vederile majore, adică mai depărtate. Acest efect de atracție este accentuat prin diversitatea emanată adesea de marile întinderi. Prin opoziție vederile scurte, vederea la mică distanță ale prim-planurilor nu furnizează vederi de ansamblu.

Fiecare detaliu se individualizează și capătă importanță. Calitatea acestor detalii de proximitate (de apropiere) influențează aprecierea globala a peisajului. Un prim plan mediocru influențează percepția întregii vederi,a vederii de ansamblu.

Pe măsură ce subiectul se deplasează prim planul se modifică rapid. Există tendința de a evalua impactul real al prim-planurilor asupra percepției globale a peisajului. Trebuie mentionata capacitatea creierului, bazata pe experiență ,de a vedea obiectele familiare conform mărimii corecte. Scara unui peisaj este ea însăși evaluată în relație cu reperele, care dau aprecierea dimensiunilor.

Conținutul câmpului vizual.

Cu toate ca peisajul este constituit din elemente disparate, ochiul uman distinge în el zone omogene. Aceste zone se diferențiază între ele prin componentele lor vizuale: relief, contururi, linii, texturi și culori.

Diferitele elemente ale peisajului sunt legate prin raporturi de dominanță care pot crea o ambianță specifică, o specificitate a sitului numită geniul locului „*genius loci*”.

Componente vizuale ale peisajului.

Relieful și tipologia acestuia (modelul)caracterizează peisajul într-o manieră determinantă.

Percepția dimensiunii verticale a unui peisaj este influențată de psihologia vederii. Omul are o tendință natural de estimare (supraestimare) a distanțelor verticale în raport cu distanțele orizontale. Această distorsiune a percepției în raport cu realitatea fizică are drept consecință directă că a treia dimensiune (verticală) influențează preponderent aprecierea peisajului. Micile denivelări dau efecte mai mari decât dimensiunile lor reale în percepția umană. Denivelările sunt mai simțite cu cât pantele sunt mai abrupte.

Chiar in absența totală a reliefului solului, peisajul posedă totuși o anumită dimensiune verticala datorită elementelor naturale sau construite pe care le conține.

Modificările în ocuparea solului, chiar și numai ale păturii vegetale pot schimba considerabil percepția reliefului unui teritoriu.

Liniile și contururile sunt elemente pe care ochiul le vede mai clar. Fermitatea conturului unei forme este în funcție de depărtare și de contrastul ei în raport cu fondul. Liniile naturale rareori sunt drepte. Liniile drepte presupun un caracter artificial și riscă să agreseze privirea.

Fig. 66 - mobilier urban, Spania.

Fig. 67 - peisaj, Sibiu.

Textura este percepția pe care o avem asupra suprafeței unui element al peisajului. Textura numeroaselor elemente se schimbă pe parcursul anotimpurilor. Aceasta contribuie la percepția ritmului. De exemplu aspectul copacilor, arborilor diferă între iarnă și vară, pământurile recent lucrate (arate, semănate, etc.) diferă de terenurile cu recolta la maturitate. Prezența componentelor ale căror textură variază odată cu anotimpurile constituie un atu peisagistic.

Culorile joacă un rol important pentru diferențierea elementelor peisajului și contribuie la varietatea acestuia. Există deasemenea o strânsă relație între textură și culoare. Amalgamul, multitudinea generalizată ca uniformitate a culorilor provoacă o diminuare indiscutabilă a bogăției peisajului.

Organizarea vizuală a peisajului

Elementele care compun un peisaj nu au toate aceiași importanță ele atrag mai mult sau mai puțin atenția după jocul relațiilor pe care îl au cu mediul lor. Vorbim astfel despre :

Criterii de dominanță.

Liniile de forță sunt linii de origine naturala sau artificiala care pun în evidență structura generală a peisajului și servesc drept ghid al privirii. Ele formează un desen simplificat al peisajului.

Psihologic pot lua diferite valori:

- ☐ Orizontale, exprimă stabilitate, echilibru, repaos;
- ☐ Verticale, urmăresc axa echilibrului nostrum morfologic și au supremația asupra tuturor celorlalte direcții;
- ☐ Oblice, exprimă tensiunea

Toate amenajările care interferează cu o axă importantă se găsesc, sunt amplificate natural prin ruptura pe care aceasta o crează cu liniile de forță.

Punctele de interes, nodale, – sunt punctele constituite prin intersectarea liniilor de forță sau de elemente independente servind drept repere în recunoașterea generala a peisajului. Atragând privirea permit reperajul și accentuează ierarhia peisajului. Permit de asemenea evaluarea scării sitului. Toate acțiunile la nivelul unui punct de interes, nodal influențează profund restul peisajului.

Punctul focal al unei vederi peisagere este intersecția unui mare număr de linii de forță sau un element independent cu caracter contrastant vizual într-o modalitate puternică cu mediul și împrejurimile. Punctul focal este un punct sensibil prin excelență putând fi valorizat sau distrus prin amenajare, intervenție.

Efectele de contrast permit identificarea elementelor și atrag atenția asupra lor. Un element contrastant este acela care prin caracterul propriu se demarcă (evidențiază) față de alte elemente constitutive ale peisajului și care astfel modifică percepția. Anumite contraste marcate prea puternic înăspresc peisajul. Punerea unui element contrastant în peisaj poate influența foarte puternic percepția peisajului

-un peisaj puternic, care posedă caracteristici foarte marcante, își poate pierde această forță vizuală dacă elementul adăugat domină situl prin propria sa forță vizuală

-un peisaj slab, fără un caracter deosebit sau fără elemente structurante, poate prin implementarea unui element să câștige forță.

În marea majoritate a peisajelor, nici puternice, nici slabe, (medii) elementul adăugat va domina rapid dacă caracteristicile sale nu corespund neutralității ambiente (caracteristicilor mediului).

Factori de ambianță

Maniera prin care elementele peisajului ajung prin organizarea lor spațială să satisfacă simțurile estetice ale observatorului, definește caracterul de ambianță al peisajului. Un peisaj de calitate răspunde la nevoile spiritului privind:

-informarea
-lizibilitate
-armonie.

Nevoia de informare

Creierul și ochiul funcționează în maniera de a vedea lucrurile astfel încât acestea să aibă o semnificație în cadrul experienței trecute, accumulate. Un număr limitat de informații sunt(în general)suficiente pentru reconstituirea ansamblului și a impresiei unei viziuni continue.

Nevoia de lizibilitate

Ochiul, incapabil de a-și fixa atenția pe mai multe obiecte, regrupează automat diferitele elemente ale ansamblului examinându-le în funcție de similaritate. Această grupare reprezintă marile componente ale peisajului. O prea mare diversitate provoacă o indecizie a privirii, sursa dispersării interesului și a insatisfacției inconștiente. Este deci nevoie de un prag optim al diversității. Mai mult peisajul trebuie să ofere posibilitatea reperajului permițând orientarea spectatorului și inducându-i un sentiment de securitate. Lizibilitatea peisajului depinde de asemenea și de facilitatea (ușurința) de a se identifica – identificarea.

O imagine puternică poate apărea ca singularitate sau ca o valoare de referință în peisaj.

Fig. 68 - expozitie de arta având ca temă contrastul, Franța.

Fig. 69 - San Marino, Florența.

Nevoia de armonie

Emoția estetică are nevoie de armonie – contează calitatea fiecărui element, dar trebuie simultan ca întreaga compoziție generală să fie atrăgătoare.

Factori de variabilitate

Observatorul

Există un acord general, chiar între populații cu culturi diferite pentru aprecierea peisajelor in care apar mase de vegetație verde și bine dezvoltată (în particular arbori) de asemenea a speisajelor unde există apă, mai ales dacă aceasta este curată și transparentă sau dacă este vie, repede și formează cascade. Astfel de locuri concentrează activitățile turistico-recreative. Dar există și alte caracteristici vizuale cărora observatorul le acordă o valoare variabilă în funcție de caracteristicile sale sociale. Un studiu al Universității din Madrid a relevat diverse caracteristici, trăsături.

Unul din conflictele clasice corespund divergențelor între atitudinile pe care le stârnesc, suscită, peisajele ordonate cultivate, bine întreținute și umanizate într-o manieră generală și cele provocate de peisajele sălbatice, virgine. Primele sunt percepute ca mediu controlabil și confortabil, unde te poți mișca în deplină securitate fără nici un risc, în timp ce celelalte apar ca locuri stimulante care incită la aventură și descoperiri. Copiii sub 15 ani și adulții peste 35 ani au tendința de a prefera locurile întinse, deschise. Din contra, tinerii între 15 și 35 ani preferă locurile sălbatice care lansează provocări.

Diferența globală există de asemenea și funcție de sexul observatorului chiar și la copii. Sexul feminin pare să caute securitatea în locuri primitoare, unde domnește ordinea, în timp ce indivizii de sex masculin par a fi atrași de aventură, adică de peisajele ce provoacă curiozitatea, unde vegetația este puternică, masivă și cu forme agresive.

Pe de altă parte, aprecierea peisajului rămâne totdeauna foarte centrată pe individ, oricare ar fi el.

Totul se petrece în fapt ca și cum lipsa elementului estetic ar fi asimilată cu inconfortul personal. Individul reacționează considerând că ceea ce lui îi displace este o agresiune, în timp ce cadrul în care se simte în largul său nu poate fi urât , neplăcut pentru ceilalți.

Poziția observatorului

Observatorul reacționează diferit funcție de poziția pe care o ocupă pentru a privi peisajul.

Peisajele cele mai apreciate sunt cele care sunt observate din puncte de vedere dominante, și se constată că peisajele clasate ca fiind remarcabile sunt toate din puncte de vedere dominante. Din aceste puncte de observare, vederile sunt mai lungi, spațiile contemplate sunt mai vaste și mai stimulante pentru spiritul observatorului si provoacă instinctual un anumit sentiment de dominare.

Mobilitatea observatorului

În abordarea făcută anterior este cazul observatorului, imobil care contemplă peisajul dintr-un punct de observare, este vorba de o percepție statică. În realitate, omul este rareori imobil, cel mai adesea se deplasează între el și peisajul observat, pozițiile relative evoluează mereu, elementele se apropie și par mobile peste un plan de fund (ariere-plan) imobil; structura percepută nu încetează să se modifice și să se reorganizeze.

Acest fenomen se accentuează cu cât viteza de deplasare a observatorului crește. Lărgimea vederilor se îngustează, detaliile periferice devin mai puțin perceptibile. Marile repere vizuale ajută observatorul mobil să se situeze în spațiu. In acest caz avem in vedere perceptia dinamica. Ochiul este foarte sensibil la limitarea privirii; în acest caz imaginea și cadrajul drumului devin foarte importante. Percepția diferă dacă drumul este în coborâre, dacă este bordat de construcții sau dacă se trece pe sub un pod.

Logica vizuală a traseului ajută observatorul din automobil să se situeze în teren și să se orienteze. Dacă drumul se ridică în pantă trebuie să aibă o rațiune vizuală perceptibilă a ridicării în pantă. Lipsa logicii vizuale conduce la dificultati de reperaj (pierderea traseului). Elementele clarificatoare ale traseului drumului fac facilă urmărirea traseului și sunt din această cauză esențiale în viziunea observatorului mobil. Este posibil ca încă de la începutul creării drumului sau proiectării lui să se opteze pentru trasee și amenajări care fac ca drumul să fie lizibil pentru utilizatori, păstrându-i atenția trează și limitând astfel riscurile de accidente.

Factori climatici

Modificând vizibilitatea, texturile, culorile, factorii climatici contribuie la modificarea aspectului peisajului de la un anotimp la altul sau de la un moment al zilei la altul.

Un peisaj contemplat în aerul matinal diferă de un peisaj privit la apusul soarelui; o stațiune pentru sporturile de iarnă este de nerecunoscut vara de către cei ce o frecventează iarna; un râu cu debit redus nu este perceput la fel ca după o perioadă de ploi abundente.

Evoluția peisajului

Peisajul se modifică în timp:

- schimbări progresive legate de ciclul zilnic și de ciclul anotimpurilor;
- ritmul anual asociat etapizărilor agricole;
- mutații rapide, chiar brutale de lotizare și comasare a terenurilor;
- mutații legate de modificarea spațiului rural prin rurbanizare;
- evoluția pe timp lung – epoci istorice;
- evoluția în timp geologic

Fig. 70 - peisaj, Viena.

Fig. 71 - peisaj, Verona, Italia.

Componentă dinamică este fundamentală pentru explicarea peisajului în percepția și identificarea acestuia. Pe de altă parte, această abordare permite inventarierea elementelor de patrimoniu cultural și istoric ale locului. Prin permanența și simbolistica lor aceste elemente (ex. stele comemorative, pietre de hotar) sunt semne esențiale pentru recunoașterea teritoriului de către locuitorii săi. Aceste semne sunt adesea mai frecvente și mai vii decât ar putea crede un spectator străin. Este important să le cunoaștem înainte de a efectua transformări uneori ireversibile în peisaj . Această cunoaștere se obține interogând locuitorii, observând hărțile vechi și iconografia locală: cărți poștale, foto, gravuri, picturi. Inserarea acestora în studiile peisagistice este un exemplu de abordare dinamică și realistă pe parcursul interpretării .Toate disciplinele tangente amenajării teritoriului trebuie să înțeleagă această evoluție pentru a înscrie acest gest de amenajare într-o continuitate logică, socio-economică și ecologică fără a neglija referințele (semnele) trecutului.Aceasta abordare are in vedere mostenirea culturala,traditii,obiceiuri,grad general de instructie ,educatie si cultura.

Evaluarea peisajului

Raportându-se la o imagine, analiza și evaluarea peisajelor acestea sunt prin natura lor impregnate de subiectivitate.

Evaluarea peisajelor implică judecăți estetice care pot varia functie de grupuri sociale, epoci etc. În consecință, nu există etalon fix nici absolut al calității unui peisaj. Metodele existente de apreciere a peisajului și aplicarea lor au suscitat și vor suscita mult timp critici, uneori puternice, mergând până la negarea posibilității evaluării calității peisajului .

Metodele se împart în două mari categorii: metode sintetice și metode analitice.

Metode sintetice sau globale

La originea acestor metode este teoria gestaltistă (*gestalt* – formă, figură, germ.) după care fiecare formă peisagistica este mai mult decât o sumă a mai multe elemente ci este un ansamblu născut din raportul între elementele componente. Diferiți autori consideră că peisajul este un tot indisociabil. Frumusețea sa emană din ansamblu și nu din suma calităților estetice ale componentelor. În consecință se atribuie fiecărui peisaj un singur calificativ, notat prin referință la o scară a valorilor stabilită prealabil.

Acest tip de metodă satisface pe planul percepției, este subiectul subiectivității evaluatorului a cărui alegere nu este întâmplătoare. Dezbaterea nu este încă închisă dacă trebuie ținut cont de opinia unui (sau mai multor) specialiști sau de cea a reprezentanților populației. Unele studii relevă a diferențele de percepție între diferitele grupurile sociale.

În ceea ce privește populația trebuie făcută distincția între persoanele care descoperă peisajul și cele care trăiesc acolo, lucrează în acel loc. Această ultimă categorie are cu peisajul legături în ceea ce privește obiceiurile, tradițiile, familiaritatea, traiul de zi cu zi. Este vorba de un loc de care sunt legați mai profund decât legatura ce se stabileste doar dintr-o singură percepție.

Este evident că dacă se chestionează cele două categorii de interlocutori, nu vom avea aceleași răspunsuri în materie de percepție a peisajului. Subiectivitatea este ocolită realizându-se o medie între observațiile mai multor persoane.

Aceste metode sunt foarte atrăgătoare având în vedere simplicitatea și rapiditatea aplicării lor. Semnalăm si o altă abordare a principiilor acestor metode. Este vorba de prezentarea grupurilor test a unor serii de fotografii care nu diferă de la grup la grup decât printr-o anumită componentă. Preferințele exprimate sunt analizate. Similitudinile preferințelor după apartenența socială pot fi astfel reținute și înțelese.

Un studiu realizat în acest sens de Universitatea din Madrid concluzionează disparitatea aprecierii peisajului functie de vârstă și sex.

Metode analitice

Aceste metode reduc peisajul la elementele lui constitutive cărora le sunt atribuite puncte. Prin însumare, eventual ponderare și cotații parțiale se obține o măsură a calității vizuale a peisajului. Problemele puse prin acest demers sunt de mai multe feluri:

-alegerea subiectivă a elementelor de care trebuie să se țină seama

-cuantificarea calității componentelor

-armonizarea scărilor de valoare

-ponderea subiectivă a componentelor

Componentele avute în general în vedere tind să arate „*gustul comun*" al populației. Printre componentele de bază reținute în diverse lucrări mentionam morfologia reliefului și acoperirea solului – la acestea se adaugă alți diverși parametri. Unele studii caută să cuantifice caracterele subiective ale peisajului (varietate, armonie, efect global).Alte metode se bazeaza pe calitatea vederilor pornind de la parametrii lungimii acestora, parametrii dimensiunilor verticale și prezenței elementelor valorizante.

Majoritatea metodelor analitice de evaluare sunt adesea empirice, greoaie, lungi și costisitoare.

Actualmente, mai multe studii ale peisajului combină cele două abordări, globală și analitică, pentru a cumula avantajele respective. In realitate toate lucrurile pe care metodele le măsoară pot să nu includă variabilele care in mod real determină reacția noastră estetică.

Un peisaj plăcut ,estetic va fi cel care oferă bogate posibilități de descoperire, dându-ne posibilitatea de a ne utiliza capacitățile de explorare.

Fig. 72 - Insula Pianosa, Italia.

Fig. 73 - Marea Neagră, Romania.

Diferitele tipuri de peisaj pot răspunde acestei necesităţi, valoarea estetică nu este inalienabil ataşată obiectelor fizice pe care le percepem in peisaj ci încărcării lor simbolice. Maniera în care valorile estetice sunt exprimate în peisaje specifice poate fi subiectul schimbărilor de modă (ex. grădini franceze, parcuri englezeşti), dar valoarea în sine se găseşte în legile instinctive, imobile care stau la baza lumii biologice. În acest caz sunt alte criterii de evaluare decât cele reţinute prin metodele clasice ce trebuie utilizate.

Metode de vizualizare

Percepţia peisajului fiind în principal vizuală(conform interpretarii acestui studiu), descrierea în scris este puţin adaptată la analiza aspectelor vizuale. Din contra, tehnicile de punere în imagini a peisajului produc documente elocvente.

De aceea vizualizarea peisajului şi proiecte referitoare la acesta completează adesea rapoartele de analiză. Totuşi pentru a fi eficace încadrarea peisajului în imagini trebuie să prezinte suficient realism.

Diverse tehnici sunt disponibile şi pot fi aplicate. Fiecare dintre ele prezintă elemente specifice în conformitate cu metoda cea mai adecvată cazurilor studiate.

Cea mai sofisticată şi cea mai costisitoare dintre aceste metode constă în realizarea unei **simulări informatice tridimensionale** a proiectului peisagistic si de amenajatea teritoriului şi a împrejurimilor. Pentru aceasta este necesară cartografierea digitală a terenului. Datele terenului, cel mai adesea obţinute cu metodele fotografiei aeriene şi datele referitoare la proiect (poziţia precisă, caracteristicile, dimensiunile etc.) trebuie să fie de asemenea cunoscute, decodate. Din acest moment este posibilă prezentarea de imagini de sinteză ,color, ale proiectului şi împrejurimilor. Diferite unghiuri şi distanţe de vedere sunt posibile iar impresia mişcării corespunde deplasării observatorului poate fi recreată, redată.

Această tehnică prezintă un mare potenţial în special pentru proiectele liniare cum ar fi drumurile şi reţelele.

Comparaţia între diferitele variante este uşor de realizat. Totuşi costul softului şi introducerea datelor rămâne relativ ridicat. Pe de altă parte realismul reprezentărilor este inferior celui obţinut prin tratarea imaginilor fotografice.

Fotomontajul este tehnica vizuală cea mai răspândită. În comparaţie cu simularea informatica 3D, avantajul principal este de a arăta proiectul în sânul peisajului real, fotografiat şi nu reprodus informatic într-o manieră mai mult sau mai puţin aproximativă. Totuşi fotomontajul de bună calitate este destul de dificil de realizat cu toate că scanarea şi prelucrarea informatică a fotografiilor a realizat un progres remarcabil. Realismul rezultatelor depinde de:

- ☐ poziţionarea corectă a proiectului în cadrul fotografiei
- ☐ obţinerea unor unghiuri de vedere şi perspective ale inserţiei de bună calitate şi adecvate.

Analiza peisajului				
Percepție			Identitate ca și criteriu al caracterului durabil al peisajului	Gestiune Luarea în considerație a identității teritoriale a peisajului în amenajarea teritoriului și la gestiunea mediului
Domeniu	Nivel	Natura privirii purtate		
obiect	Spațiu-teritoriu Spațiu-loc „Peisaj real”	Tehnologie științifică Discipline: -geologie -geomorfologie -fitosociologie -ecologia peisajului -istorie -arhitectură/urbanism	Identitatea spațială reținută, analizată ca: -mediu fizic -trama biologică -acțiune umană și interacțiune	Spațiu descris de specialiști după diversele componente prin hărți/documente tematice, evoluție istorică, aspecte patrimoniale
imagine	Peisaj Spațiu perceput	Descoperire -de specialist/expert ca peisagist -de nespecialist	Identitatea peisajului reținută -profesional -instinctiv	Peisaj descris de specialiști prin caracteristicile psihionomice prin tehnici și metode adecvate: foto, vederi, secvențe, hărți, evaluări. Peisaj descris de public, eventual prin metode, tehnici precodate sau nu, legate de psihologia peisajului
subiect	Peisaj Spațiu perceput și trăit	Familiar -locuitor, rezident Pragmatic, utilitar: -agricultor, forestier -vânător -promotor	Identitatea reținută a peisajului ca: -cadru de viață -cadru economic, profesional -cadru de loisir/detentă	Idem, dar adresându-se persoanelor vizate de un proiect de modificare a cadrului, mediului lor vizual (peisaj, trăit)
imagine și subiect	Estetic: -poet -pictor	Cadru de inspirație artistică		

Prin aceasta se obțin informații asupra localizării precise a proiectului,asupra caracteristicilor sale dimensionale și asupra punctelor de referință, a localizării punctelor de vedere și înălțimea acestora, distanța focală și direcția de vedere.
Dexteritatea grafică și cunoașterea foarte bună a programelor este necesară și indispensabilă pentru prelucrarea fotografiilor în vederea prezentării realiste a noilor construcții și amenajări, a formelor de teren și plantațiilor.

Alte tehnici de vizualizare sunt în general mai puțin cantitative și credibile dar pot fi utilizate în unele cazuri:

- ☐ suprapunerea de calcuri și folii transparente peste fotografii
- ☐ crochiuri în perspectivă
- ☐ fotografii ale proiectelor similare.

Oricare ar fi, vizualizările implicațiilor peisagistice ale unui proiect merită încurajate și trebuie să devină obligatorii la obținerea unei autorizații de construire în zonele sensibile.

Fig. 74 - sunetul marii.

In cadrul acestei lucrari se propune si un tabel sintetic al analizei peisagistice.

Tabloul redă majoritatea aspectelor legate de peisaj; constituie o tentativă de sinteză care pune în paralel tipurile de percepție, identitatea și cunoașterea peisajului în studiile de amenajare. Direcțiile stabilite în acest tablou sunt în mare parte teoretice și în realitate găsim în general combinații ale diverselor fațete prezentate.

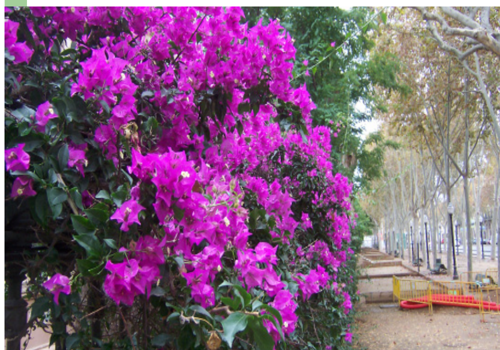

Fig. 75 -mirosul florilor.

În domeniul percepției trebuie făcute distincții cu privire la noțiunea de loc care aparține domeniului obiectiv (obiect) și cea de peisaj care aparține lumii imaginilor, imaginea reprezentărilor mentale ale locului (spațiului). Subiectul este al treilea element component al percepției pentru că nu există peisaj fără observator. Natura privirii comportă distincții echivalente: cunoașterea prin privire este fundamentală pentru înțelegerea diversității abordărilor posibile în materie de peisaj.

Practic vorbind privirile științifice analizate de diferitele discipline ale științelor naturale sunt aplicate cu toată obiectivitatea către loc (spațiu) și nu către peisaj; este un fragment de spațiu real pe care specialiștii îl analizează limitând la maximum gradul de subiectivitate. Totusi specialiștii, cercetătorii, în ciuda tuturor analizelor stiintifice rămân totuși oameni cu limite în propriile lor analize.

Fig. 76 -temperatura apei.

Când interesul se fixează pe imagini, adică pe peisajul propriu-zis și nu pe loc (spațiu) analiza, privirea este automat impregnată de subiectivitate. Este o privire de descoperire și apreciere care este realizată de un individ, care în cel mai bun caz poate fi un specialist în analize peisagistice. Peisajul poate fi situat în cadrul aspectelor de viață care îi sunt atașate de către subiectul observator într-un context fie familiar, fie pragmatic.

Identitatea este în același timp criteriu descriptiv, dar și operațional.

Oamenii de știință atribuie locului o identitate spațială rezultată din interacțiunea elementelor biotice și abiotice pe care acesta le conține. Identitatea peisajului este înțeleasă instinctiv și uneori în plus profesional. Observatorul trece la stadiul de cunoaștere a peisajului. Dacă a stabilit relații, viață, trai cu peisajul, vede în acesta elementele pozitive și nu locul unor activități ce se practică în sânul său.

În cazul în care elementele judecate pozitiv predomină, locuitorul va descoperi cel mai adesea un sentiment de apartenență la acel loc. Ultima coloană a tabloului arată cum poate interveni amenajarea teritoriului la diferite nivele să elaboreze măsuri de gestionare a peisajului vizând prezervarea acestuia ca peisaj citit, fie satisfacția experienței acestei lecturi pentru observator.

Totusi in perceptia ,analiza si valorizarea peisajului nu trebuie neglijate si alte tipuri de perceptii al acestuia :

Peisajul sonor

Printre posibilitățile senzoriale de cunoaștere a lumii, omul are o relație specială cu universul sonor. Acest univers variind de la muzică, liniște, zgomot, ascultare, percepție, ambianță, caracter, identitate, plăcere. Tot acest univers îl analizăm prin ascultare, percepția sunetelor care-l caracterizează. El are propriile sale dimensiuni sonore constituind peisaje sonore specifice. Discutăm despre spații sonore fizice peste care se suprapun elemente culturale, educaționale, tradiții, moșteniri care constituie peisaje sonore. Este adevărat că percepția și trăirea acestor tipuri de peisaje depinde de capacitatea noastră de ascultare. Iar din acest punct de vedere oamenii nu sunt identici.

Iată de ce există un program UNESCO care are scopul de a face un inventar patrimonial al peisajelor sonore deoarece și aceste peisaje trebuie protejate, prezervate, puse în valoare și trebuie să facă obiectul unui management specific.

Putem distinge în spațiul concret un zgomot de fond un continuu sonor peste care se suprapun sunete distincte purtătoare de informații și semnificații (ex. sunetele ceasului din turn care anunță ora dar și anumite evenimente).

Funcție de originea sunetului, conformarea urbană, tipologie urbană, factori climatici etc. și în funcție de capacitățile auditive individuale percepem mesajele și semnificațiile acestora redate prin sunet, însoțite de suportul temporal care generează ascultătorului pe lângă informații legate de distanță, direcție, amplitudine, acuitate etc și reprezentări spațiale, semnificații, interpretări auditive și senzoriale.

La originea conceptului de peisaj sonor este compozitorul R. Murray Schofer căruia îi dă și o definiție:

„Termenul de peisaj sonor se aplică atât mediului (locurilor, spațiilor) real cât și construcțiilor abstracte așa cum și compozițiile muzicale sau sunetele naturale ale munților fac parte din viață". „Reperajul după coordonatele carteziene (claritate, distincție) ierarhia topică vizuală nu mai funcționează în cazul peisajului sonor acesta se distinge ca un ansamblu de «elemente izolate» regrupate în spații sub forma de calități sonore (locuri zgomotoase și locuri liniștite). Ariile centrale și ariile periferice prezintă «distincții mereu posibile între auzit și identificat»."

Spațiul se structurează în zone de percepție difuze între faze (zone) libere și faze (zone) induse, zone periferice, zone construite, zone de reținere, spațiul sonor balansează între urechea internă și urechea externă."

(Eleonore Bak – Le paysage sonore; www.eleonorebak.eu/Lepaysagesonore)

Fig. 77 -peisaj Borsec.

„Toate acestea crează un sens abstract și universal al existenței și pune în criză modul în care societățile contemporane locuiesc pământul, mod al cărei manifestări sunt lipsa de durabilitate a proceselor de dezvoltare și difuzia riscurilor mediului”.

„Valorile materiale produc, în majoritatea cazurilor peisaje degradate, extinderi necontrolate ale urbanului, proliferarea unor arii de activități comerciale, avântul afișajului publicitar, dezvoltarea uneori aberantă a infrastructurii de transport și producție de energie, crearea de zone turistice nedurabile, simplificarea, sărăcirea peisajelor agrare, abandonul diferitelor regiuni rurale, extinderea pădurilor și distrugerea acestora prin incendii, exploatarea sălbatică a solului sau abandonul zonelor miniere. Acești factori banalizează peisajele, slăbesc identitatea și sentimentul de apartenență al locuitorilor”.

Consiliul Europei, Recomandarea 40, 1998.

Fig. 78 -peisaj spectacol.

Peisajul mirosurilor – peisajul olfactiv

Peisajul perceput de simțul mirosului este un peisaj cu totul special. Peisajul câmpurilor de floarea soarelui, pădurilor de salcâm, aliniamentelor de tei de-a lungul străzilor se simte ca o încântătoare miasmă. Pe de altă parte putem avea și o paletă a mirosurilor neplăcute de la industrie, depozitare de gunoaie, orașul sub caniculă etc. Iată de ce există preocupări pentru aceste tipuri de peisaj mergând până la întocmirea de hărți peisagistice ale mirosurilor care să zoneze localitățile funcție de predominanța mirosurilor.

Evident că și aceste peisaje ale simțului mirosurilor variază conform tipologiei activităților, variază în timp după anotimpuri, diurne și nocturne, dar variază și funcție de acuitatea acestui simț al receptorului. Există deosebiri substanțiale între peisajele olfactive rurale și cele urbane. Există de asemenea și o memorie olfactivă capabilă să se raporteze la spații concrete, peisaje olfactive trăite în timp. Evident că și în acest caz subiectivitatea joacă un rol puternic în conturarea unei hărți olfactive proprii. Se crează astfel un puternic raport între spațiu și miros în acest caz spațiu referindu-se la zone concrete cu funcțiuni și activități specifice. Există de asemenea și o memorie olfactivă colectivă care asociază tradițional și ca moștenire spațiile unei așezări umane cu mirosurile specifice și care rămân în memorie chiar dacă funcționarea acestor spații se schimbă (este cazul tăbăcăriilor așezate în spații cu cursuri de apă). Conform acestor principii ale perceptiei putem studia si peisajul tactil ,peisajul gustativ,fiind vorba de o alta fateta a perceptiei ,cunoasterii si valorizarii umane.

Tot din perspective analizei peisagistice ca valenta a teritoriului retinem studiul realizat la Universitatea din Bari intitulat :” Abordarea locală și analiza peisajului” de catre doua cercetatoare italiene, Clara Capeta – Universitatea din Bari,si Claudia Cardie – Politehnica din Bari . Acest studiu a fost publicat in revista :Options Mediterraneennes, serie A/ nr. 44/2001

Analiza peisajului in cadrul acestui studiu pornește de la megatendinta mondiala a globalizarii.

Globalizarea antrenează efecte de destructurare a teritoriului.Globalizarea generează noi relații cu locurile, în special cu locuriile, spațiile alienate, locuri care nu ne apartin ,cu care nu întreții nici un fel de legătură, spații care nu ne spun nimic dincolo de utilitatea și utilitarismul lor (gări, aeroporturi, autostrăzi).

Impactul în peisaj.

Singura alternativă a acestei globalizări și degradări continue a peisajelor române punerea în valoare a unui abordari locale pentru analiza locurilor și peisajelor, revalorizarea pluralismului regional și cultural deci durabilitatea peisagistică.

Este necesară reconsiderarea peisajului ca mod de viață prin crearea unei relații profunde între cetățeni și cadrul lor de viață.

Autoarii propun în demersul descoperirii specificității peisajului realizarea echivalenței între termenii de calitate și identitate a locului. În acest sens propun un mod de analiză a peisajului în două faze: prima fază este tentativa de obiectivare a lecturii peisajului plecând de la *„semne”* ca elemente ale unei *„structuri”* a peisajului. Această lectură furnizează indicații asupra stării actuale a peisajului și pun în evidență elementele ce trebuie administrate, gestionate, reciclate. Analiza se referă la lectura semnificațiilor actuale ale semnelor și la evoluția acestora.

A doua fază servește la exploatarea auto-reprezentărilor peisajului de către cetățenii care-l locuiesc sau care-l traversează, utilizează. Deci o conjugare a necesității de analiză științifică cu analiza comună. După analiza semnelor care caracterizează starea actuală a peisajului se analizează semnele și auto-reprezentările unor categorii de evaluări:

1. **Calitatea** care presupune evaluarea următoarelor elemente:
- ☐ Identitatea
- ☐ Omogenitatea – spații identificate de același semn puternic
- ☐ Naturalitate ridicată – ex. drumurile de țară
- ☐ Bucuria (satisfacția) vizuală a peisajului

-ex. panoramele unor castele montane

2. **Raritatea**

☐ presupun evaluarea: -specificității
- reprezentativitatii

3. **Semnificația** – indică importanța structurilor de semne ale memoriei, rolul ei în imaginea colectivă derivată dintr-un nivel înalt de cunoaștere din partea locuitorilor.

4. **Vulnerabilitate** – derivă dintr-o identitate fragilă

5. **Criticitatea** – derivă din prezența impacturilor alternante, din degradarea fizică, din modificările apărute în peisaj din pierderea condițiilor de naturalețe.

Aceste criterii se referă la stadiul actual al *„semnelor”* dar este foarte important de a pune aceste semne în relație cu *„acțiunile viitoare”* asupra peisajului, vizând protecția și resemantizarea acestuia.

Intr-o lucrare specializata, si anume “*Atlasul peisajului Wallon*” sunt analizate metodele de delimitare a ariilor peisagisticepornind de la un principiu general,si anume – delimitarea ariilor peisagistice se bazează pe analiza peisajelor actuale, văzute în perspectivă istorică și analizate în dinamica lor proprie. Cele trei criterii reținute sunt relieful, ocuparea vegetală a solului și modul de urbanizare. Aceste 3 criterii se analizează independent și combinat atât prin analiza pe teren cât și pe resursele documentare.

Fig. 79 -peisaje Barcelona.

Fig. 80 -peisaje Timisoara.

Alegerea criteriilor de analiză – Relieful este un element structurant al peisajului și influențează natura, percepția și ocuparea solului. Ocuparea solului se caracterizează prin spații construite și neconstruite prin repartiția acestor spații în raport cu relieful, prin dinamica lor.

Spații neconstruite – se examinează structura și compoziția spațiilor agricole, forestiere și naturale

Spațiile construite se analizează ca structură, tipologie a locuirii, prezența industriei și procesele de urbanizare și infrastructură. Sunt analizate în sine și ca influență asupra organizării altor elemente.

Statutul ariilor peisagistice.

Ariile peisagistice sunt porțiuni din spațiu care se diferențiază de spațiile adiacente prin peisajele pe care le prezintă evaluate după criteriile de mai sus, cu o ponderare specifică. Ele precizează decupajul de ansamblu și a teritoriilor peisagere.
Fiecare om prezintă o combinație specifică de valori pentru diferite criterii. Există similitudini (o trasatura peisagistica dominanta) în sânul unei arii față de ariile vecine. Peisajele nu prezintă schimbări nete, distincte, dure – este o tranziție progresivă de la un tip de organizare la alta. În acest caz limitele sunt date de elemente structurante ale peisajului cum ar fi un drum, o lizieră de pădure, etc.

Pentru ariile identificate pe criteriul urbanizării și deci supuse unei puternice dinamici, limitele pot să fie greu stabilite având caracter mai mai tranzitoriu și putând evolua în timp. Decupajul ariilor peisagistice este un instantaneu, un stop cadru a cărei validitate va varia în timp conform unei dinamici specifice cu care acesta se desfășoară.

Dominantele.

Dominantele alese pentru ariile peisagistice se constituie pe trăsăturile peisagistice cele mai marcante.

Diviziuni:
- ☐ Ansamblu peisagistic
- ☐ Teritorii peisagistice
- ☐ Arii peisagistice

Elemente de analiză:
- ☐ Hărți
- ☐ Vederi aeriene
- ☐ Datele privind ocuparea solului
- ☐ Spații urbane

Fișa ariilor peisagistice:
- ☐ Fișa de identificare
- ☐ Fotografia caracteristică
- ☐ Scurt rezumat al principalelor trăsături

☐ Caracteristici actuale : - structura
- morfologie
- relief
- puncte de vedere-perspective
- linii de forță
- tipologia habitatului

☐ Blocul cu diagramele elementelor peisagistice specifice

Protecția peisajelor: ☐ menținerea caracteristicilor peisajului în configurația actuală
☐ menținerea coerenței peisajului

Măsurile de amenajare — trebuie orientate către o transformare deliberată spre restaurarea anumitor componente alterate istoric. Obiectivul de protejare peisagistică este prioritar.

Una dintre abordările referitoare la identificarea peisajelor a fost realizată în cadrul unui atelier internațional de lucru Ecovast, în 2002 Stupava-Slovacia ,atelier care a avut ca rezultat un „*Ghid pentru identificarea peisajelor"* Lucrările acestui Atelier au fost prezentate în România în cadrul lucrării :**Documentare privind politicile europene ale peisajului-Aplicarea reglementărilor Convenției Europene a Peisajului în strategiile de dezvoltare urbană și teritorială Urbanproiect 2001.**

Prezentăm lucrările atelierului de identificare a peisajelor pe baza acestei lucrări.

Scopul ghidului: Un ajutor pentru cetățenii din Europa, care vor să înțeleagă,să perceapă, să admire și să protejeze peisajul în mijlocul căruia trăiesc. Ghidul listează la început câteva principii referitoare la peisaj: - Peisajul este oriunde în jurul nostru
- Peisajul este semnificativ pentru noi

Există un interes public și politic crescând pentru peisajele Europei.

Peisajul cuprinde atât caracteristicile naturale, cât și pe cele culturale, într-o formă integrată. Multe din peisajele Europei au fost grav afectate în ultimii ani de procesele de dezvoltare, prin pierderea specificului natural, prin neglijare și erodare și prin alți factori determinanți,acestea fiind motivele care au stat la baza Convenției Europene a Peisajului inițiate de Consiliul Europei și apărută în anul 2000.

„Țelul acestei convenții este acela de a încuraja oamenii și guvernele de pe întreg cuprinsul Europei să fie atenți la toate peisajale continentului, să le îngrijească prin procese de identificare, evaluare, protecție, management și dezvoltare durabilă. Convenția se dorește a fi aplicată tuturor peisajelor, nu doar peisajelor de o calitate specială, cum ar fi Parcurile Naționale sau Peisajele Mondiale de patrimoniu sub egida UNESCO. Consiliul Europei recunoaște existent specificitații și a calității tuturor peisajelor și faptul că fiecare peisaj este esențial pentru toți cei care trăiesc și lucrează în cadrul lui".

Convenția Europeană a Peisajului

Fig. 81 -peisaje Amsterdam.

„În unele țări - Slovenia și Marea Britanie, de exemplu- acest proces de identificare a caracterului peisajului a fost realizat de specialist, la un preț ridicat plătit de guvern. Acolo unde autoritățile își permit acest lucru, reprezintă o abordare bună - atâta timp cât oamenii care trăiesc în cadrul fiecărui peisaj, sunt consultați și implicați în acest proces. Dar această acțiune, lucrare, poate fi îndeplinită chiar de cetățenii înșiși. Scopul acestui ghid este să-i sprijine în cazul în care doresc să facă acest lucru".

Grupul de lucru asupra Peisajului, ECOVAST a experimentat o metodă de evaluare a peisajelor și de identificare a componentelor peisajelor, care poate fi utilizată de o persoană sau de mici echipe alcătuite din cetățeni. Întreaga acțiune este centrată pe noțiunea de „*unitate peisagistică*".

„În momentul în care călătoriți de-a lungul Europei, observați modificări semnificative (deți uneori subtile) în peisaj- de exemplu când dealurile apar din câmpie, când solul calcaros este /înlocuit de unul nisipos, ducând la modificarea aspectului solului și al vegetației, când terenul agricol lasă loc pădurii sau când aceste două elemente alcătuiesc modele specifice de peisaj, când localitățile sunt clar delimitate și când forme tipice de gospodării țărănești sunt înlocuite de altele etc. Modificările de această natură pot fi interpretate ca o delimitare (graniță) între un peisaj și altul. Ideea de unități peisagistice este utilă pentru că ea permite fiecărei comunități locale să-și concentreze atenția asupra propriului spațiu și asupra propriei regiuni, asupra a ceea ce este distinctiv la acest spațiu, asupra a ceea ce alcătuiește caracterul său special".

Pornind de la faptul că procesul de ratificare a convenției de către statele europene are o viteză relativ redusă , cetățenii pot avea inițiativa și pot acționa în sensul prevederilor convenției pentru valorizarea peisajelor.Acțiunea cetățenilor nu depinde de guverne . Pentru noi toți peisajul prezintă importanță. Acțiunile cetățenilor pot schimba peisajul care poate deveni mai bun sau mai rău influențând viața cetățenilor.Problema inițială care se pune este identificarea peisajelor, a valorii acestora și a demersului pe care-l pot întreprinde cetățenii pentru a face pași reali pe această direcție.

Nu există dimensiuni standard ale unei unități peisagistice. Unitatea peisagistică nu este caracterizată prin dimensiuni precise ea *"reprezintă acea zonă care este percepută ca având un caracter semnificativ diferit de următorul peisaj"*.

Matricea de identificare a peisajului propusă de Ecovast conține 10 straturi pentru evaluarea unei unități peisagistice pe baza unui proces care implică patru etape:

- ☐ O temă pregătitoare
- ☐ Necesitatea de a privi o perioadă peisajul
- ☐ Descrierea detaliată
- ☐ Documentația scrisă și studiată

Preluăm textul din cadrul lucrării :*Documentare privind politicile europene ale peisajului -Aplicarea reglementărilor Convenției Europene a Peisajului în strategiile de dezvoltare urbană și teritorială Urbanproiect 2001*:

„CELE 10 STRATURI

1. Geologia de suprafață

Într-un peisaj montan sau pe coasta mării este posibil ca deseori să vedem roci exprese: acestea reprezintă elemente vizibile ale peisajului. În alte locuri rocile pot deveni invizibile sub o manta de vegetație. Prin intermediul solului geologia și climatul devin în mod indirect vizibile, deoarece fiecare tip de rocă în condiții specifice de climă produce un tip specific de sol (de exemplu acid sau bazic,umed sau arid) și, respectiv, de vegetație, recolte sau zone împădurite. Este de importanță majoră să se conștientizeze că toate cele 10 faze (straturi) se corelează. Dar, dupa cum știm, trebuie să ne concentrăm asupra a ceea ce este vizibil. Mai mult, rocile au fost utilizate în multe zone ca material de construcție primar (de bună calitate) și acest lucru se reflectă în structuri vizibile cum ar fi zidăria caselor și a bisericilor, pereții de piatră sau de pământ stabilizat (bătut) sau cărămizile a căror culoare distinctivă provine de la argila locală. Geologia de suprafață devine de asemenea vizibilă în cazul carierelor, a exploatărilor de pietriș sau debleierilor executate în cadrul peisajului, în vederea construirii de drumuri.

Astfel încât ar trebui să vă uitați cu atenție la modul în care este acoperit terenul, suprafața întinsă acoperită de vegetație, împărțirea între păduri și câmpii, rețeaua de tufișuri și alte plante ce delimiteaza câmpul, șirurile de copaci sau copacii singuratici, suprafața apelor, râurilor și torentelor, deoarece toate acestea sunt elemente prin care peisajele se pot diferenția între ele.

Această acoperire a teritoriului produce un model vizual, și de asemenea, ea oferă diverse habitaturi pentru viața în sălbăticie, care îmbogațește peisajul. Flori sălbatice, ușor de observat, păsări, animale sălbatice și alte creaturi, toate acestea contribuie la caracterul special al fiecărui peisaj în parte.
Iar în ceea ce privește forma terenului, modelul principal al acoperirii terenului va apărea pe harta fizică dar este necesar să faceți observații în teren pentru a vedea detaliul și impactul asupra acestui model.

2. Clima

Poate părea ciudat să sugerăm să înregistrași clima, ca parte a peisajului: puteți vedea vântul? Dar clima care afectează profund atât caracteristicile, cât și aspectul peisajului. Ploaia, înghețul, soarele și vântul pot determina abundența sau rărirea vegetației, precum și forma sau deplasarea în peisaj. Pe coastele vestice ale Europei , vântul venit dinspre Atlantic fac ca permanent copacii să se îndoaie către est, pe terenul plat al Olandei, vântul și apa se combină pentru a produce momente intense: în Alpi, aerul rece din munți trasează o linie/ limită peste care nu mai cresc copaci (linia lemnului)
O parte importantă a climei o constituie apa – în orice stare (lichidă, solidă sau sub formă de vapori) – și puteți simți și vedea prezența sau absența ei. Mai mult, multe efecte ale climei sunt sensibile (căldura, înghețul, seceta, umiditatea, soarele, vântul).
Într-un mod indirect putem vedea clima prin formele terenului, ca de exemplu: deșertul, stepele, mlaștinile, lacurile, ghețarii și vegetația tipică datorită climei.

3. Forma terenului (geomorfologia)

În unele peisaje, cele mai puternice forme vizibile sunt date de alcătuirea terenului – munții, dealurile pereche, curbele delicate ale unui peisaj, liniile orizontale ale unei câmpii plate, seruirea văii unui râușor curba malului unui lac. În acest context ne putem din nou referi la rolul pe care îl are terenul în istoria formelor.
O citire atentă a unei hărți fizice, cu contururile sale clare, ne poate spune la ce să ne așteptăm în ceea ce privește forma terenului, dar în teren trebuie să avem ochi ageri pentru a observa felul în care forma terenului este exprimată în ceea ce vedem și cum se raportează la caracteristicile „impuse”, așa cum sunt copacii și clădirile.

Fig. 82 -peisaje Busseto, Italia.

Fig. 83 -peisaje Amsterdam.

De exemplu, uneori un castel dă o notă dramatică vârfului unui deal sau un șir de copaci care marchează cursul unui râu.

Multe forme și structuri ale unui peisaj pot fi recunoscute prin citirea (interpretarea) unei hărți fizice bune.

4. Solul

În unele peisaje, solul se poate vedea foarte rar, deoarece este acoperit pe toată durata anului de păduri, tufișuri sau pășuni. În unele părți, solul poate fi expus prin cultivare sezonieră, prin eroziune sau vânt. Dar pretutindeni, solul reprezintă un factor major în peisaj: adâncimea, fertilitatea, și nivelul acidității determină modul în care plantele, copacii, recoltele și animalele de la fermă se vor dezvolta. Culoarea sa poate „picta” peisajul (de exemplu peisajele alcătuite din loess). Deci putem înțelege mult mai bine un peisaj dacă știm câte ceva despre sol.

5. Acoperirea terenului

În multe peisaje rurale vegetația reprezintă caracteristica vizibilă în cel mai înalt grad

Chiar în unele sate și orașe copacii și vegetația pot asigura „o manta” în cadrul căreia sunt situate clădirile (într-un peisaj „nemobilat”, vegetația variată și bogată din grădinile satelor poate întrece verdele monoton al terenului arabil cu aspect de stepă).

Astfel încât ar trebui să vă uitați cu atenție la modul în care este acoperit terenul, suprafața întinsă, acoperită de vegetație, împărțirea între păduri și câmpii, rețeaua de tufișuri și alte plante ce delimitează câmpul, șiruri de copaci sau copacii singuratici, suprafața apei, a râurilor și torentelor, deoarece toate acestea sunt elemente prin care peisajele se pot diferenția între ele.

6. Agricultura și silvicultura

Aproape 90% din suprafața terenului aparținând Europei este folosită pentru agricultură sau silvicultură. Regimul pe care îl observă agricultorii și silvicultorii are un efect puternic asupra formelor peisajelor rurale și asupra modificărilor sezoniere și aspectul peisajelor.

Aratul, semănatul, strângerea recoltelor, cosirea și uscarea fânului sau însilozarea, deplasarea turmelor pe respectivul teren, plantarea, rărirea sau tăierea pădurilor sau a copacilor solitari – acestea aduc schimbare, culoare, modelare și mișcare în cadrul peisajului, adesea într-un mod (cum ar fi culorile animalelor) care este specific unui anumit spațiu.

Deci, observați cu atenție felul în care agricultorii și silvicultorii folosesc terenul și de asemenea, clădirile și alte obiecte caracteristice – hambare, silozuri, garduri, utilaje – pe care le-au introdus în peisaj.

Modul în care agricultorii și silvicultorii întrețin terenul are o influență decisivă asupra ecologiei și aspectului terenului, am dori să reținem că rădăcinile peisajului nostru (cultural) se întind înapoi într-un timp în care oamenii începuseră să se stabilească într-un spațiu, fixându-se în acel loc.

7. Case și localități

De-a lungul a mii de ani oamenii s-au stabilit peste tot pe teritoriul Europei. S-au orientat către locuri în care să se adăpostească, locuri în care apa era la îndemână și în care puteau să-și ducă traiul. Și-au construit casele din materiale autohtone – piatră, lemn, argilă, materiale dure asemănătoare pietrei (cremene), paie, piatră de var. Au construit case, orașe și capitale. În urma acestui proces, fiecare zonă a moștenit un model de case și localități specifice spațiului respectiv, ceea ce (într-un grad mai mic sau mai mare) reflectă sau se armonizează cu rocile, cu clima și cu fauna terenului; și ceea ce poate aduce accente dramatice în peisaj, ca în cazul turnurilor sau a clopotnițelor bisericilor sau al formei compacte a unei străzi sătești. Aproape fiecare peisaj abundă de vestigii istorice, de clădiri istorice, de cult, laice sau militare (în mină) ce își aduc contribuția la specificul fiecărui peisaj.

În ultimii ani, evoluția transportului pe distanțe lungi și a materialelor de construcție fabricate pe scară largă a dus la scăderea utilizării materialelor locale; stilurile de construcție s-au uniformizat pe teritorii întinse, ce cuprind chiar și teritoriile mai multor țări. În plus, în prezent, peisajul este adeseori influențat negativ de structura tehnică. Dar acest proces nu a distru (încă) diversitatea tradiției construcțiilor locale și a modelelor de localități, care persistă ca elemente durabile în cadrul multor peisaje. Aceste tradiții și modele merită un studiu aprofundat.

8. Alte caracteristici datorate factorului uman

Peisajul este o schemă pe care își fac apariția mulți factori. Vă gândiți la agricultori, silvicultori, gospodari sau preori. Dar ce se întâmplă cu minerii, muncitorii de la cariere, soldații, electricienii, constructorii de drumuri? Caracteristicile noi pe care le-au realizat aceștia – drumuri, căi ferate, lucrări de ciment, fabrici, cariere, baze militare, centrale energetice și nu în ultimul rând, întreaga infrastructură turistică – furnizează elemente solide în cadrul peisajului. Acestea vor trebui înregistrate.

9. Caracteristici istorice

Europa, ca întreg, se evidențiază între alte continente prin faptul că este de foarte mult timp și foarte dens populată. Modelul de localități și folosința terenului actuală, se impun peste cele ale generațiilor trecute.

Fig. 84 -peisaj într-un mediu arid, Turcia.

Fig. 85 -Belvedere Piatra Neamț.

Uneori trăsăturile istorice sunt foarte vizibile și pot stabili caracterul special al spațiului – orașele situate pe dealuri, din Croația și Ungaria, castele și ruine în multe regiuni, morile de vânt din Olanda și din Creta (dispariția acestora este un semnal în ceea ce privește modificarea peisajului). În alte locuri modelul istoric poate fi parțial ascuns și trebuie să privim cu un ochi atent pentru a putea descoperi moștenirea din trecut – ondulările unui câmp pe care în trecut boii trăgeau la plug, linia unui canal care aducea apa la moară, șanțurile de mari dimensiuni care marcau limitele unei fortărețe.

Peisajul conține în sine evidența istoriei. Deci, înșelegerea istoriei locale vă poate ajuta să interpretați ceea ce vă oferă imaginea peisajului.

10. Sentimente și asocieri

Identificarea unui peisaj nu reprezintă un proces „rece”, bazat doar pe cunoșterea și asumarea naturii, așa cum un om de știință diseca un animal. Este un proces „cald”, care implică o entitate vie, un spațiu care trăiește și se schimbă, care are un trecut și un viitor, care este impregnat de emoțiile oamenilor. Deci, trebuie să țineți de aceste emoții, de sentimentele pe care peisajul le trezește în oameni, de ideile pe care ei le asociază cu acest peisaj specific. Aceste sentimente pot fi exprimate prin denumirile aplicate unui peisaj, se exprima prin multe lucrări (nu de artă) și există în asociere, cu evenimentele trecute sau cu oameni celebri, sau prin sentimentul că unele peisaje sunt sacre, că există spații „unice” sau care transmit forță. Ar trebui să vă studiați propria voastră reacție emoțională în fața peisajului. Acest lucru va vă ajută să faceți o „evaluare specială”.

A identifica și a înțelege un peisaj, reprezintă o recompensă în sine.

Convenția Europeană a Peisajelor încurajează persoanele și guvernele să-și „identifice, evalueze, protejeze, administreze și amenajeze” peisajele.

Acest ghid tratează doar primul subiect, identificarea. Apoi devine posibilă trecerea la etapele următoare:

-Evaluarea peisajului, în sensul că trebuie să se constate care din trăsăturile acestuia merită o protecție specială, ce proces de schimbare ar trebui promovat sau descurajat.

-Protejarea peisajului, sau acele caracteristici ale sale sunt valoroase.

-Administrarea peisajului, recunoscând că o mare parte a caracterului și a frumuseții sale s-a realizat datorită activităților umane și acestea se vor menține (vor fi durabile) doar dacă aceste activităși continuă.

-Amenajarea peisajului, acolo unde este modificarea pe scara largă este necesară din motive economice sau de mediu”.

O abordare specializata a analizei peisagistice o face Thyerry Brossard si Daniel Joly inlucrarea “Analiza cantitativa a peisajelor- Concept, metode și aplicare “in cadrul publicatiilor Universitatii din Franche – Comté;Franța.

Analiza cantitativa a peisajelor porneste de la definirea notiunii de Peisaj și conceptele sale. O analiză formală conduce la ideea de a defini peisajul după 3 subsisteme interdependente:

1. Sistemul producător

Din aceasta perspectivap eisajul poate fi considerat ca un produs de interacțiune bio-fizică în termenii de energie și materie.
Sistemul producător se descompune în 3 mari categorii funcționale: abiotic, biotic și antropic.
In cadrul categoriei abiotice se definesc elementele structurale ale construcției peisagistice, cum ar fi elementele geologice și geomorfologice. Bioticul integrează ansamblul de actori vii ai peisajului – animal și vegetal, cei care pot constitui prin ei înșiși forme peisagistice (ex. poduri).
Cu antropicul, un loc rezervat omului ca actor al peisajului în rațiunea intervenției sale conștiente și deci a caracterului specific al peisajului pe care omul îl definește instalând direct obiectele pe care le construiește (construcții, rețele etc.) modificând profund funcțiunea naturală spontană a altor sisteme. Ecologia peisajului este disciplina care pune analiza peisajului producător ca obiect principal al demersului.

2. Sistemul „vizibil”

Concepția peisajului în acest caz este consacrată utilizării: peisajul este o întindere de spații sau teritorii aferent vederii. Ansamblul obiectelor materiale așii. Aranjamentul geometric al obiectelor în spațiu determină forme vizibile care depind de un punct de vedere clar localizat. În consecință, multitudinea de vederi posibile este infinită: o deplasare de câțiva decimetri, o rotație, o aplecare, o ridicare a privirii cu câteva grade poate induce o modificare radicală a panoramei oferite de peisaj. La variabilitatea spațială se adaugă variabilitatea timpului: un nor trecător ce modifică eclerajul obiectelor și face diferențierea rolului respectivelor obiecte în compoziția ansamblului, odată cu diferențele orare ale zilei, ciclul anotimpurilor, schimbările anuale, de culoare. Înțelegerea acestei realități vizibile a peisajului deschide un câmp de studiu specific ecologiei peisajului, pentru că obiectivele peisagistice nu sunt definite ca entități funcționale, ci ca elemente vizuale combinate geometric într-o compoziție de ansamblu.

3. Sistemul utilizator

În afara aspectului tangibil care conduce la structurarea ca obiecte vizibile sau funcționale, peisajul constituie de asemenea o realitate pentru fiecare individ sau societate care îi dă sens.

Fig. 86 -peisaje Salzburg, Austria.

Fig. 87 -peisaj, Bulgaria.

Putem considera că „adevărul esențial al peisajului” este conținut în relația cu un subiect. Conștiința și emoția transformă obiectivitatea senzorială a privirii și conduce la reprezentări specifice. Este ceea ce ilustrează demersul unui pictor peisagist. Astfel definit peisajul pierde dimensiunea materială care devine secundară. Astfel se înscrie în terenul specific științelor umanistice ca psihologia sau sociologia care se interesează mai puț. Putem spune că reprezentarea este puternic dependentă de contextul operațional în care utilizatorii abordează peisajul: spațiul de recreație pentru turiști, câmp de investigație științifică, resursă de amenajat pentru urbaniști, susrsă de inspirație estetică pentru pictori.

Abordarea cantitativa și fundamentele ei metodologice.

Peisajul îmbracă realităși foarte diferite care nu sunt reductibile la o singură abordare. De aceea definim abordarea cantitativă și îi delimităm câmpul de investigare.

Principii:

- peisajul este pretutindeni – el se înscrie în continuitatea spațiului și timpului;
- peisajul este compus dintr-o infinitatea de puncte de vedere care merită avute în vedere a priori fără criterii selective de ordin cultural sau estetic;
- peisajul poate fi descris printr-o structurare (nomenclatură) ierarhizată unde se disting obiecte și elemente ale imaginii.

Sursele unei metode cantitative:

- Modelul numeric al terenului – bazat pe GIS care ia forma unei matrici de altitudine și a informațiilor asupra configurației peisagere: pante, orientare, forme topografice etc.
-Ocupația solului – bazată pe imagini satelitare sau aeriene. Acestea relevă modul în care peisajul este „îmbrăcat” de diferite clase de obiecte la sol (vegetație, construcții, rețele, culturi etc.);
-Alte informații specifice ce pot completa resursele necesare analizei (monumente, geologie, hidrologie, instrumente funciare etc.).

Aceste informații dau o structură care combină analiza spațială (texturi, structuri etc.) cu analiza de date (definirea tipologiei), trigonometria (sensibilitatea și potențialul vizual) sinteza imaginii (simulare și impactul lucrărilor), cartografia (reprezentarea spațială a rezultatelor care va ajuta la diagnostic și luarea deciziilor).

Etapele analizei:

- Studiul configurației peisagistice: punerea în evidență a siturilor favorabile à la gelifluxion (alunecări de tip solifluidal afectând un material fin suprasaturat de apă sub efectul de ge);
- Raportul între formă și peisajul vizibil;
- Reprezentarea peisajelor și a logicii lor construcție

Unul din cele mai importante, documentate și serioase studii asupra peisajului în România a fost realizat de firmele: *-Quattro Design srl*

-Muzeul Național de Istorie a României

-S.C. Point Zero srl

la comanda *Ministerului Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Locuințelor* în anul 2008. Studiul se numeste: *Metodologie de identificare și de evaluare a peisajului* și se găsește pe Internet-Google cu denumirea de mai sus.

Vom prezenta din cadrul acestui studiu, pe scurt, Metoda de identificare a peisajului, Metoda de Evaluare a peisajului și Protecția peisajului, așa cum au fost propuse de autori.

Metoda de identificare a peisajului.

Conceptul de peisaj are nouă dimensiuni principale. Operațiunea de identificare a peisajelor trebuie să se desfășoare într-o ordine dictată de:

-individualizarea teritoriului,

-încadrarea în tipologiile consacrate,

-încadrarea în dimensiunile principale

-evidențierea elementelor specifice.

Identificarea peisajelor este multicriterială și comportă următoarele etape :

Încadrarea teritorial-sistemică stabilește scara la care se dezvoltă un peisaj și face prin identificarea în teren și pe reprezentări cartografice. Din punct de vedere al dimensiunii teritoriale, peisajele se împart în:

- Geotop – loc restrâns, fără elemente de diversitate notabile, important prin specificul său; în general, suprafața sub 1 kmp.
- Geofacies – suprafața situată de regulă în aceeași unitate de relief sau într-o zonă de tranziție, cu o posibilă diversitate a formelor de relief, a vegetației, a faunei sau a modului de utilizare a reliefului; în general, suprafața este de 1-10 kmp.
- Geocomplex – peisaj determinat de o diversitate altitudinală sau de o distribuție a reliefului, cu toate implicațiile acesteia asupra distribuției vegetației, topoclimatului, utilizării etc; în general, suprafața este de 10-100 kmp.
- Regiune geografică – peisaj divers desfășurat la o scară teritorială mare, în care pot exista diferențe climatice, tipuri de relief diverse etc; în general, suprafața este de peste 100 kmp.

Încadrarea geografică se face în funcție de marile unități de relief, diferențele majore rezultând din variațiile de geologie, de geneză a reliefului, de climă și vegetație determinate de schimbarea altitudinii.

Încadrarea structurală evidențiază conținutul și funcționarea majoră a peisajelor.

Fig. 88 -arhitectura ca peisaj - Creta, Grecia.

Fig. 89 -peisaj cultural-istoric, Creta, Cnosios.

Încadrarea administrativă este importantă pentru toate măsurile de protecție, management sau amenajare și pentru o diferențiere a peisajelor naturale de cele culturale (socio-economice).

Încadrarea geomorfologică stabilește forma de relief pe care se află un peisaj și, implicit, funcționarea morfodinamică acestuia.

Încadrarea bio-pedo-climatică este o diferențiere a principalelor peisaje în funcție de principalele etape climatice și subetaje de sol și vegetație.

Încadrarea cultural-istorică stabilește principalele tipuri de valori culturale ale elementelor din peisaj sau ale locuitorilor acestuia, în ansamblu.

Încadrarea social-economică diferențiază peisajele în funcție de specificul activităților economice (istorice, dominante, tradiționale etc.)

Stabilirea stării de funcționare diferențiază peisajele în funcție de încadrarea și suportabilitatea acestora la activități antropice (exploatare, amenajare etc.), evidențiind totodată starea și răspunsul peisajelor la impactul antropic sau la fenomenele de risc.

Metoda de evaluare a peisajului.

Peisajul este o unitate teritorială cu fizionomie specifică impusă de conținutul, structura și dinamica elementelor fizice, biotice și antropice care-l compun. El introduce diferențe fizionomice în spațiu, datorită trăsăturilor conferite de relativa omogenitate structurală, funcțională și fizionomică. Peisajul se individualizează pe o infrastrustură naturală (totalitatea elementelor naturale) pe care s-a materializat o infractructură economică care depinde de potențialul natural, nivelul de dezvoltare umană și de suprastructura social-politică.

Fizionomia peisajului are un conținut obiectiv, derivat din elementele, structura și dinamicele care-l compun și un conținut subiectiv, derivat din percepția sa (percepția imaginii), directă sau indirectă, la nivel local, regional sau general. Se discută despre peisaj natural, umanizat, sistemic și perceptual.

Conținutul obiectiv al peisajului natural.

Fiecare peisaj se bazează pe un Complex Natural Teritorial alcătuit din interacțiunea energetică și informatică dintre:

-geonom-unitatea fizico-chimică a peisajului și

-biocenoza-unitate biotică a peisajului.

În comparație cu teritoriul, componenta profundă și statică a spațiului geografic, peisajul este considerat o structură dinamică. Specificul peisajului rezultă și dintr-un anumit mod de integrare (combinare) a componentelor sale.

După natura elementelor componente, elementele peisajului se structurează în:
- Elemente fizico-geografice, sursă a geodiversității
- Elemente biotice, sursa a biodiversității
- Resurse naturale și antropice, generatoare de moduri specifice de utilizare a terenurilor

Geomorfologia peisajului este un criteriu de bază al individualizării formelor de relief din punct de vedere al aspectului, dimesiunilor, poziției în spațiu, densității și diversității genetice, sau spațio-funcționale. Reprezentările rezultate din clasificarea tipurilor și formelor de relief stau la baza cartografierii peisajelor.

Elementele peisajului pot fi (clasificare dupa originea elementelor):
- Elemente fosile (legate de evoluția geologică, s-au format și au funcționat în peisaje anterioare și se păstrează ca martori)
- Elemente relicte (dezvoltate în peisaje anterioare, funcționează diferit în prezent)
- Elemente moștenite (s-au adaptat la noile condiții de funcționare)
- Elemente ectuale (caracteristice peisajului actual)
- Elemente progresive (sunt în curs de dezvoltare)

Conținutul funcțional al peisajului natural.

Dinamica specifică a peisajului poate să fie rezultatul unei evoluții în bloc, prin interacțiune a elementelor componente, sau a dinamicii separate a unei singure componente și care se reflectă la nivelul întregii unități teritoriale (inundații, incendii, defrișări etc.) în funcșie de evoluția în timp, se diferențiază următoarele tipuri de dinamici ale peisajului, cu implicații asupra percepției sale:
- Dinamica diurnă (lumina, fiziologie, vegetație)
- Dinamica sezonieră (vegetație, aspect, procese geomorfologice, modificări climatice)
- Dinamica seculară legată de modificări ale reliefului, ale vegetației sau antropice
- Dinamica milenară legată de modificări tectonice, eustatice, climatice

Sistemele care alcătuiesc o unitate de peisaj se pot afla în următoarele stări de funcționare specifică:
- Sisteme de biostazie – evoluează pe baza proceselor biologice și devin progresive în urma activității antropice
- Sisteme de rhexistazie – evoluează pe baza proceselor geomorfologice, care modifică potențialul ecologic și exploatarea biologică(calitatea vieții)

Fig. 90 -peisaj Paris, La Defance.

Fig. 91 -peisaj, Lyon - Franța.

- Sisteme în parastazie – evoluează printr-un echilibru între potențialul ecologic și acțiunea antropică
- Sisteme în depopulare – evoluează spre distrugere, din diverse motive

Tipuri de utilizare a solului:

A – relief natural
B – ape
C – terenuri fără vegetație
D – terenuri cu vegetație de talie mare și medie
E – terenuri cu vegetație joasă
F – locuire și instituții publice
G – elemente de circulație
H – valori culturale și naturale instituite
I – vederi deosebite
J – riscuri naturale

Unitatea teritorială de referință – UTR.

Subdiviziune urbanistică a teritoriului unei unități administrativ-teritoriale de bază, necesară unor scopuri operaționale cum sunt:

- agregarea pe suprafețe mici a indicatorilor de populație și de construire
- determinarea caracteristicilor urbanistice
- stabilirea indicatorilor și indicilor urbanistici
- reglementarea urbanistică omogenă

teritoriul UTR, având în general suprafață de 1-20 ha (în mod excepțional până la 100 ha), se delimitează pe limite cadastrale, în funcție de unele dintre următoarele elemente caracteristici, după caz:

- relief și peisaj cu caracteristici similare
- evoluția istorică similară într-o anumită perioadă
- populație cu structură omogenă
- sistem parcelar și mod de construire omogene
- folosințe de aceeași natură ale terenurilor și construcțiilor
- regim juridic similar al imobilelor
- reglementări urbanistice omogene referitoare la destinația terenurilor și la indicatorii și indicii urbanistici

în anumite cazuri în care unele dintre elementele caracteristice se regăsesc pe suprafețe întinse, mai multe UTR alăturate pot forma macrounitate teritorială de referință – M.U.T.R.

Zona internă a ariilor naturale protejate.

Operațiune realizată pe baza unui plan de management, prin definirea și delimitarea următoarelor zone pentru care se stabilesc activitățile permise:

- zone de protecție strictă – arii naturale de mare importanță științifică, care cuprinde zone sălbatice în care nivelul intervențiilor antropice a fost redus și unde sunt interzise activitățile umane, cu excepția celor de cercetare, educație și ecoturism
- zone de protecție integrală – cele mai valoroase elemente ale patrimoniului natural din interiorul parcurilor naționale și parcurilor naturale, în care sunt interzise: exploatarea sau utilizarea resurselor naturale, utilizări ale terenurilor, incompatibile cu scopul protecției, activitățile de construcții- investiții, cu unele excepții;
- zone tampon – zonele de conservare durabilă din parcurile naționale, în care se pot desfășura, în plus, față de cazul anterior: utilizarea rațională a pajiștelor, intervenții pentru menținerea habitatelor: reconstrucția ecologică a ecosistemelor naturale sau degradate; înlăturarea efectelor unor calamități; activități de protecție a pădurilor, (combaterea dăunătorilor, tratamente silvice etc.); activități tradiționale de utilizare a unor resurse regenerabile; recoltarea fructelor de pădure, ciupercilor și plantelor medicinale
- zone de dezvoltare durabilă a activităților umane – intravilanul localităților aflate în ariile naturale protejate, unde se permit activități de investiții/dezvoltare, cu respectarea principiului de utilizare durabilă a resurselor naturale și de prevenire a oricăror efecte negative asupra biodiversității.

Principii și metode de identificare a peisajului:

Documentațiile de urbanism PUG și PUZ trebuie să fie fundamentate pe STUDIUL PEISAGISTIC, urmărindu-se o succesiune de operații prezentate în cele ce urmează:

- Stabilirea teritoriului care trebuie studiat
- Ridicarea topografică actualizată cu nivelment; situația cadastrală a teritoriului Cercetarea indirectă a teritoriului
- Încadrarea teritoriului în marile categorii de peisaj
- Încadrarea teritoriului în clasificarea peisajelor geografice, România
- Cercetarea directă a teritoriului
- Indicarea microunităților de peisaj
- Delimitarea microunităților de peisaj
- Elaborarea studiilor fundamentale a documentației de urbanism
- Stabilirea factorilor care individualizează peisajul zonei studiate
- Împărțirea operațională a teritoriului zonei studiate
- Elaborarea planului de identificare a peisajului

Fig. 92 -peisaje Italia.

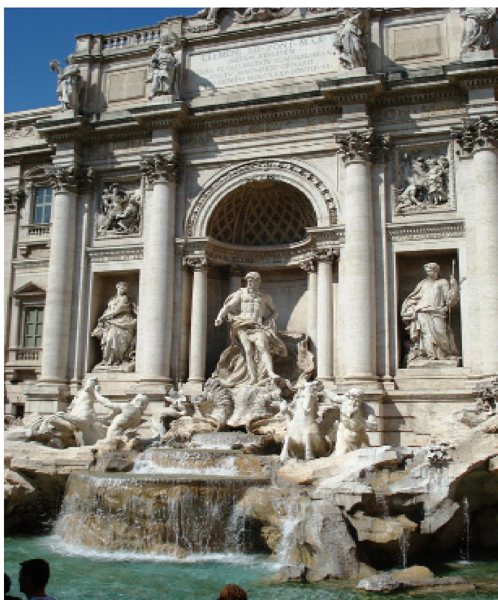

Fig. 93 -peisaj impresionant intre arhitectură și sculptură, Fontana di Trevi, Roma, Italia.

Încadrarea în dimensiunile conceptului de peisaj se exprimă sintetic într-un tabel conform astfel:

Încadrarea teritorială seismică			
Geocomplex			
Biosistem			
Geofacies			
Geotop --->	1	2	...n
încadrarea geografică	se	scriu	dimensiunile
încadrarea structurală	se	scriu	dimensiunile
încadrarea administrativă	se	scriu	dimensiunile
încadrarea geomorfologică	se	scriu	dimensiunile
încadrarea bio-pedo-climatică	se	scriu	dimensiunile
încadrarea cultural-istorică	se	scriu	dimensiunile
încadrarea socio-economică	se	scriu	dimensiunile
starea de funcționare și dinamica	se	scriu	dimensiunile

Evaluarea peisajului.

Evaluarea presupune următoarele faze:

-Stabilirea de către stat a abordării procedurii de evaluare,a obiectivelor,a modului de exprimare și conținutului acesteia

-Evidențierea valorilor atribuite peisajelor

☐ Valorile atribuite peisajelor pot fi diferite în funcție de evaluator.

☐ trebuie sa se evite ierarhizarea valorică a peisajelor

☐ Evaluarea peisajelor este un proces complex, unde ansamblu de valori se confruntă, se adiționează sau se completează.

-Determinarea zonelor care necesită protecție și a naturii acestora

-Definirea tipului de protecție necesară și a gradului de urgență a protecției

-Tipuril de protecție :

☐ Protecția stricto senso în cazurile în care intervenția umană ar risca să fie dezastruoasă pentru echilibrul biologic al mediului

☐ Protecția parțială

☐ Menținerea parțială

Protecția este diferențiată pentru peisaj cultural și peisaj în general.

-Stabilirea măsurilor de amenajare, gestiune, protecție care trebuie prevăzute

-Urmărirea transformărilor peisajelor (monitorizare).

Protecția peisajului.

Pentru constituirea sistemului de protecție este necesară parcurgerea următoarelor etape:-definirea scopului protecției;

-ierarhizarea valorii elementelor de peisaj, pe geotipuri;

-stabilirea factorilor de risc și a hazardelor potențiale;

-folosirea mijloacelor de protecție existente la data respectivă;

-stabilirea factorilor responsabili pentru aplicarea măsurilor de protecție a peisajului;

-punerea în aplicare a sistemului de protecție a peisajului.

Elaborarea planului de reglementare.

Planul cuprinde, în general, următoarele:

1. Limitele zonei de protecție a peisajului,
2. Limitele valorilor naturale care sunt deja instituite sau care trebuie instituite
3. Valorile culturale care sunt deja instituite sau care trebuie instituite, limitele zonelor de protecție ale momentelor istorice și ale zonelor construite protejate
4. Măsuri de protecție a peisajului:

-Păstrarea folosințelor care sunt benefice pentru floră, faună, percepere;

-Păstrarea elementelor generatoare ale peisajului cultural;

-Măsurile pentru protecția florei și faunei care au consecințe teritoriale;

-Păstrării locuirii și locuințelor tradiționale;

-Protecția monumentelor istorice și a valorilor patrimoniului imaterial care au consecințe teritoriale (târguri, locuri de spectacole, sărbători, procesiuni și pelerinaje, drumuri speciale pentru produse, drumuri pentru animale ș.a.);

5. Măsurile de amenajare a peisajului:

-Modificări ale reliefului terenului din zonă;

-Plantarea unor terenuri cu arbori de talie mare, cu esențe adecvate;

Fig. 94 -peisaj, Italia.

Fig. 95 -peisaj urban, Italia.

-Stabilirea unui mod de utilizare a terenurilor agricole care să contribuie la definirea peisajului;

-Amplificarea sau diminuarea teritoriului intravilan al localităților;

-Stabilirea modului adecvat de utilizare a terenurilor pentru o anumită locuire și pentru anumite activități economice; stabilirea unor utilizări ale terenurilor din intravilan care să fie benefice pentru peisaj;

-Stabilirea modului adecvat de utilizare a suprafețelor de apă;

-Organizarea rețelei stradale speciale pentru zonele de extindere a localităților;

-Stabilirea modului de construire și de exploatare a construcțiilor, a amplasării pe parcelă a clădirilor, precizarea dimensiunilor clădirilor, a indicilor maximi de construire (POT, CUT) și a indicelui minim de spații plantate pe parcelă (PSP);

-Precizarea speciilor arborilor care trebuie plantați pe fiecare parcelă;

-Definirea, dacă este cazul, a unui specific pentru clădirile existente și propuse (materiale de construcție, expresie stilistică, mod de împrejmuire ș.a.).

6. Măsurile de refacere a peisajului:

-Refacerea porțiunilor de relief și de cursuri de apă care s-au distrus în timp;

-Refacerea unor plantații corespunzătoare, distruse în timp;

-Eliminarea unor plantații dăunătoare peisajului și, dacă este cazul, a unor construcții dăunătoare;

-Modificarea unor folosințe ale terenurilor care sunt dăunătoare peisajului;

-Desființarea și reconstrucția ecologică a unor zone care dăunează peisajului eliminarea unor obstacole artificiale în calea scurgerii apelor de suprafață;

-Restaurarea peisajului, în cazul unor peisaje cu valoare istorică.

7. Măsurile pentru apărarea împotriva riscurilor naturale:

-Interdicții de construire în zonele expuse riscurilor naturale;

-Regularizări peisagistice ale cursurilor de apă, amenajarea bazinelor portuare, amenajări hidrotehnice ș.a.;

-Lucrări de stabilizare a versanților, de apărare a malurilor împotriva eroziunii;

-Lucrări de coborâre a nivelului apei freatice;

-Regularizări ale văilor torențiale,

-Plantarea perdelelor de protecție;

8. Măsurile de folosirea adecvată a zonei de protecție a peisajului:

-Stabilirea modului de deplasare în zona de protecție a peisajului, amenajarea rețelei de drumuri și sistematizarea tuturor tipurilor de circulație (inclusiv pietonală, ciclistică, a vehiculelor cu tracțiune animală, a turmelor);

-Asigurarea unor amenajări prin care animalele sălbatice și peștii pot trece de obstacolele artificiale puse în calea lor;

-Stabilirea zonelor în care au acces turiștii, cercetătorii și studenții, a zonelor în care accesul este strict limitat din motive ecologice și științifice

-Stabilirea traseelor de vizitare a zonei, a traseelor de prezentare și de traversare, a punctelor de belvedere;

-Colectarea și evacuarea adecvată a deșeurilor menajere și industriale și a cadavrelor de animale, neutralizarea deșeurilor;

-Asigurarea în condiții ecologice a utilităților: alimentarea cu apă potabilă, canalizarea apelor uzate, alimentarea cu energie, producerea de energie, încălzirea spațiilor construite ș.a.

.Bilanțul teritorial al zonei, întocmit la fel ca pentru situația existentă.

Regulamentul local de urbanism.

Regulamentul zonei de protecție a peisajului; (RZPP); zona de protecție a peisajului (ZPP).

I. Generalități

1. Rolul RZPP
2. Instituirea ZPP
3. Conținutul RZPP: piese scrise; anexe scrise; anexe desenate
4. Delimitarea teritoriului ZPP și subîmpărțiri ale acestuia
5. Aprobarea documentației de urbanism și adoptarea RZPP
6. Modificarea documentației de urbanism și a RZPP
7. Baza legală a elaborării RZPP
8. Domeniul de aplicare al RZPP
9. Autorizarea construirii în ZPP
10. Documentații de urbansim pentru teritoriul ZPP ulterioare aprobării documentației prezente

II. Regule de bază privind modul de folosire a terenului

11. Subzonele funcționale din teritoriul ZPP
12. Activități umane permise în ZPP
13. Activitatea de administrare a ZPP, structura de administrare

Fig. 96 -peisaj, Romania.

Fig. 97 -muzeul satului, Sibiu, Romania.

III. Protecția peisajului prin conservarea bunurilor de patrimoniu

14. Conservarea patrimoniului arheologic
15. Protecția patrimoniului construit
16. Protecția patrimoniului imaterial
17. Protecția patrimoniului natural
18. Interdicții de construire în zonele protejate
19. Condiționări ale construirii în zonele protejate

IV. Protecția peisajului prin menținerea factorilor benefici calității vieții

20. Păstrarea stării naturale a terenurilor
21. Păstrarea modului de viață al locuitorilor

V. Protecția peisajului prin menținerea valorii de capital

22. Vizitarea în scopuri științifice, educative, turistice
23. Reglementarea construirii în zonele neprotejate

VI. Protecția peisajului prin conservarea percepției

24. Măsurile de protecție a peisajului
25. Măsurile de amenajare a peisajului
26. Măsurile de refacere a peisajului
27. Măsurile de restaurare a peisajului
28. Măsurile de apărare împotriva riscurilor naturale

VII. Anexe scrise

- Delimitarea ZPP
- Delimitările zonelor protejate din interiorul ZPP
- Macrounități și unități teritoriale de referință în teritoriul ZPP
- Activități umane permise în teritoriul ZPP: (i) tipul locuirii; (ii) activitățile economice permise, notate cf. CAEN rev. 2 (activitățile care nu sunt înscrise în RZPP nu sunt permise).

VIII. Anexele desenate

- Planșa Reglementări a PUZ/PUG
- Planul de reglementare

Clasificarea peisajelor geografice din România. (după Popova-Cucu, Ana, Peisajele, în Atlasul R.S.R., pl. VI-6, Institutul de Geografie al Academiei RSR, Ed. Academiei RSR, 1973)

Clasificarea peisajelor a fost făcută după criteriul tipologic, prin diferențierea următoarelor ordine:

- ordinul I – treptele majore de relief (munți, dealuri, câmpii);
- ordinul II – influențe climatice care aduc diferențe în regimul termic și hidric, în vegetație și soluri (oceanice, continentale, pontice, submediteraneene);
- ordinul III – varietatea solurilor și vegetației sau, după caz, varietatea litologică sau caracterele ecologice (plante, termofile, mezofile).

PEISAJE DE MUNTE

Munți înalți cu creste, relief glaciar și suprafețe de nivelare cu:

1) Pajiști alpine și tufărișuri pitice

2) Tufărișuri și pajiști subalpine

Munți sub influența climatului oceanic (parțial submediteranean)

Munți înalți și mijlocii cu:

3) Păduri de molid, pe roci cristaline (a)

Păduri de molid, pe roci calcaroase și de fliș (b)

Păduri de molid, pe roci vulcanice (c)

Munți mijlocii și joși cu:

4) Păduri de molid cu fag și brad și de fag cu brad pe roci diferite (a), pe roci vulcano-sedimentare (b)

5) Păduri de fag, fag cu carpen și gorun și pajiști pe roci cristaline (a), pe fliș, calcare și conglomerate (b), pe roci vulcanice (c)

6) Păduri de fag cu carpen, de gorun cu cer și gârniță, pajiști de stâncărie cu elemente termofile pe roci diferite (a), pe calcare

7) Păduri de fag cu carpen și de gorun cu elemente termofile, pajiști stepizate sub influența fohnului

8) Păduri de fag balcanic cu carpen și tei și elemente termofile

Munți joși cu:

9) Păduri de gorun balcanic cu cer și gârniță pe culmi, de fag cu carpen pe văi

10) Păduri de cer și de gorun cu cer, pajiști stepizate cu elemente sudice

11) Roci calcaroase, cu păduri de fag balcanic cu elemente sudice (pe alocuri cu relicte terțiare), pajiști de stâncărie cu elemente termofile

12) Platouri întinse, cu păduri de fag balcanic și de gorun cu elemente termofile, pajiști și terenuri agricole.

Fig. 98 -peisaj urban în zona montană, Sibiu.

Fig. 99 -peisaj montan, Bucegi.

Depresiuni cu:

13) Aspect deluros, păduri de carpen și de gorun cu carpen, pajiști și terenuri agricole

14) Aspect deluros și de șes, terenuri agricole, pajiști, rare cu pâlcuri de molid și mlaștini de turbă

15) Aspect deluros, cu păduri de molid, de amestec (molid, brad și fag) și pajiști

16) Aspect deluros și de șes cu păduri de gorun de cer și gârniță, de fag cu carpen, pajiști stepizate și terenuri agricole

17) Aspect de șes, cu pajiști, pe alocuri cu dune și vegetație arenicolă, cu turbării, terenuri agricole și pâlcuri de păduri de stejar pedunculat

18) Aspect deluros, cu păduri de fag, terenuri agricole și pajiști

Munți sub influența climatului continental (parțial pontic – submediteranean)

Munți înalți și mijlocii cu:

19) Păduri de molid, pe alocuri pin

20) Masive înalte de conglomerate și calcare, cu păduri de molid, de fag și brad, pe alocuri cu pin și zadă, pajiști de stâncărie cu elemente termofile

Munți mijlocii și joși:

21) Cu păduri de fag cu molid și brad, pe alocuri cu pin, cu pajiști

Munți joși cu:

22) Păduri de fag cu carpen, de gorun cu carpen și pajiști stepizate, sub influența fohnului

23) Păduri de fag cu carpen și de gorun cu carpen (a), cu păduri de fag cu elemente termofile (b)

Depresiuni:

24) Cu aspect de șes, cu terenuri agricole, cu pajiști și pâlcuri de păduri de gorun cu carpen

PEISAJE DE DEAL ȘI PODIȘ

Dealuri și podișuri sub influența climatului oceanic (parțial submediteranean)

Podișuri înalte:

25) Cu păduri de gorun cu cer și cer, pajiști și terenuri agricole

Dealuri joase piemontane:

26) Cu păduri de gorun cu cer și carpen, pajiști stepizate și terenuri agricole

Depresiuni:

27) Cu aspect deluros sau șes, cu păduri de gorun cu cer și de stejar pedunculat, pajiști și terenuri agricole

Dealuri și podișuri sub influența climatului oceanic în regiuni de adăpost

Dealuri și podișuri înalte cu:

28) Păduri de gorun cu carpen și de fag cu carpen, pajiști și terenuri agricole

29) Păduri de stejar pedunculat, de gorun cu carpen și cireș, pajiști stepizate și terenuri agricole, sub influența fohnului

30) Păduri de fag cu carpen, gorun cu carpen, stejar pufos, gorun cu cer, pajiști stepizate cu elemente sudice și terenuri agricole

31) Păduri de stejar cu carpen, pajiști pe alocuri stepizate și terenuri agricole

32) Păduri de stejar pedunculat, de gorun cu carpen pe alocuri cu stejar pufos, terenuri agricole și pajiști cu elemente sudice și stepice

33) Terenuri agricole, pajiști stepizate și păduri de stejar pedunculat cu carpen, de gorun cu arțar tătăresc, pe alocuri cu stejar pufos

34) Terenuri agricole, pâlcuri de păduri de gorun, pe alocuri cu stejar pedunculat și stejar pufos și pajiști stepizate

Podișuri joase cu:

35) Păduri de gorun cu cer și carpen, pajiști stepice și stepizate și terenuri agricole

36) Terenuri agricole, pajiști stepice și stepizate, rare pălcuri de stejar pedunculat cu arțar tătăresc

Depresiuni:

37) Cu aspect deluros și de șes, cu terenuri agricole, pajiști și păduri de fag cu carpen și gorun, cu elemente termofile

Dealuri și podișuri sub influența climatului continental (parțial pontic-submediteranean)

Dealuri și podișuri înalte:

38) Podiș cu păduri de fag cu carpen, de gorun și de stejar pedunculat, pajiști stepizate și terenuri agricole

39) Podiș cu păduri de cvercinee în amestec cu alte foioase, de fag cu carpen, de gorun cu carpen, pajiști stepice și stepizate puternic modificate și terenuri agricole.

40) Dealuri cu păduri de fag cu carpen, de gorun cu carpen, pajiști și terenuri agricole

Fig. 100 -peisaj de deal, Romania.

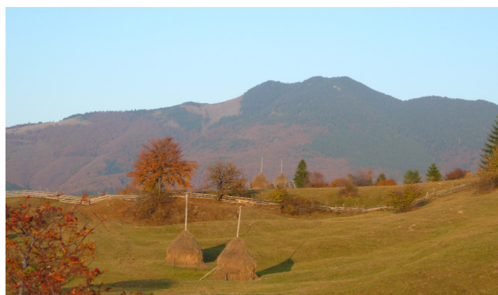

Fig. 101 -peisaj montan, Bistrița Năsăud.

41) Dealuri cu păduri de fag cu carpen și gorun cu carpen, pajiști stepizate și terenuri agricole sub influența foehn-ului

42) Podiș cu păduri de fag cu carpen, de gorun cu carpen și elemente termofile, pajiști stepizate cu elemente sudice și terenuri agricole sub influența foehn-ului

43) Culmi stâncoase și dealuri peneplenizate cu păduri de cvercinee cu tei și alte elemente sudice și pajiști stepizate

44) Dealuri cu păduri de fag balcanic cu gorun și carpen,terenuri agricole

45) Dealuri cu păduri de gorun cu carpen alternând cu păduri de fag și pajiști stepizate și terenuri agricole

Dealuri și podișuri joase:

46) Dealuri cu păduri de gorun, de gorun cu carpen alternând cu pajiști stepizate și terenuri agricole

47) Podiș cu văi orientate nord-sud, cu pajiști stepizate puternic modificate și terenuri agricole cu rare pâlcuri de păduri de gorun, de stejar pufos cu arțar tătăresc și de stejar brumăriu

48) Podiș cu terenuri agricole, pajiști stepice și stepizate și pâlcuri de păduri de stejar brumăriu cu arțar tătăresc și de stejar pufos

49) Podiș peneplenizat cu terenuri agricole, pajiști stepice și stepizate, cu pâlcuri de păduri de stejar brumăriu cu arțar tătăresc și de stejar pufos

50) Podiș cu păduri de gorun balcanic cu tei și carpen, de stejar pufos, pajiști stepice și stepizate puternic modificate și terenuri agricole

51) Podiș peneplenizat cu terenuri agricole, pajiști stepice puternic modificate, pâlcuri de tufăriș de tip submediteranean

52) Podiș cu terenuri agricole, pajiști stepice și stepizate puternic modificate, pâlcuri de păliur și păduri de stejar brumăriu și stejar pufos (a), cu relief litoral (faleze, perisipuri, limane) și numeroase localități și terenuri agricole (b)

53) Podiș piemontan cu păduri de gorun, gorun cu carpen, de fag cu carpen, gorun cu cer și garniță, pajiști și terenuri agricole

Depresiuni cu:

54) Aspect deluros sau de șes, terenuri agricole, pajiști stepizate și pâlcuri de păduri de fag cu carpen și de gorun cu carpen și stejar pedunculat

55) Aspect deluros, cu păduri de gorun cu carpen și de stejar pedunculat cu gorun și tei, pajiști stepizate și terenuri agricole

56) Aspect deluros, cu păduri de fag cu carpen, de gorun cu carpen, pe alocuri păduri de stejar pufos și terenuri agricole.

57) Aspect de șes, terenuri agricole, păduri de stejar pedunculat și de gorun și pajiști stepizate puternic modificate

58) Aspect deluros, cu terenuri agricole și pajiști stepice și stepizate puternic modificate, cu pâlcuri de stejar brumăriu cu arțar tătăresc și de stejar pufos

59) Aspect deluros, cu păduri de fag cu gorun, carpen și mojdrean, pajiști și terenuri agricole

60) Aspect de șes, cu păduri de stejar pedunculat, pajiști,terenuri agricole

61) Aspect deluros, cu păduri de fag cu carpen, de fag cu gorun, pajiști și terenuri agricole

62) Aspect de șes, cu terenuri agricole, pajiști stepice, vegetație halofilă și pâlcuri de stejar brumăriu cu stejar pufos

Dealuri și podișuri sub influența climatului mediteranean

Dealuri înalte:

63) Cu păduri de fag balcanic cu carpen, de gorun cu carpen, pajiști

Dealuri și podișuri joase:

64) Dealuri cu păduri de gorun cu elemente termofile, cu pajiști stepizate și terenuri agricole

65) Podiș piemontan cu păduri de gorun balcanic cu carpen, pe alocuri de gorun cu elemente termofile, pajiști stepizate cu elemente sudice și terenuri agricole

66) Podiș piemontan cu păduri de cer și gârniță cu alte elemente termofile, pajiști stepizate cu elemente sudice și terenuri agricole

67) Podiș cu păduri de cer cu gârniță, de stejar brumăriu cu arțar tătăresc, de stejar pufos, tufărișuri de păliur, pajiști stepizate cu elemente sudice,terenuri agricole

68) Podiș cu terenuri agricole, pajiști stepice și stepizate puternic modificate și tufărișuri de păliur

Depresiuni:

69) Cu aspect deluros, cu păduri de gorun cu fag balcanic și carpen, pe alocuri cu elemente termofile, pajiști și terenuri agricole

70) Cu aspect de șes, cu păduri pedunculat, de gorun cu cer și cu fag balcanic, pajiști cu elemente sudice și terenuri agricole.

PEISAJE DE CÂMPIE

Câmpii sub influența climatului oceanic (parțial submediterean)

Câmpii piemintane:

71) Înalte, cu terenuri, rare pâlcuri de păduri de cvercinee (cer, gârniță, stejar pedunculat) pe alocuri cu tei și carpen și pajiști stepizate

72) Joase, cu terenuri agricole și pajiști mezo- și mezohigrofile, local cu vegetație halofilă

Fig. 102 -peisaj de iarnă, Durău, România.

Fig. 103 -peisaj deluros, Iași.

Câmpii cu depozite loessoide:

73) Cu dune fixate și mobile, cu terenuri agricole, plantații de plopi, vegetație arenicolă și mlaștini eutrofe

Câmpii de divagare:

74) Pe alocuri cu crovuri, cu terenuri agricole, cu vegetație mezo- și mezohigrofile și pâlcuri de stejar pedunculat

75) Cu predominarea terenurilor agricole în alternanță cu pajiști stepizate și pajiști mezo- și mezohigrofile, pe alocuri vegetație higrofilă și halofilă

Câmpii sub influența climatului continental (parțial pontic-submediteranean)

Câmpii colinare:

76) Cu terenuri agricole, pajiști stepizate puternic modificate și pâlcuri de păduri de stejar pedunculat cu arțar tătăresc

77) Cu terenuri agricole, rare pajiști stepice puternic modificate și pajiști cu plante halofile și pâlcuri de stejar pedunculat cu arțar tătăresc

Câmpii piemintane:

78) Joase cu terenuri agricole, cu pajiști stepizate puternic modificate și pâlcuri de stejar brumăriu cu arțar tătăresc

79) Înalte și joase, cu terenuri agricole, cu pâlcuri de păduri de stejar pedunculat cu tei și carpen și pajiști stepizate

Câmpii cu depozite de loessoide:

80) Cu terenuri agricole, cu pâlcuri de stejar brumăriu cu arțar tătăresc și de stejar pufos și pajiști stepice și stepizate puternic modificate pe alocuri cu vegetație halofilă

81) Pe alocuri cu dune fixate și crovuri, cu terenuri agricole, rare pajiști stepice puternic modificate și pâlcuri de păduri de stejar brumăriu cu arțar tătăresc, plantații de salcâm și vegetație halofilă și arenicolă

82) Cu crovuri, cu terenuri agricole, rare pajiști stepizate puternic modificate pe alocuri cu elemente sudice și păduri de stejar brumăriu cu arțar tătăresc

83) Cu crovuri, cu terenuri agricole, cu pâlcuri de păduri de stejar pedunculat și de cer cu gârniță și pajiști stepizate cu elemente sudice (a); cu terenuri agricole și rare pâlcuri de păduri de stejar brumăriu, de cer și gârniță și pajiști stepizate (b); cu predominarea așezărilor (c)

84) Fragmentată, cu terenuri agricole, pâlcuri de păduri de cer și gârniță și pajiști stepizate cu elemente sudice

Câmpii de terase

85) Pe alocuri cu dune fixate, cu terenuri agricole, pajiști stepice și stepizate puternic modificate și păduri de stejar pufos și stejar brumăriu cu arțar tătăresc, pe alocuri cu plantații de salcâm și vegetație arenicolă

86) Cu crovuri, pe alocuri cu dune fixate, cu terenuri agricole, cu petice de vegetație stepică puternic modificată, vegetație halofilă și plantații de salcâm

Câmpii de divagare:

87) Cu terenuri agricole, petice de vegetație mezo-, higro- și halofilă și zăvoaie de plop și salcie

88) Cu terenuri agricole, pâlcuri de păduri de stejar pedunculat cu tei și carpen și pajiști

Lunci largi:

89) Cu lacuri, mlaștini și stuf, pajiști mezohigrofile, zăvoaie și întinse terenuri agricole

Câmpia deltaică:

90) Fluviatilă, cu lacuri și grinduri, cu zăvoaie, stufărișuri, vegetație mezo-, higrofilă și arenicolă

91) Maritime, cu lacuri, lagune, grinduri și perisipuri, cu suprafete înmlăștinite salinizate, cu stufărișuri (a); cu grinduri și dune, cu păduri de stejar brumăriu, stejar pedunculat în amestec cu alte foioase și liane sudice, cu vegetație arenicolă și halofilă (b)

Câmpii sub influența climatului submediteranean

Câmpii cu depozite loessoide:

92) Cu terenuri agricole, petice de pajiști stepizate cu elemente sudice puternic modificate și păduri de stejar brumăriu, stejar pufos, cer și gârniță

Câmpii de terase:

93) Cu terenuri agricole, pâlcuri de stejar pufos, stejar brumăriu și pajiști stepizate cu elemente sudice puternic modificate

94) Acoperite cu dune fixate, cu terenuri agricole, plantații de salcâm și vegetație arenicolă

95) Cu lacuri și dune fixate și mobile, cu terenuri agricole, plantații de salcâm, păduri de stejar pedunculat și alte foioase de cer și gârniță și vegetație arenicolă

96) Acoperită cu dune fixate și semifixate, cu terenuri agricole, rare pajiști cu vegetație arenicolă și halofilă și plantații de salcâm

Lunci largi:

97) Cu grinduri, pe alocuri cu dune fixate și mobile, cu zăvoaie de salcie și plop, pe alocuri cu stejar pedunculat și frasin, cu liane sudice și pajiști cu vegetație arenicolă, mezo- și halofilă și terenuri agricole

98) Cu zăvoaie cu salcie și plop, pe alocuri cu stejar pedunculat alternând cu pajiști și terenuri agricole

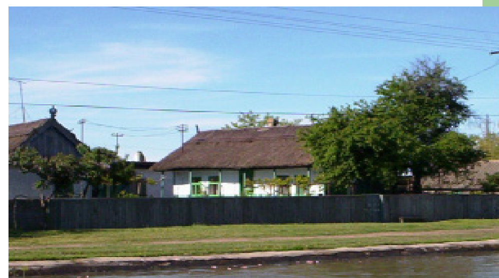

Fig. 104 -peisaj de câmpie.

Fig. 105 -Ribeauville, Franța.

8 PROBLEMATICA PEISAJULUI ÎN DEZBATERILE OFICIALE EUROPENE

Convenția Europeană referitoare la peisaj adoptată la Florența în 20 octombrie 2000 Convenția Consiliului Europei

Această convenție are ca obiect promovarea, protecția, gestiunea și amenajarea peisajelor europene și organizarea cooperării pe conținutul european referitor la acest domeniu. Este primul document al Consiliului Europei referitor la peisajele continentului tratate la nivel global, fie că sunt peisaje deosebite, cotidiene sau degradate. De asemenea acest document analizează peisajul ca un atribut teritorial al spațiilor naturale, rurbane, urbane și periurbane și ca un element al bunăstării individuale și sociale. Prin intermediul acestei Convenții se realizează aplicarea obiectivelor Consiliului Europei referitoare la promovarea democrației și la drepturile omului.

Convenția relevă diversitatea peisajelor naturale și culturale ale Europei. Aceste peisaje trebuiesc protejate, promovate și amenajate în sensul creșterii calității vieții comunităților locale într-o perspectivă de dezvoltare durabilă.

Dată fiind importanța deosebită a acestui document am ales să îl reproducem integral în prezenta lucrare.

PREAMBUL

Statele membre ale Consiliului Europei, semnatare ale prezentei convenții, denumite în continuare părți, considerând că scopul Consiliului Europei este de a realiza o mai bună cooperare între membrii săi în vederea protejării și promovării idealurilor și principiilor care constituie patrimoniul lor comun și că acest scop este atins, în particular, prin acorduri în domeniul economic și social, preocupate să ajungă la o dezvoltare durabilă bazată pe o relație echitabilă și armonioasă între necesitățile sociale, activitățile economice și mediu, constatând că peisajul participă într-o manieră importantă la interesul general în ceea ce privește domeniile: cultural, ecologic, de mediu și social și că el constituie o resursă favorabilă pentru activitatea economică, ale cărui protecție, management și amenajare corespunzătoare contribuie la crearea de locuri de muncă, conștiente că peisajul contribuie la formarea culturilor locale și că acesta este o componentă de bază a patrimoniului natural și cultural european, contribuind la bunăstarea umană și la consolidarea identității europene, recunoscând că peisajul este o parte importantă a calității vieții pentru oamenii de pretutindeni: în areale urbane sau rurale, în areale degradate sau în cele care se prezintă într-o stare perfectă, în spații recunoscute ca fiind de o frumusețe deosebită, precum și în cele obișnuite,

ținând seama că evoluțiile tehnicilor de producție agricolă, silvică, industrială și minieră și politicile în materie de amenajare a teritoriului, urbanism, transport, infrastructură, turism și agrement, precum și schimbările economice mondiale continuă în multe cazuri să accelereze transformarea peisajelor, dorind să răspundă voinței publice de a se bucura de o calitate crescută a peisajelor și să joace un rol activ în transformarea lor, convinse fiind că peisajul este un element esențial al bunăstării sociale și individuale și că protecția, managementul și amenajarea acestuia implică drepturi și responsabilități pentru fiecare, ținând seama de sursele legale existente la nivel internațional în domeniul protecției și managementului patrimoniului natural și cultural,de amenajarea teritoriului, de autonomia locală și cooperarea transfrontieră, în special de **Convenția** privind protecția habitatelor naturale și a vieții sălbatice din Europa (Berna, 19 septembrie 1979), **Convenția** privind protecția patrimoniului arhitectural european (Granada, 3 octombrie 1985), **Convenția** europeană privind protecția patrimoniului arhitectural european (revizuită) (La Valletta, 16 ianuarie 1992), **Convenția-cadru** europeană privind cooperarea transfrontieră a colectivităților sau autorităților teritoriale (Madrid, 21 mai 1980) și de protocoalele adiționale la aceasta, Carta europeană a autonomiei locale (Strasbourg, 15 octombrie 1985), **Convenția** privind diversitatea biologică (Rio, 5 iunie 1992), **Convenția** privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural (Paris, 16 noiembrie 1972) și de **Convenția** privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție pe probleme de mediu (Aarhus, 25 iunie 1998), recunoscând că diversitatea și calitatea peisajelor europene constituie o resursă comună pentru protecția, managementul și amenajarea cărora este necesară cooperarea, dorind să instituie un instrument nou, consacrat în mod exclusiv protecției, managementului și amenajării tuturor peisajelor europene, au căzut de acord asupra următoarelor:

CAPITOLUL I

Prevederi generale

ARTICOLUL 1

Definiții - În sensul prezentei convenții, termenii de mai jos au următoarele semnificații:

a) peisajul desemnează o parte de teritoriu perceput ca atare de către populație, al cărui caracter este rezultatul acțiunii și interacțiunii factorilor naturali și/sau umani;

b) politica peisajului este o expresie prin care autoritățile publice competente desemnează principii generale, strategii și linii directoare care permit adoptarea de măsuri specifice care au ca scop protecția, managementul și amenajarea peisajului;

Fig. 106 -peisaj arhitectural, Torino-Italia.

c) obiectiv de calitate peisajeră desemnează formularea de către autoritățile publice competente, pentru un anumit peisaj, a aspirațiilor populațiilor cu privire la caracteristicile peisajere ale cadrului lor de viață;

d) protecția peisajului cuprinde acțiunile de conservare și menținere a aspectelor semnificative sau caracteristice ale unui peisaj, justificate prin valoarea sa patrimonială derivată din configurația naturală și/sau de intervenția umană;

e) managementul peisajelor cuprinde acțiunile vizând, într-o perspectivă de dezvoltare durabilă, întreținerea peisajului în scopul direcționării și armonizării transformărilor induse de evoluțiile sociale, economice și de mediu;

f) amenajarea peisajului reprezintă acțiunile cu caracter de perspectivă ce au ca scop dezvoltarea, restaurarea sau crearea de peisaje.

ARTICOLUL 2

Arie de aplicare

Subiect al prevederilor art. 15, această convenție se aplică pentru întregul teritoriu al părților și acoperă areale naturale, rurale, urbane și suburbane. Sunt incluse suprafețe terestre, ape interioare și areale marine. Se referă la peisaje care pot fi considerate deosebite, precum și la peisaje obișnuite sau degradate.

ARTICOLUL 3

Obiective

Obiectivele prezentei convenții sunt: promovarea protecției peisajelor, managementul și amenajarea acestora și organizarea cooperării europene în acest domeniu.

Fig. 107 -modificarea peisajului prin structuri usoare, ex: Stuttgart.

CAPITOLUL II

Măsuri naționale

ARTICOLUL 4

Împărțirea responsabilităților

Fiecare parte va implementa prezenta convenție, în particular prevederile art. 5 și 6, în conformitate cu propria repartizare a competențelor, cu principiile constituționale și cu reglementările sale administrative și respectând principiul subsidiarității, ținând seama de **Carta** europeană a autonomiei locale. Fiecare parte va armoniza implementarea prezentei convenții prin politici proprii și fără derogări de la prevederile acesteia.

ARTICOLUL 5

Măsuri generale

Fiecare parte se angajează:

a) să recunoască juridic peisajele ca o componentă esențială a cadrului de viață pentru populație, expresie a diversității patrimoniului comun cultural și natural și fundament al identității acesteia;

b) să stabilească și să implementeze politicile peisajului care au ca scop protecția, managementul și amenajarea acestuia, prin adoptarea de măsuri specifice menționate în prezenta convenție;

c) să stabilească proceduri de participare pentru publicul larg, autorități regionale și locale, precum și pentru alți factori interesați la definirea și implementarea politicilor peisajere menționate la lit. b);

d) să integreze peisajul în politicile de amenajare a teritoriului, de urbanism și în cele culturale, de mediu, agricole, sociale și economice, precum și în alte politici cu posibil impact direct sau indirect asupra peisajului.

ARTICOLUL 6

Măsuri specifice

A. Mărirea gradului de conștientizare.Fiecare parte se obligă să mărească gradul de conștientizare a societății civile, organizațiilor private și autorităților publice în ceea ce privește valoarea peisajelor și rolul transformării lor.

B. Formare și educare.Fiecare parte se obligă să promoveze:

a) formarea de specialiști în cunoașterea intervenției asupra peisajelor;

b) programe pluridisciplinare de formare în politica, protecția, managementul și amenajarea peisajului, destinate profesioniștilor din sectorul privat și public și asociațiilor interesate;

c) cursuri școlare și universitare care în cadrul disciplinelor de specialitate să abordeze probleme privind valorile legate de peisaj și protecția, managementul și amenajarea acestuia.

C. Identificare și evaluare

1. Mobilizând factorii interesați, conform art. 5 lit. c), și în vederea unei mai bune cunoașteri a peisajelor proprii, fiecare parte se angajează:

a) (i) să identifice peisajele din ansamblul teritoriului propriu;

(ii) să analizeze caracteristicile acestora, precum și dinamica și factorii perturbanți;

(iii) să urmărească transformările;

b) să evalueze peisajele astfel identificate, ținând seama de valorile particulare atribuite lor de către părțile interesate și de populația implicată.

Fig. 108 -Franța.

2. Această identificare și procedurile de evaluare vor fi dirijate prin schimbul de experiență și metodologie, organizat între părți, la nivel european, în conformitate cu prevederile art. 8.

D. Obiective de calitate peisajeră

Fiecare parte se obligă să definească obiective de calitate a peisajului pentru peisajele identificate și evaluate, după consultarea publică în conformitate cu art. 5 lit. c).

E. Implementare

Pentru ca politicile peisajului să aibă efect fiecare parte se obligă să introducă instrumente care au ca scop protecția, managementul și/sau amenajarea peisajului.

CAPITOLUL III

Cooperare europeană

ARTICOLUL 7

Politici și programe internaționale

Părțile se obligă să coopereze în vederea introducerii dimensiunii peisajere în programele și politicile internaționale și să recomande ca, acolo unde este cazul, considerațiile referitoare la peisaj să fie incluse.

ARTICOLUL 8

Asistență mutuală și schimb de informații

Părțile se obligă să coopereze pentru întărirea eficacității măsurilor luate în conformitate cu prevederile prezentei convenții și, în special:

a) să ofere asistență tehnică și științifică mutuală, prin acumulare și schimb de experiență și de lucrări de cercetare științifică în materie de peisaj;

b) să promoveze schimbul de specialiști în probleme privind peisajul, în special pentru informare și instruire;

c) să schimbe informații asupra tuturor problemelor acoperite de prevederile prezentei convenții.

ARTICOLUL 9

Peisaje transfrontiere

Părțile trebuie să încurajeze cooperarea transfrontieră la nivel local și regional și ori de câte ori este necesar să pregătească și să implementeze programe comune de punere în valoare a peisajului.

Fig. 109 -artă, arhitectură, peisaj - Gaudi,Spania.

ARTICOLUL 10

Monitorizarea implementării convenției

1. Comitetele de experți competenți existenți, stabiliți la art. 17 din **Statutul Consiliului Europei**, sunt însărcinate de către Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei să fie responsabile cu monitorizarea implementării convenției.

2. După fiecare reuniune a Comitetului de Experți secretarul general al Consiliului Europei va transmite Comitetului de Miniștri un raport asupra lucrărilor și funcționării convenției.

3. Comitetele de experți propun Comitetului de Miniștri criteriile de atribuire și de reglementare privind acordarea unui premiu al peisajului de către Consiliul Europei.

ARTICOLUL 11

Premiul peisajului acordat de către Consiliul Europei

1. Premiul peisajului acordat de către Consiliul Europei este o distincție care poate fi atribuită autorităților locale și regionale și grupărilor lor care, în cadrul politicilor peisajere ale unei părți la prezenta convenție, au pus în practică politici sau măsuri de protecție, management și/sau amenajare a peisajelor, care s-au dovedit a avea efect de lungă durată și astfel au putut servi ca exemplu pentru alte autorități teritoriale în Europa. Această distincție poate fi, de asemenea, conferită organizațiilor neguvernamentale care au avut contribuții particulare remarcabile la protecția, managementul sau amenajarea peisajului.

2. Candidaturile pentru premiul peisajului acordat de Consiliul Europei vor fi transmise comitetelor de experți menționate la art. 10 de către părți. Autoritățile transfrontiere locale și regionale și alte grupări ale autorității locale și regionale interesate pot fi candidate ale unui management comun al peisajului în cauză.

3. La propunerea comitetelor de experți menționate la art. 10 Comitetul de Miniștri trebuie să definească și să publice criteriile pentru atribuirea premiului peisajului de către Consiliul Europei, să adopte regulamentul și să decerneze premiul.

4. Atribuirea premiului peisajului de către Consiliul Europei are ca scop încurajarea celor care îl primesc pentru a asigura protecția, managementul și amenajarea durabilă a peisajelor la care se face referire.

CAPITOLUL IV

Clauze finale

ARTICOLUL 12

Relația cu alte instrumente.

Fig. 110 -Barcelona.

Vrem să conservăm, să protejăm, dar împotriva «cui?», împotriva «a ce? ». Mijloacele tehnice nu sunt azi o problemă, dar înainte de a colecta datele trebuie să ne punem problema de a ști ce informații căutăm pentru cercetare. Mai bines ă avem 65% din date cunoscute la timp decât 70% care să ne ajungă prea târziu.

CARL STEINITZ
Universitatea Harvard

Fig. 111 -U.E. Center, Viena.

Prevederile prezentei convenții nu vor prejudicia prevederile mai stricte privind protecția, managementul și amenajarea peisajului, conținute în alte instrumente legale naționale sau internaționale, existente sau care vor intra în vigoare.

ARTICOLUL 13

Semnarea, ratificarea, intrarea în vigoare

1. Prezenta convenție este deschisă semnării pentru statele membre ale Consiliului Europei. Ea va fi supusă ratificării, acceptării sau aprobării. Instrumentele de ratificare, acceptare sau aprobare vor fi depuse la secretarul general al Consiliului Europei.

2. Convenția va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de 3 luni de la data la care 10 state membre ale Consiliului Europei și-au exprimat consensul de a adera la aceasta în conformitate cu prevederile paragrafului precedent.

3. Pentru toți semnatarii care își vor exprima ulterior consimțământul de a adera la prezenta convenție, aceasta va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de 3 luni de la data depunerii instrumentelor de ratificare, acceptare sau aprobare.

ARTICOLUL 14

Aderarea

1. După intrarea în vigoare a prezentei convenții Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei va putea invita Comunitatea Europeană și oricare alt stat european care nu este membru al Consiliului Europei să adere la aceasta, prin decizia majorității, așa cum este prevăzut la art. 20 din **Statutul Consiliului Europei,** și prin vot unanim al statelor părți cu drept de semnătură din Comitetul de Miniștri.

2. Pentru oricare stat care aderă sau pentru Comunitatea Europeană, în caz de aderare, prezenta convenție va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de 3 luni de la data la care s-a făcut depunerea instrumentului de aderare pe lângă secretarul general al Consiliului Europei.

ARTICOLUL 15

Aplicarea în teritoriu

1. Orice stat sau Comunitatea Europeană poate, în momentul semnării sau când își depune instrumentul de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare, să specifice teritoriul sau teritoriile cărora li se va aplica prezenta convenție.

2. Orice parte poate la oricare dată ulterioară, printr-o declarație adresată secretarului general al Consiliului Europei, să extindă aplicarea prezentei convenții oricărui alt teritoriu specificat în declarație.
Convenția va intra în vigoare pentru acel teritoriu în prima zi care urmează expirării unei

perioade de 3 luni de la data primirii declarației de către secretarul general al Consiliului Europei.

3. Orice declarație făcută în virtutea celor două paragrafe precedente și privind orice teritoriu menționat într-o asemenea declarație poate să fie retrasă prin notificare adresată secretarului general al Consiliului Europei. Retragerea va deveni efectivă în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de 3 luni de la data primirii notificării de către secretarul general al Consiliului Europei.

ARTICOLUL 16

Denunțarea.

1. Orice parte poate să denunțe oricând prezenta convenție prin notificare adresată secretarului general al Consiliului Europei.

2. Denunțarea va deveni efectivă în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de 3 luni de la data primirii notificării de către secretarul general al Consiliului Europei.

ARTICOLUL 17

Amendamente.

1. Orice parte sau comitetele de experți menționate la art. 10 pot propune amendamente la prezenta convenție.

2. Orice propunere de amendament va fi înaintată secretarului general al Consiliului Europei, care o va comunica statelor membre ale Consiliului Europei, celorlalte părți și oricărui stat european nou membru al Consiliului Europei care a fost invitat să adere la această convenție în conformitate cu prevederile art. 14.

3. Orice propunere de amendament este examinată de comitetele de experți menționate la art. 10, care supun textul adoptat majorității de trei pătrimi din numărul reprezentanților părților Comitetului de Miniștri, pentru adoptare. După adoptarea sa de către Comitetul de Miniștri cu majoritatea prevăzută la art. 20 lit. d) din Statutul Consiliului Europei și cu unanimitatea reprezentanților statelor părți care au dreptul de a-și exercita activitatea în Comitetul de Miniștri, textul va fi transmis părților pentru acceptare.

4. Orice amendament care va intra în vigoare după acceptarea lui de către părți în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de 3 luni de la data la care 3 dintre statele membre ale Consiliului Europei au informat secretarul general despre acceptarea sa.

Pentru celelalte părți care l-au acceptat ulterior acest amendament va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de 3 luni de la data la care partea respectivă l-a informat pe secretarul general al Consiliului Europei despre acceptarea sa.

Fig. 112 -Germania.

Fig. 113 -Bruxelles.

ARTICOLUL 18

Notificări

Secretarul general al Consiliului Europei va înștiința statele membre ale Consiliului Europei, orice stat sau Comunitatea Europeană, care a aderat la această convenție, privind:

a) orice semnătură;

b) depunerea oricărui instrument de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare;

c) orice dată de intrare în vigoare a prezentei convenții în conformitate cu art. 13, 14 și 15;

d) orice declarație făcută în virtutea art. 15;

e) orice denunțare făcută în virtutea art. 16;

f) orice propunere de amendare, orice amendament adoptat conform art. 17 și data la care intră în vigoare;

g) orice alt act, notificare, informare sau comunicare referitoare la prezenta convenție.

Pentru conformitate subsemnații autorizați în acest scop au semnat prezenta convenție. Întocmită la Florența la 20 octombrie 2000, în limbile engleză și franceză, ambele texte fiind egal autentice, într-un singur exemplar care va fi păstrat în arhivele Consiliului Europei. Secretarul general al Consiliului Europei va transmite copii legalizate fiecărui stat membru al Consiliului Europei și fiecărui stat sau Comunității Europene, invitate să adere la prezenta convenție.

(http://www.mdrl.ro/_documente/dezvoltare_teritoriala/documente_strategice/Conventia%20europeana%20a%20peisajului.pdf).

Prima reuniune a grupurilor de lucru pentru implementarea Convenției Europene a Peisajului 22-23 mai 2002 Consiliul Europei, Strasbourg

La această reuniune a fost prezentată o serie de lucrări referitoare la raportul dintre amenajarea teritoriului și peisaj din care amintim câteva:

- ☐ Instrumente novatoare pentru protecția, gestiunea și amenajarea peisajului – Amalisa Calcagno Magnilio – Italia
- ☐ Amenajarea teritoriului și dezvoltarea durabilă în Slovenia – Natasa Bratina Iurkovic – Slovenia
- ☐ Teritoriul urban în termeni de peisaj – Monica Solomon – România
- ☐ Dimensiunile temporare ale peisajului – Jean Claude Gall – Franța

De asemenea au fost propuse cinci teme de discuție:

Tema 1: Politica peisajului: contribuție la bunăstarea cetățenilor europeni și la dezvoltarea durabilă – abordare socială, economică, culturală și ecologică

Tema 2: Identificarea, evaluarea și obiective de calitate ale peisajului utilizând resursele culturale și naturale

Tema 3: Sensibilizare, formare și educație

Tema 4: Instrumente novatoare pentru protecția, gestiunea și amenajarea peisajului

Concluzii ale reuniunii:

-Înțelegerea spațiului, teritoriului prin intermediul peisajului trebuie să fie la îndemâna oricărui cetățean european, iar aceasta trebuie să conducă la o dezvoltare durabilă. (conform Aménagement du territoire européen et paysage nr. 74, editat de Consiliul Europei)

A doua reuniune a grupurilor de lucru pentru implementarea Convenției Europene a Peisajului 27-28 mai 2003, Consiliul Europei, Strasbourg (*Aménagement du territoire europé en et paysage* nr. 72 editat de Consiliul Europei)

Această reuniune a grupurilor de lucru s-a desfășurat în 3 ateliere paralele care au analizat următoarele aspecte:

Atelier 1: Peisajul și Amenajarea Teritoriului

Integrarea peisajului în cadrul politicilor și programelor internaționale și peisajele transfontaliere. Concluziile acestui atelier reafirmă oportunitatea de a aplica Convenția Europeană a Peisajului prin intermediul instrumentelor operaționale ale Convenției Cadru Europene asupra cooperării transfontaliere și găsirea modalităților de participare a publicului la proiectele referitoare la peisaj, cu dimensiuni transfontaliere.

Atelier 2: Bunăstarea individuală și peisajul

În urma discuțiilor referitoare la acest subiect s-au generat o serie de idei privind noțiunea de bunăstare și calitate a vieții legate strâns de drepturile omului și de democrație. Se afirmă necesitatea convergenței între interesele individuale și colective în sensul creșterii calității vieții și în ultimă instanță faptul că peisajul este expresia guvernanței și în acest sens este necesară sens este necesară sensibilizarea tuturor actorilor care influențează această guvernanță.

Atelier 3: Amenajarea Teritoriului și peisajul

Se precizează necesitatea unei viziuni prospective și dinamice asupra teritoriului, în evoluție temporară, concomitent cu promovarea cooperării pe orizontală prin instrumente adecvate și implementarea unor metodologii de analiză a peisajului ca element al amenajării teritoriului. (Aménagement du territoire européen et paysage nr. 82, publicație a Consiliului Europei, 2007)

Fig. 114 -atmosfera peisajului, Viena.

Dacă peisajul se formează la întâlni-rea omului cu mediul și se caracterizează prin transfor-mări, prezență, activități în-seamnă că un peisaj reprezintă viața cotidiană de-a lungul secolelor. Este deci evidentă diferența între a amenaja pei-sajul și a amenaja teritoriul.

GIUSEPPE LAS CASAS
Profesor de urbanism
Universitatea Basilicala, Italia

În zilele noastre, patrimoniul, în special patrimoniul rural evaluează și cuprinde domenii din ce în ce mai diverse cum ar fi: agricultura, educația, protecția peisagistică, me-diul, amenajarea teritoriului... A-ceastă diversitate produce o noțiune complexă. De fapt activitățile profesionale refe-ritoare la peisajul rural sunt dificil de definit , greu de recunoscut, greu palpabile.

CAROLINE ENGALENC
Centrul Național al
Resurselor Turistice și a Patrimoniului Rural

Fig. 115 -atmosfera peisajului, Triestre.

A treia reuniune a grupurilor de lucru pentru implementarea Convenției Europene a Peisajului16-17 iunie 2005 Cork, Irlanda Tematica reuniunii se referă la Peisajul orașelor, periferiilor și spațiilor periurbane (*Aménagement du territoire européen et paysage* nr. 82 publicat de Consiliul Europei, iulie 2007)

Atelier 1: Peisajul și politicele urbane

Dimensiunile multiculturale ale orașelor europene au fost identificate ca sursă de bogăție socială și trebuie avut în vedere faptul că această multiculturalitate, acest melanj cultural să nu conducă la o uniformizare a peisajului urban. Peisajul devine cel mai important factor al diversității, al diversității deschise către interconexiuni culturale. Peisajul este elementul cheie pentru percepția calității urbane și sociale a orașelor, iar patrimoniul urban se regăsește atât în patrimoniul social, istoric și de mediu al orașelor noastre. În acest sens accesul fiecărui cetățean la un peisaj de calitate este un atribut al orașelor cu un standard ridicat al calității vieții. Peisajul și spațiul, teritoriu sunt resurse finite și greu regenerabile care necesită protecție, gestiune, amenajare responsabilă și durabilă.

Atelier 2: Peisajul și preocupări sociale

Masa rotundă 1 – Cum influențăm acțiunile publice

Atelier 3: Experiența irlandeză –
Implementarea Convenției Europene a Peisajului în Irlanda

Atelier 4: Peisaje, programe și proiecte urbane

Atelier 5: Studiu de caz – Peisajul și periferia

Noțiunile de urbanitate, scară, importanța imaginii rețelei de localități necesită studii și abordări specializate, analize și studii de caz pe diverse tipuri de localități deoarece teritoriul necesită un studiu social și multidisciplinar din perspectivă urbană cu o amplă participare a cetățenilor, cu programe de protecție, gestiune și amenajare a peisajelor periferiilor, protecția socială, culturală și de mediu. De altfel, necesitatea comunicării între toți actorii teritoriali este prima condiție a calității peisajului urban.

Masa rotundă 2 - Acțiune pentru lărgirea implementării Convenției Europene a Peisajului

A patra reuniune a grupurilor de lucru pentru implementarea Convenției Europene a Peisajului, 11-12 mai Liubliana, Slovenia (*Aménagement du territoire européen et paysage* nr. 83, publicație a Consiliului Europei, 2007)

Atelier 1: Identificarea și evaluarea peisajului

Atelier 2: Societatea și necesitatea de a beneficia de un peisaj de calitate

Atelier 3: Protecția și gestionarea peisajului pentru societate

Atelier 4: Formarea specialiștilor și sensibilizarea publicului

Peisajul are valoarea pe care îi este atribuită de individ și societatea care îl percepe și trebuie protejat și amenajat, astfel poate deveni simbolul unei națiuni.

În domeniul diagnosticării și analizei teritoriilor există metode și mijloace bine puse la punct. Lucrurile nu stau la fel în ceea ce privește peisajul. Sunt necesare proiecte de valorizare a peisajului în care să se precizeze obiectivele, metodele, mijloacele și perspectivele acestei valorizări. Este de asemenea necesară crearea cadrului juridic pentru protecția și intervenția unui peisaj, este necesară schimbarea atitudinii și identificarea nevoilor oamenilor și teritoriilor în ceea ce privește peisajul. Noi întâi trebuie să analizăm ”de ce” și abia apoi să vedem ”cum”.

A cincea Reuniune a grupurilor de lucru pentru implementarea Convenției Europene a Peisajului 28-29 septembrie 2006 Girone, Spania (*Aménagement du territoire européen et paysage* nr. 84, publicație a Consiliului Europei, 2007).

Atelier 1: Identificarea și evaluarea peisajului

Atelier 2: Obiective de calitate peisageră și punerea în operă a politicilor peisajului

Atelier 3: Experiența spaniolă privind implementarea Convenției Europene a Peisajului

Atelier 4: Care este viitorul?

Atelier 5: Masa rotundă privind obiectivele de calitate ale peisajului în Europa și în lume

Identificarea peisajelor la nivel național, regional și local constituie în majoritatea țărilor europene o activitate constantă care se concretizează prin atlase, hărți, baze de date, cataloage și sisteme de indicatori extrem de utili, însă necesită resurse financiare, materiale și umane importante.

Este necesară analiza, explicarea, evaluarea peisajelor în dinamica lor pe baza unor metodologii și studii specifice, deoarece peisajele sunt în esență realitate în schimbare, sisteme active de relații într-o continuă evoluție.

În acest context peisajul trebuie să devină un concept al gestiunii spațiale teritoriale. Gestionarea peisajelor necesită aplicarea și dezvoltarea de metode și proceduri care să releve valorile sociale asumate și explicate ca expresie a participării tuturor actorilor teritoriali.

Instaurarea sistemelor complexe de analiză și acțiune este considerat ca un mijloc de a acționa modalități esențiale de punere în operă a politicilor peisajului.

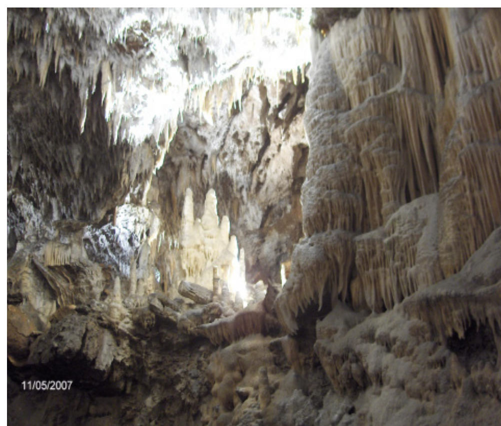

Fig. 116 -peștera de la Postojna, Slovenia.

Fig. 117 -atmosfera peisajului, Viena.

A șasea Reuniune a grupurilor de lucru pentru implementarea Convenției Europene a Peisajului 20-21 septembrie 2007, Sibiu, România (*Aménagement du territoire européen et paysage* nr. 88, publicație a Consiliului Europei, 2009). **Atelier 1A:** Peisajul și România rurală

Atelier 1B: Spațiul rural și ghidul european CEMAT al patrimoniului rural

Atelier 2A: Peisajul și teritoriul rural. Proiecte și experiența europeană

Atelier 2B: Pentru o alianță între peisaj și patrimoniul rural

Masa rotundă finală – Valorizarea peisajului și patrimoniului prin demersul dezvoltării teritoriale.

Una dintre cele mai bogate surse ale peisajului o reprezintă spațiul rural. Acest spațiu cu multiplele manifestări: agricol, forestier, localități rurale, spațiu periurban, metropolitan, periferic etc. reprezintă o inegalabilă sursă peisagistică, economică, socială, culturală, ecologică, dar și o mare necunoscută.

Modalitățile de analiză, percepție, monitorizare și intervenția în spațiul și peisajul rural reprezintă una din prioritățile Convenției Europene a Peisajului.

A șaptea Reuniune a grupurilor de lucru pentru implementarea Convenției Europene a Peisajului 24-25 aprilie 2008 Piestany-Slovacia (*Aménagement du territoire européen et paysage* nr. 89, în curs de editare)

A opta Reuniune a grupurilor de lucru pentru implementarea Convenției Europene a Peisajului 8-9 octombrie 2009, Malmö, Suedia (*Aménagement du territoire européen et paysage* nr. 93, în curs de editare)

A noua Reuniune a grupurilor de lucru pentru implementarea Convenției Europene a Peisajului 15-17 aprilie 2010, Cordoba, Spania (*Aménagement du territoire européen et paysag*e nr. 94, în curs de apariție)

Prima Conferință a statelor contractante și semnatare a Convenției Europene a Peisajului – 22-23 mai 2001 Strasbourg, Consiliul Europei, Palatul Europei

Participanții la această primă conferință referitoare la Convenția Europeană a Peisajului au abordat câteva teme extrem de importante pentru peisaj.

Tema 1

Politici peisagistice: o contribuție la cunoașterea cetățenilor europeni și la dezvoltarea durabilă – aspecte sociale, economice, culturale și ecologice

În acest sens peisajul:

- este un patrimoniu comun indiferent de valoarea sau localizarea lui. Peisajul nu reprezintă doar o valoare economică (o resursă pentru activități economice) în sine, dar această activitate economică este producătoare și transformatoare de peisaj.

Pe de altă parte la valoarea economică se adaugă valoarea culturală (imaterială și materială) valoarea socială și ecologică.

- peisajul trebuie să constituie subiectul unei politici publice și ad-hoc.

Politica peisagistică (conform Convenției Europene a Peisajului) *înseamnă o exprimare [...] a principiilor, strategiilor și liniilor directoare generale ce permit luarea de măsuri speciale* referitoare la peisaj.

De asemenea, politica peisajului trebuie să se înscrie în opțiunea dezvoltării durabile și trebuie adaptate diversității situațiilor teritoriale. Peisajul trebuie să fie un spațiu al cetățeniei democratice.

În acest sens dreptul la peisaj în sensul dreptului ființei umane la un mediu de calitate trebuie să devină o preocupare a statelor semnatare a Convenției Europene a Peisajului. Peisajul trebuie să devină un spațiu democratic la care să acceadă toți membrii comunității în sensul valorizării și utilizării și atitudinii de dezvoltare durabilă.

De asemenea, nivelul deciziei privitoare la politica peisajului trebuie ales cât mai aproape de cetățean, de nivelul teritorial optim al fiecărui stat.

Tema 2

Identificarea, evaluarea peisajului și obiective de calitate utilizând resursele culturale și naturale.

Identificarea și evaluarea peisajelor reprezintă o etapă a procesului de amenajare, de protecție și gestiune a peisajului și impune delimitarea spațiilor, zonelor în care se află unul sau mai multe tipuri de peisaje și analiza lor în momentul identificării cât și a dinamismului evolușiei.

În ultimii ani cercetarea a încercat să pună la punct diverse metode de valorizare a polisemiei termenului de peisaj și să pună la dispoziție tehnici și metode adecvate de cercetare și analiză a acestor diverse aspecte și abordări pluridisciplinare a peisajului.

Metodele de analiză identificate (tradiționale și noi) sunt următoarele

Metodele diferite de identificare și evaluare a peisajelor pot fi abordate astfe

Metodele relevate pot fi obiectul unor alte studii și analize pentru adaptarea la situații noi în evoluție.

Tema 3 - Sensibilizare, formare, educare

- Peisajul o preocupare majoră

Problemele economice atașate teritoriilor rurale pot fi sintetizate în trei termeni: creștere echilibrată a terit-oriului, coeziune subregională și competitivitate.

PATRICE COLLIGNON
Director al Asociației Internaționale
Ruralité Environement Developpement

Peisajul rural este produsul interacțiunii între practicile sociale și procesele biofizice.

YVES LUGINBÜHL
Director de cercetare
CNRS-UMR-LADYSS, Pons

Dacă numeroase inițiative se iau pentru recunoașterea, protejarea, valorizarea acestor moșteniri ale culturii seculare, nici o administrație publică nu consideră a fi sarcina ei realizarea și punerea în operă a unor politici specifice patrimoniului rural. Noțiunea de patrimoniu rural cuprinde bunuri, materiale sau nu, care transcend (scapă) criteriilor tradiționale ale administratorilor patrimoniului. În esență nu este vorba despre monumente, obiecte create în scop estetic. Procedeele de clasificare sunt inadecvate în majoritatea cazurilor. Răspândite în teritoriu, aceste «bunuri» reprezintă identitatea locală, pretând și considerate «bunuri comune», fiind gestionate în general de interesul privat și cercetând o multitudine de actori, mai ales publici.

JEAN MOULIAS
Inspector general de agricultură, Franța

Fig. 118 -Trieste.

Tema 4

Instrumente inovatoare pentru protecția, gestiunea și amenajarea peisajelor

1. Introducere și condiții cadru referitoare la tema definite de Convenției Europene a Peisajului. Dezvoltarea abordărilor inovatoare ale politicilor peisagere și coordonarea acesteia la nivel european trebuie adaptată la diversitatea peisajelor și culturilor europene. Rolul Convenției Europene a Peisajului constă în a sensibiliza colectivitățile și a le face să demareze politici și procese de analiză și intervenție pentru o mai bună înțelegere a peisajelor.

2. Spre o politică integrată a peisajului, prim instrument inovator. Acesta presupune o abordare pluridisciplinară holistică a peisajului și nu consecință a fiecărei politici naționale referitoare la această temă. Politica integrată presupune 3 aspecte de care trebuie ținut cont:

- ☐ aspectul orizontal incluzând toate politicile sectoriale ce au efect direct sau indirect asupra peisajului;
- ☐ aspectul vertical rezultat din principiul subsidiarității, și anume, corelarea politicilor peisagiste ale fiecărui nivel (teritorial, administrativ) într-un concept de politică peisagistică;
- ☐ aspectul transversal, pornind de la realitatea că problemele unei lumi din ce în ce mai complexă care antrenează actori noi și diverși – organizații și instituții private, ONG-uri, grupuri spontane, etc.

Numărul mare și în creștere și tipologia acestor noi actori care joacă un rol din ce în ce mai important în dezvoltarea societății civile moderne. Ideile și activitatea noilor actori reprezintă un imens potențial inovator și creativ.

3. Exemple de abordări inovatoare ale politicilor peisagistice. Sunt prezentate exemple de bune practici din Elveția.

Tema 5

Premiul pentru peisaj al Consiliului Europei

1. Premiul pentru peisaj în cadrul Convenției Europene a Peisajului
2. Experiența-pilot a unui premiu pentru peisaj în cadrul campaniei Europa, patrimoniu comun.
3. Alte premii pentru peisaj (Spania, Franța, Italia).
4. Propuneri pentru evoluția în etapele următoare.

A două Conferință a statelor contractante și semnatare ale Convenției Europene a Peisajului 2003 – 28-29 noiembrie – Consiliul Europei, Palatul Europei, Strasbourg

Abordează aceleași teme ca și la prima Conferință, dar din unghiuri și perspective diversificate.
Lucrările au fost impărțite pe două sesiuni:

Prima sesiune – lucrări referitoare la intrarea în vigoare a Convenției Europene a Peisajului:

Tema 1 - Politici peisagistice: o contribuție la cunoașterea cetățenilor europeni și la dezvoltarea durabilă – aspecte sociale, economice, culturale și ecologic

Tema 2 - Identificarea, evaluarea peisajului și obiective de calitate utilizând resursele culturale și naturale

Tema 3 - Sensibilizare, formare, educare

Tema 4 - Instrumente inovatoare pentru protecția, gestiunea și amenajarea peisajelor

Tema 5 - Premiul pentru peisaj al Consiliului Europei

Interval – Prezentarea proiectelor și relizărilor

- ☐ proiectele Consiliului Nordic referitoare la Convenția Europeană a Peisajului – Danemarca, Finlanda, Islanda, Norvegia, Suedia
- ☐ planul peisagistic al Parcului Național și Observatorul privind aplicarea Convenției Europene a Peisajului în Parcul Național din Cilento și Valle di Diano
- ☐ peisajul și Amenajarea Teritoriului – Spania – Andaluzia

Sesiunea a doua – Punerea în operă a Convenției Europene a Peisajului. Modalități de cooperare.

În aceste documente se reafirmă dezvoltarea durabilă a peisajului bazată pe un echilibru armonios între necesitățile sociale, economice, culturale și de mediu. Valoarea peisajului este dată de manifestarea sa ca parte integrantă a bunăstării și calității vieții cetățenilor, deoarece este expresia vizuală a patrimoniului natural și cultural al societății și pentru că este manifestarea cea mai vizibilă a relațiilor cu teritoriul care reflectă imediat adecvarea sau inadecvarea la utilizarea și activitățile umane.

În acest context este cu atât mai necesar stabilirea unui consens asupra manierei de intervenție asupra peisajului pornind de la o bază științifică și tehnică adecvată. Totuși momentan lipsește o teorie coerentă și metodologia adecvate în ceea ce privește amplitudinea semantică, dinamismul poliritmic și noua diversitate a peisajelor, privind intervenția, conservarea și valorizarea peisajelor.

Fig. 119 -Timișoara.

Fig. 120 -peisaj piscicol, Romania.

A treia Conferință a statelor contractante și semnatare a Convenției Europene a Peisajului, 17 iunie 2004, Strasbourg, Consiliul Europei, Palatul Europei

Tema 1: Integrarea peisajului în politicile și programele internaționale. Peisajele transfontaliere

Concluziile acestei teme vizează întărirea coerenței și sinergiei acțiunilor internaționale în materie de peisaj. Pe termen scurt, elaborarea unei strategii generale pentru punerea în operă a Convenției Europene a Peisajului este una dintre măsuri, iar pe termen mediu se propune întărirea măsurilor și procesului instituțional de colaborare pe acest domeniu UNESCO.

Tema 2: Bunăstarea individuală, socială și peisajul

Peisajul privește atât bunăstarea individuală cât și bunăstarea generală. Peisajul pentru toți reprezintă o sferă de interes general, dificultatea constă în luarea deciziilor cu privire la teritoriu plecând de la aspirațiile populației. Problema este de a se ajunge la o calitate peisageră a ansamblului teritoriilor. Cetățeanul, pentru a-și găsi bunăstarea, nu trebuie să aibă o mobilitate către locurile cu o bună calitate peisageră, ci trebuie să găsească această calitate în teritoriul pe care-l locuiește.

Tema 3: Peisajul și amenajarea teritoriului

În acest context se propun acțiuni pentru ca fiecare stat, regiune să-și dezvolte o secvență completă de tratare a peisajului având în vedere:

- ☐ identificarea, evaluarea și caracteristicele peisajului;
- ☐ elaborarea de criterii, strategii, linii directoare și planuri de amenajare a teritoriului;
- ☐ elaborarea de criterii, linii directoare și normative referitoare la peisaj pentru activitățile care au impact asupra peisajului. De asemenea se desprinde necesitatea inserării sistematice a peisajului în cadrul instrumentelor de amenajare a teritoriului.

A patra Conferință a Consiliului Europei referitoare la Convenția Europeană a Peisajului, 22-23 martie 2007 Consiliul Europei, Palatul Europei, Strasbourg

După o trecere în revistă a lucrărilor și rezultatelor celor 3 Conferințe anterioare, Conferința a 4-a propune un nou document: Orientări pentru punerea în operă a Convenției Europene a Peisajului.

Acest document presupune:

- protejarea, administrarea și amenajarea teritoriului în ansamblul dimensiunilor și elementelor sale;
- se convine să se țină cont de relațiile între factorii naturali și umani;
- asumarea promovării participării populației;
- promovarea bunelor practici și exemple concrete de aplicare a Convenția Europeană a Peisajului;
- administrarea coerentă a schimbărilor în peisaj;
- integrarea peisajelor în cadrul politicilor naționale.
- propunere pentru crearea rețelei paneuropene a peisajelor socio-naturale naționale ca elemente ale dezvoltării durabile.
- propunere de creare a unui Centru Internațional Paneuropean al peisajului.
- organizarea unui fenomen paneuropean al peisajului sau ținerea unui congres al peisajului.

Principalele axe esențiale care structurează politica peisajului:

- identificarea și evaluarea peisajelor;
- definirea obiectivelor de calitate a peisajului;
- integrarea peisajului în politicile sectoriale;
- informarea și sensibilizarea publicului.

A cincea Conferință a Consiliului Europei referitoare la Convenția Europeană a Peisajului, 30-31 martie 2009, Consiliul Europei, Palatul Europa, Strasbourg

Problematica abordată:

- orientări pentru punerea în operă a Convenției Europene a Peisajului;
- politica peisajului din țările membre ale Consiliulului Europei;
- principii directoare ale unei baze de date a Consiliului Europei referitoare la Convenția Europeană a Peisajului;
- acțiuni referitoare la educație, formare și sensibilizarea publicului la peisaj (copii, tineri, adulți, etc.);
- publicații referitoare la peisaj;
- expoziția:

Experiența fotografică a monumentelor,patrimoniul și peisajul.

Instrumentele de punere în operă a Convenției Europene a Peisajului:

- premiul peisajului al Convenției Europene a Peisajului;
- proiectul Observatorului Convenției Europene a Peisajului.

Necesitatea coerenței între politicile publice ale diverselor colectivități (statal, regional, local) cu cele ale diferitelor sectoare ale intervenției publice (urbanism, transport, agricultură, patrimoniu,energie, etc.) în cadrul principiului unicității teritoriului unde intervin cu toții. Această unicitate rezidă nu numai din faptul că există un singur teritoriu pentru toți dar și din faptul că teritoriul prezintă un peisaj caracteristic care îi conferă unicitate și prin aceasta un interes deosebit.

EXTRAS din circulara din 01.03.2007 transmisă de Ministrul Ecologiei și Dezvoltării Durabile din Franța către prefecții regiu-nilor și departamentelor.

După noi, un urbanism sănătos trebuie să se axeze pe efectul pozitiv pe care îl poate avea asupra sănătății umane și a calității vieții. Peisajul face parte integrantă din politicile necesare a fi aplicate în acest domeniu. O amenajare a teritoriului bazată doar pe exigențe economice în scurt timp nu va reuși să ofere populației un mediu sănătos și se va dovedi scumpă intervenția ulterioară.

GAYE DOGANOGLU
Președinte al Comisiei de Dezvoltare Durabilă a Congresului Puterilor Locale și Regionale a Consiliului Europei

Există convingerea că această criză ecologică de astăzi rezultă dintr-o rea guvernanță și ca soluție pot fi găsite dacă se întărește cooperarea și schimburile pentru repartizarea optimă a responsabilităților la toate nivelele de guvernare. Convenția Europeană a Peisajului poate servi drept cadru pentru lucrările de cooperare asupra acestui aspect al peisajului care presupune o atât de mare importanță.

Amenajarea spațiului (teritoriului) este importantă în virtutea a 3 factori:

- ☐ protejarea patrimoniului;
- ☐ crearea de noi peisaje ca urmare a noilor amenajări;
- ☐ revalorizarea peisajelor deja degradate de o utilizare irațională a spațiului.

Documente și publicații ale Consiliului Europei

1. Peisajul și dezvoltarea durabilă: probleme ale Convenției Europene a Peisajului, Edition du Conseil de L'Europe, 2006.

Consiliul Europei prin diverși specialiști europeni este preocupat de examinarea aspectelor esențiale ale Convenției Europene a Peisajului în relația peisaj și:

- ☐ aspecte economice, sociale, culturale și ecologice
- ☐ amenajarea teritoriului
- ☐ instrumente inovatoare
- ☐ identificarea, calificarea și obiectivele de calitate
- ☐ formația și educația
- ☐ politici și programe internaționale și peisajele transfontaliere
- ☐ participarea publicului
- ☐ bunăstarea individuală și socială.

Fig. **121** -Augsburg, Germania.

Peisajul face parte din elementele familiar ale vieții cotidiene ale fiecăruia și favorizează sentimental apartenenței la un loc, spațiu, la o comunitate. Această lucrare vorbește despre principiul democratizării peisajului și cunoașterea dreptului omului la peisaj. În acest sens Convenția Europeană a Peisajului proclamă că toate peisajele merită atenție, de la cele cotidiene la cele degradate. De asemenea principiul participării cetățenilor este un principiu recunoscut de Convenția Europeană a Peisajului corelat cu principiile diversității și subsidiarității, integrării și coerenței în abordarea peisajului.

Principiul integrării:

- ☐ protecția peisajului trebuie să facă parte integrantă din procesul dezvoltării (nu poate fi abordat peisajul ca un proces izolat);
- ☐ integrarea peisajului cu celelalte politici sectoriale;
- ☐ integrarea politicilor de mediu in politicile peisajului;

Principiul coerenței:

☐ aplicarea Convenției Europene a Peisajului într-un spirit care împărtășește, apără, valorizează diversitatea pentru a evita contradicțiile diverselor alte poteci;

☐ exigența coerenței în abordarea peisajului se impune pe nivelul regional, național și internațional.

Instrumentele aplicării politicilor peisajului:

☐ instrumente instituționale - și anume structurile administrative însărcinate cu formularea politicilor, recunoașterea juridică și integrarea peisajului în politicile sectoriale;

☐ informarea și participarea publicului la formularea politicilor de peisaj și la aplicarea acestora.

Peisajelor de *calitate* le corespunde o bunăstare (individual și socială) a comunităților care trăiesc în teritoriile de unde aceste peisaje sunt percepute. Această afirmație reflectă relația directă între peisaj și calitatea vieții comunităților utilizatoare a teritoriilor investite cu calități peisagere.

Bunăstarea individuală este influențată de relațiile fizice și biologice cu peisajul (auzul și factorii sonori, simțul tactil, gustul, mirosul, văzul), dar și în sens spiritual în sensul atașamentului individual pentru locul de trai, locul individului în luarea deciziei de amenajare a teritoriului unde trăiește, a relației individuale cu calitățile peisajului ca reflectări ale culturii naturii, etc.

Relația peisaj și bunăstare social se relevă în satisfacerea celui dintâi, a necesităților și aspirațiilor vieții comunității teritoriale (condiții materiale ale organizării modului și cadrului de viață, dar și peisajul în care grupurile sociale își recunosc și regăsesc aspirațiile de a trăi și acționa împreună).

În cadrul relației peisaj-amenajarea teritoriului se precizează faptul că cele două noțiuni nu pot fi disociate, că fac obiectul unor politici comune de dezvoltare și în sensul că nivelele teritoriale și tipologia spațiilor (teritoriilor) se conectează nemijlocit și inter-relaționează cu evoluția peisajelor și că ambele politici converg și contribuie la calitatea vieții locuitorilor.

Există o sinergie evidentă între peisaj și teritoriu, iar peisajul devine instrument novator al amenajării teritoriului la diferite scări spațiale (europeană, națională, regional sau locală).

Se face distincția între instrumentele clasice (dirijate de stat, centralizate, legislative, focalizate pe "peisaje excepționale") și instrumentele novatoare (apropierea de cetățean, descentralizarea, pluridisciplinaritatea și integrarea, orientarea către peisajul cotidian).

Fig. 122 -Budapesta, Ungaria.

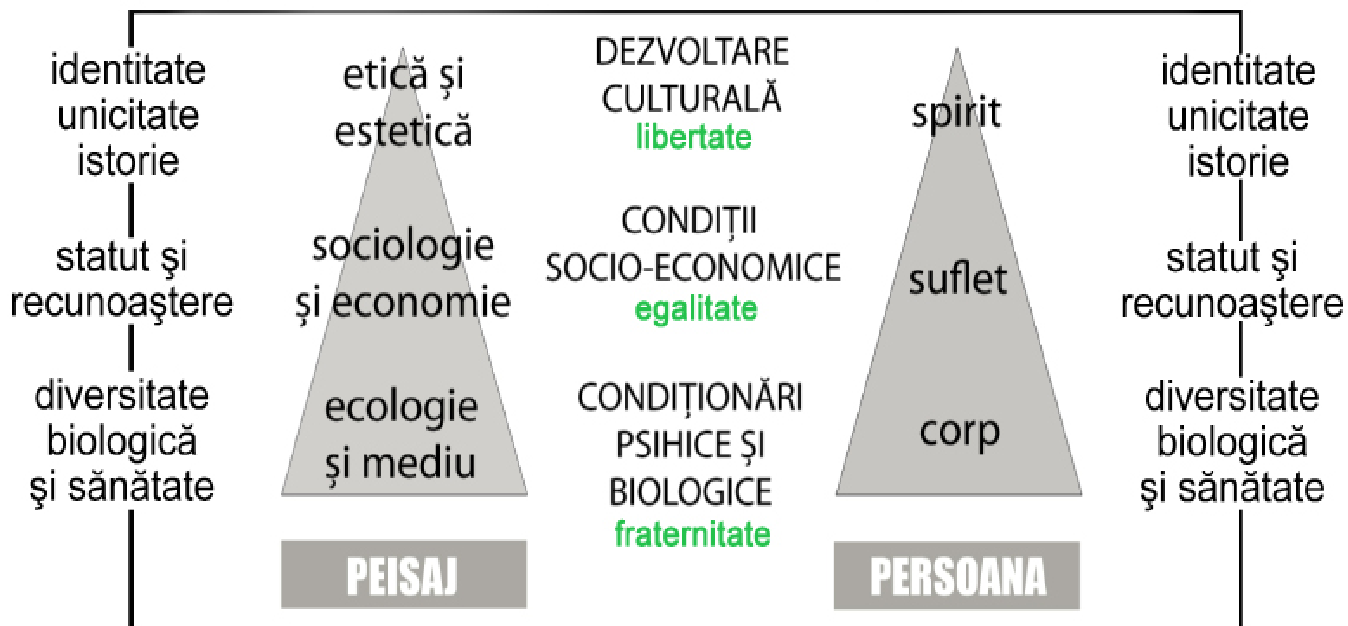

Fig. 123 -Gunzburg, Germania.

Un alt aspect analizat se referă la identificarea peisajelor și a obiectivelor de calitate ale acestuia, la resursele naturale și culturale și la metodele de calificare ale peisajelor. Printre acestea din urmă se analizează: scara, observația de teren, datele cartografice, datele statistice și indicatorii, arheologia, spații protejate, criterii de vizibilitate, starea și elementele componente ale peisajului, dinamismul, tendințe de evoluție, proiecte individuale și colective, reflectarea artistică, producția iconografică, percepția populației, valori (Schema).

O altă abordare se referă la relația peisaj, sensibilizare, formare și educație la aprecierea peisajului, amenințări și posibilitatea de intervenție. Este analizată necesitatea sensibilizării educației și formatele oamenilor pentru peisajele vii în evoluție și care să genereze cadru de viață adecvat și bunăstare.

Educația și formarea în sensul valorizării resurselor peisagere, cunoașterii, afecțiunii și percepției dimensiunilor multiple ale peisajului, cu dimensiunile sale naturale, sociale și culturale și percepția peisajului ca instrument al dezvoltării umane. Lucrarea abordează și problematica politicilor peisajului și programelor internaționale (cu referire la peisajele transfontaliere). În acest sens Convenția Europeană a Peisajului abordează pe de o parte necesitatea elaborării politicilor naționale referitoare la peisajele excepționale și cotidiene, dar și necesitatea unor politici europene dinamice care vizează consolidarea prezenței peisajului ca valoare a diverselor culturi europene.

În acest sens se pune accent pe integrarea peisajului în politicile și programele internaționale și pe peisajele transfontaliere ca instrumente ale cooperării locale și regionale transfontaliere. O ultimă parte a acestei lucrări se referă la participarea publicului (societatea civilă în sens larg) activă și vizibilă la conceperea, aplicarea și monitorizarea politicilor peisajului.

Documente ale uniunii Europene in DOMENIUL PEISAJULUI

• Carta Alba -Europa si Arhitectura de mâine , Propuneri pentru amenajarea cadrului construit din Europa , Consiliul Arhitectilor din Europa , Bruxelles , 1995.

• Consiliul Europei-Conferinta Europeanã a Ministrilor responsabili cu Amenajarea Teritoriului –Carta Europeana a Amenajãrii Teritoriului (Carta de la Torremolinos), adoptatã la 20 mai 1983

• Conferinta europeanã a Ministrilor responsabili cu Amenajarea Teritoriului (CEMAT) – Principii directoare pentru Dezvoltarea teritorialã durabilã a Continentului european, Hanovra, 7- 8 septembrie 2000

• Schema de Dezvoltare a Spatiului Comunitar (SDEC/ESDP) - Spre o dezvoltare spatiala echilibrata si durabila a teritoriului Uniunii Europene , Potsdam, 1999

• ESPON Particular effects of enlargement of the EU and beyond on the policentric
spatial tissue with special attention on discontinuities and barriers, August 31, 2004

• Conferinta europeana a Ministrilor responsabili cu Amenajarea Teritoriului (CEMAT), Principii directoare pentru Dezvoltare teritoriala durabila a Continentului European, Hanovra, 7-8 sept.2000,

• Ghid de evaluare a patrimoniului rural european CEMAT, MTCT, 2004;

Recomandări ale Consiliului Europei asupra peisajului:

• Recomandarea nr. (79) 9 referitoare la fișa de evaluare a peisajelor naturale în vederea protejării acestora

• Recomandarea nr. (80) 16 referitoare specializată a arhitecților, urbaniștilor, inginerilor de geniu civil și peisagiștilor

• Recomandarea nr.(84)2 referitoare la Carta europeană a amenajării teritoriului

• Recomandarea nr. (86) 11 asupra spațiilor publice urbane

• Recomandarea nr. (89) 5 referitoare la protejarea și punerea în valoare a patrimoniului arheologic în contextul operațiilor de amenajare urbană și rurală

• Recomandarea nr. (89) 6 referitoare la protecția și punerea în valoare a patrimoniului arhitectural rural

Fig. 124 -Rosenheim, Germania.

• Recomandarea nr. (94) 6 pentru o dezvoltare și utilizare durabile ale lumii rurale, acordând o atenție particulară salvgardării vieții sălbatice și peisajelor

• Recomandarea nr. (95) 9 referitoare la conservarea siturilor culturale, integrată politicilor peisajului

• Recomandarea nr. (2002) 1 asupra Principiilor directoare asupra dezvoltării teritoriale durabile a continentului european

• Recomandarea nr. (2003) 1 asupra promovării unui turism legat de punerea în valoare a patrimoniului cultural în perspectivele dezvoltării durabile

• Recomandarea 1752 (2006) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind conservarea și exploatarea potențialului peisager al Europei

Recomandări adresate statelor componente a Consiliului Europei:

☐ Statele trebuie să realizeze lucrări de identificare și evaluare a peisajelor, aceste lucrări trebuie ă se realizeze în colaborare activă între aleși, specialiști, populație.

☐ Metodele utilizate trebuie să fie cantitative și calitative .

☐ Ppromovarea egalitatii între public și experți, cu luarea în considerare a cunoștințelor tradiționale, pe lângă cele științifice.

☐ Favorizareae accesului la cunoaștere-interdisciplinaritate și ușurarea accesibilitatii ru populației.

☐ Promovarea cooperarii in proiectele de identificare ,evaluare sigestionare a peisajelor.

Programul Matra

Fond de finantare al Ministerului Agriculturii,Naturii și Calității Alimentelor al Olandei, instituit cu scopul sprijinirii țărilor în tranziție din estul și central Europei și din alte zone ale lumii. Acest fond a finantat in România, realizarea unei scheme pentru proiecte de management al zonelor naturale in sensul activităților de protecție, conservare și management a ecosistemelor.

Programe de reabilitare a peisajului și de dezvoltare locală Natura 2000

Program de identificare, instituire și gestionare a unei rețele de situri protejate la nivel Uniunii Europene

☐ Acte normative initiale

• Directiva Consiliului 79/409/EEC din 02.04.1979 pentru protejarea păsărilor sălbatice („Directiva păsări")

• Directiva Consiliului 92/43EEC din 21.05.1992 pentru protejarea habitatelor naturale și a faunei și florei sălbatice („Directiva Habitate")

Fig. 125 -peisaje - Veneția, Italia.

☐ Tipuri de zone protejate:

• Natura 2000 este instrumentul principal pentru conservarea patrimoniului natural pe teritoriul Uniunii Europene

• În cadrul acestui program, fiecare stat membru identifică și instituție, în concordanță cu normele comunitare, arii naturale pe care se angajează să le gestioneze conform regulilor instituite de Comisia Europeană. Aceste arii sunt de două tipuri, având la origine, respectiv, cele două directive fondatoare: - Zone Speciale de Protecție (Special Protection Ares - transferat în legislația românească sub numele Arii de Protecție Specială Avifaunistică) – generate de „Directiva Pasări";

- Situri de Importanță Comunitaru (Sites of Community Importance) ce se pot transforma în Arii Speciale de Conservare (Special Areas of Conservation) – generate de „Directiva Habitate".

• Zone Speciale de Protecție

☐ Se identifică și instituie, într-o singură fază, de către autoritatea competentă din fiecare stat membru, în conformitate cu principiile enunțate în „Directiva Păsări"

• Arii Speciale de Conservare

☐ Obligații ale statelor membre ce deriva din acest proiect

• Să identifice, delimiteze și instituie zonele protejate în termenul negociat cu UE în faza de pre-aderare Să stabilească măsuri de conservare și planuri de management pentru zonele protejate identificate și instituite.

☐ Activități umane autorizate în cadrul zonelor protejate

• Orice activitate, atâta timp cât autorizarea ei se face conform normelor și procedurilor legale și administrative din fiecare stat membru, în baza unor studii și evaluări de impact asupra mediului, cu condiția să nu aibă efecte negative asupra sitului.

• Dacă se constată că activitatea în cauză poate avea efecte negative asupra sitului, ea poate fi autorizată decât dacă ea este declarată de interes public

PROGRAMUL LIFE

Acest program gestioneaza proiecte referitoare la protecția mediului în spațiul UE Etape principale:

• LIFE I (1992-1995)
• LIFE II (1996-1999)
• LIFE III (2000-2004)
• LIFE+ - în pregătire

Fig. 126 -peisaje ale vechiului Iași.

„Parte a teritoriului așa cum este percepută de populație, a cărei caracter rezultă din acțiunea factorilor naturali și/sau umani și din inter-relaționarea acestora."

Fig. 127 -Steyr, Austria .

Programul LIFE I a fost structurat pe 5 mari componente:

- promovarea de de noi tehnici de monitorizare și management al mediului
- protejarea habitatelor
- dezvoltarea de servicii de mediu
- educație și formare în domeniu
- sprijin pentru proiecte în afara UE.

Programul LIFE II aduce o structură nouă în trei componente, dintre care una a fost LIFE-NATURA care a însemnat începutul creării rețelei Natura 2000 și conjugarea acțiunilor de conservare și protecție a habitatelor cu latura socio-economică și culturală specifică fiecărui Stat Membru.

Un program important si cu rezultate notabile este programul ministerului de resort din Franta referitor la **Atlasul peisajului** ca rezultat al unei politici publice constante si coerente referitoare la peisaj.

Atlasurile peisajului sunt documente ale cunoașterii și însușirii peisajului în sensul definiției peisajului din Convenția Europeană a Peisajului.

- Atlasul peisajului este realizat la nivel teritorial, departamental;
- Conducerea realizării atlasului peisajului este realizată de comitetul de pilotaj compus din:- autorități publice - organisme profesionale, - ONG-uri specifice.
- Realizarea efectivă – echipe pluridisciplinare conduse de peisagiști;
- Atlasul peisajului cuprinde:
  - informații privind formele teritoriale
  - percepțiile și reprezentările sociale
  - dinamica peisajului.

Se are în vedere identificarea stării locului prin identificarea peisajelor resimțite ca atare de toți actorii peisajului.

Atlasul peisajului se actualizează la interval de 10 ani pentru a surprinde evoluția și dinamica peisajului. Pentru elaborarea acestor atlase ministerul de resort, Ministerul Amenajării Teritoriului și Mediului, a realizat o metodologie pentru întocmirea Atlasului peisajului, identificare și caracterizare, de asemenea se realizează (o dată cu evoluția lucrărilor și apariția atlaselor departamentale) studii complementare asupra realizării atlaselor.

În același timp ministerul organizează cursuri regulate de perfecționare referitoare la întocmirea atlaselor peisajului. La realizarea atlaselor peisajului sunt implicate și serviciile deconcentrate și colectivitățile locale.

Ministerul a elaborat și un chestionar referitor la evoluția peisajului, chestionar care stă la baza elaborării părții din atlas referitoare la percepția socială a peisajelor.

Un al doilea document specific peisajului realizat în Franța este Observatorul fotografic național al peisajului.

Obiectiv – „constituirea unui fond de serii de imagini fotografice care să permită analizarea factorilor și mecanismelor transformării teritoriilor, spațiilor cât și rolul diverșilor actori care influențează favorabil evoluția peisajului."

Serviciile administrațiilor locale, cu ajutorul unui fotograf profesionist realizează itinerarii fotografice care pun în evidență evoluția peisajului. Pentru aceasta s-a realizat un ghid – itinerarii fotografice – metodologia Observatorului fotografic al peisajului.

De asemenea, a fost realizată arhiva națională fotografică ce poate fi consultată pe internet. Imaginile fotografice ale peisajelor sunt georeferențiate.

De asemenea a fost creat un instrument de colectare a bazelor de date referitoare la peisaj și la actorii peisajului și un sistem de hărți și cartografii dinamic și prelucrat informatic, ambele disponibile on line.

În Franța există două mari strategii naționale referitoare la peisaj:

1. Programul politicelor publice și peisajului

2. Programul peisajului și dezvoltării durabile – acest program cuprinde 3 axe:

- peisajul, durabilitatea proceselor de evoluție peisagistică și a acțiunilor peisagistice;
- Convenția Europeană a Peisajului – adecvarea acțiunilor peisagistice la obiectivele Convenției;
- economia peisajelor.

9 LEGISLAȚIA ROMÂNEASCĂ REFERITOARE LA PEISAJ:

Lege nr. 451 din 8 iulie 2002 pentru ratificarea Convenției europene a peisajului, adoptată la Florența la 20 octombrie 2000

• Ghid privind implicatiile aplicarii Conventiei Europene a Peisajului in elaborarea documentatiilor de urbanism si amenajarea teritoriului, MTCT, 2004;

• Documentare privind politicile europene in domeniul peisajului, Aplicarea reglementărilor Conventiei Europene a Peisajului in strategiile de dezvoltare urbană și teritorială, Pr233/2001,URBANPROIECT, 2001;

• Ghid de evaluare a patrimoniului rural european CEMAT, MTCT, 2004;

Fig. 128 -Tubingen, Germania.

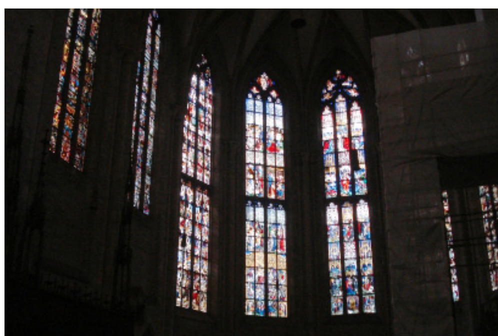

Fig. 129 -catedrala catolică din Ulm, Germania.

PATRIMONIU NATURAL

Acte normative

- ☐ Legea nr. 58/1994 pentru ratificarea Convenției privind diversitatea biologică, adoptată la Rio de Janeiro la 5 iunie 1994
- ☐ Legea nr. 13/1993 pentru ratificarea Convenției privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale din Europa, Berna la 19.07.1979
- ☐ Decretul nr. 187/1990 de acceptare a Convenției privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural, adoptată de Conferința generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, știință și Cultură la 16 noiembrie 1972
- ☐ Carta europeană a autonomiei locale (Strasbourg, 15 octombrie 1985)
- ☐ Legea nr. 24/2007 privind reglementarea și administrarea spațiilor verzi din zonele urbane
- ☐ Legea 347/2004 – Legea muntelui
- ☐ Hotărârea Guvernului nr. 1779/2004privind abordarea Strategiei de dezvoltare durabilă a zonei montane
- ☐ Convenție din 22/05/2003 – convenție cadru privind protecția și dezvoltarea durabilă a Carpaților
- ☐ Hotărârea Guvernului nr. 318/2003 privind constituirea și funcționarea Comitetului interministerial și comitetelor județene pentru zona montană
- ☐ OUG nr. 202/2002 privind gospodărirea integrată a zonei costiere
- ☐ Hotărârea Guvernului nr. 230/2003 privind delimitarea rezervației biosferei, parcurilor naționale și parcurilor naturale și înființarea administrațiilor acestora
- ☐ OUG 236/2000 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice
- ☐ Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2005 privind protecția mediului
- ☐ Legea nr. 265/2006 pentru aprobarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 195/2005 privind protecția mediului
- ☐ Legea nr. 345/2006 pentru modificarea și completarea OUG 236/2000 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice
- ☐ Ordinul MAAPM nr. 552/2003 privind aprobarea zonării interioare a parcurilor naționale și a parcurilor naturale, din punct de vedere al necesității de conservare a diversității biologice

PATRIMONIU CONSTRUIT

Acte normative

- ☐ Legea nr. 422/2001 pentru protejarea monumentelor istorice, republicată
- ☐ Legea nr. 5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național – secțiunea a III-a – zone protejate
- ☐ Ordonanța Guvernului nr. 47/2000 privind stabilirea unor măsuri de protecție a monumentelor istorice care fac parte din Lista Patrimoniului Mondial
- ☐ Legea nr. 564/2001 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 47/2000 privind stabilirea unor măsuri de protecție a monumentelor istorice care fac parte din Lista Patrimoniului Mondial
- ☐ Ordinul MTCT nr. 562/2003 pentru aprobarea Reglementării tehnice „Metodologie de elaborare și conținutul cadru al documentațiilor de urbanism pentru zonele construite protejate (PUZ)"
- ☐ Ordinul MCC nr. 2682/2003 privind aprobarea Normelor metodologice de clasare și evidență a monumentelor istorice, a Listei monumentelor istorice, a Fișei analitice de evidență a monumentelor istorice și a Fișei minimale de evidență a monumentelor istorice
- ☐ Ordinul MCC nr. 2684/2003 privind aprobarea Metodologiei de întocmire a Obligației privind folosința monumentului istoric și a conținutului acesteia
- ☐ Ordinul MCC nr. 2032/1999 pentru înființarea Comisiei de Atestare în Domeniul Monumentelor Istorice și aprobarea normelor și criteriilor de atestare a experților în domeniul protejării monumentelor istorice și a specialiștilor în domeniul conservării și restaurării monumentelor istorice
- ☐ Ordinul MCC nr. 2434, 2435/2006 privind nominalizarea membrilor Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, a Biroului Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, a Secțiunilor de specialitate ale acesteia și ale Comisiilor zonale ale Monumentelor Istorice
- ☐ Ordinul MCC nr. 2314/2004 privind aprobarea Listei Monumentelor Istorice
- ☐ Ordinul MCC nr. 2182/2005 privind aprobarea Listei Monumentelor Istorice – modificări și completări

DISPOZIȚII LEGISLATIVE PRIVIND PATRIMONIUL ARHEOLOGIC

Acte normative

- ☐ Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil
- ☐ Ordonanța Guvernului nr. 43/2000 (republicată 2006) privitoare la protejarea patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național.

Fig. 130 -peisaj urban - Valencia.

Fig. 131 -peisaj Suedia.

☐ Legea nr. 258/2006 pentru modificarea Ordonanței Guvernului nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național

☐ Legea nr. 150/1997 privind ratificarea Convenției pentru protecția patrimoniului arheologic, adoptată la La Valetta la 16.01.1992 și semnată de România la 22.06.1996

☐ Ordonanța Guvernului nr. 13/2007 pentru completarea art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 43/2000 privitoare la protejarea patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național

☐ Legea nr. 454/2006 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 21/2006 privind regimul concesionării monumentelor istorice

☐ Ordonanța Guvernului nr. 21/2006 privind regimul concesionării monumentelor istorice

☐ Ordin MCC 2483/2006 pentru aprobarea Listei cuprinzând zonele de interes arheologic prioritar

☐ Proiect de Ordin MCC pentru aprobarea Metodologiei privind coordonarea activității de cercetare arheologică în situri arheologice declarate zone de interes național
– ÎN DEZBATERE

ZONELE PROTEJATE NATURALE ȘI CONSTRUITE

Acte normative

Legea nr. 5/2000 privind aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului Național – Secțiunea a III-A – zone protejate

☐ Legea nr. 422/2001 pentru protejarea monumentelor istorice, republicată

☐ Ordonanța Guvernului nr. 47/2000 privind stabilirea unor măsuri de protecție a monumentelor istorice care fac parte din Lista Patrimoniului Mondial

☐ Legea nr. 564/2001 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 47/2000 privind stabilirea unor măsuri de protecție a monumentelor istorice care fac parte din Lista Patrimoniului Mondial

☐ Legea nr. 378/2001 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 43/2000 privitoare la protejarea patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național

☐ Legea nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții, republicată, cu modificări și completări ulterioare

☐ Hotărârea Guvernului nr. 525/1996 pentru aprobarea Regulamentului General de Urbanism

☐ Legea nr. 265/2006 pentru aprobarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 195/2005 pentru protecția mediului

☐ Decretul nr. 187/1990 de acceptare a Convenției privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural, adoptată de Conferința Generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, știință și Cultură la 16 noiembrie 1972

☐ Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 236/2000 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și a faunei sălbatice

☐ Legea nr. 462/2001 pentru aprobarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 236/2000 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice

☐ Legea nr. 345/2006 pentru modificarea și completarea OUG 236/2000 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și a faunei sălbatice

☐ Hotărârea Guvernului nr. 230/2003 privind delimitarea rezervațiilor biosferei, parcurilor naționale și parcurilor naturale și constituirea administrațiilor acestora

☐ Hotărârea Guvernului nr. 2151/2004 privind instituirea regimului de arie naturală protejată pentru noi zone

☐ Hotărârea Guvernului nr. 1581/2005 privind instituirea regimului de arie naturală protejată pentru noi zone

☐ Acte normative referitoare la teritorii speciale: zona de munte, zona costieră, Rezervația Biosferei Delta Dunării

PATRIMONIU IMATERIAL

Acte normative

☐ Ordonanța nr. 19/2007 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial

☐ Legea nr. 410/2005 privind acceptarea Convenției UNESCO pentru salvgardarea patrimoniului cultural imaterial, adoptată la Paris la 17 octombrie 2003

☐ Ordonanța de Urgență nr. 118/2006 privind înființarea, organizarea și desfășurarea activității așezămintelor culturale

Fig. 132 -peisaj urban - Viena.

Fig. 133 -Torre Mare Nostrum, Barcelona.

URBANISMUL, AMENAJAREA TERITORIULUI ȘI AUTORIZAREA CONSTRUIRII

Acte normative

☐ Legea nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții, republicată, cu modificările și completările ulterioare

☐ Legea nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, cu modificările și completările ulterioare

☐ Legea 215/2001 (republicată 2006) privind administrația publică locală

☐ Legea nr. 422/2001 pentru protejarea monumentelor istorice, republicată

☐ Legea nr. 378/2001 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 43/2000 privitoare la protejarea patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național, cu modificările și completările ulterioare

☐ Legea nr. 265/2006 pentru aprobarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 195/2005 privind protecția mediului

☐ Legea nr. 597/2001 privind unele măsuri de protecție și autorizare a construcțiilor în zona de coastă a Mării Negre

☐ Ordonanța Guvernului nr. 32/2006 pentru modificarea art. 4 din Legea nr. 597/2001 privind unele măsuri de protecție și autorizare a construcțiilor în zona de coastă a Mării Negre

☐ Hotărârea Guvernului nr. 847/2006 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice

☐ Hotărârea Guvernului nr. 525/1996 pentru aprobarea Regulamentului General de Urbanism

☐ Ordinul MTCT nr. 1430/2005 pentru aprobarea Normelor Metodologice de aplicare a Legii nr. 50/1991 privind autorizarea lucrărilor în construcții

☐ Ordinul MMGA nr. 1387/2006 privind aprobarea Procedurii de participare a publicului la elaborarea, modificarea sau revizuirea programelor de acțiune pentru zonele vulnerabile la poluarea cu nitriți din surse agricole

☐ Ordinul MTCT nr. 562/2003 pentru aprobarea Reglementării tehnice „Metodologie de elaborarea și conținutul cadru al documentațiilor de urbanism pentru zonele construite protejate (PUZ)".

LEXICON:

epistemologie------------------------ parte a gnoseologiei, care studiază procesul cunoașterii așa cum se desfășoară în cadrul științelor; teorie a cunoașterii științifice

land-art-------------------------------- mișcare artistică care a apărut în Statele Unite la sfârșitul anilor '60, inspirată fiind din precursoarele *De Stijl*, cubism, minimalism și opera lui Brâncuși. Aceasta propune o apropiere fără precedent între artă și peisaj. Materialele cu care operează sunt în mare parte aceleași ca și cele ale peisagisticii. Terenul, rocile, apa, vegetația, toate se compun în jocuri inedite de forme și culori apropiate de cele naturale, opera finală fiind o construcție tridimensională de mari dimensiuni în care publicul se poate mișca. Operele de artă nu se amplasează în spațiu, ci spațiile create sunt opere de artă. Land art-ul a apărut ca formă de protest împotriva instituționalozării artei, împotriva esteticii artificiale, de *plastic.* Land artiștii resping ideea de expoziție în spațiu muzeal închis propunând creații care se situează dincolo de marketingul artistic.

indisolubil---------------------------- care nu poate fi desfăcut, rupt, destrămat, care este de nezdruncinat, care nu poate fi desfăcut, rupt, destrămat, care este de nezdruncinat

taxonomie----------------------------- știința legilor de clasificare, știință având ca obiect stabilirea principiilor și legilor de clasificare a organismelor vii.

artializare----------------------------- termen *inventat* de Alain Roger care desemnează procesul artistic de transformare și estetizare psihologice spațiului într-o căutare conștientă sau nu de frumos, fie direct *(in situ)*, fie indirect *(in visu)*, fie prin modele estetice *(in mentu)*.

background--------------------------- fundal.

environnement----------------------- în sensul inițial termenul era tradus prin *încercuire, închidere, îngrădire*, însă *pop-art*-ul îi va da mai târziu o conotație artistică: el va desemna o sinteză a artelor plastice (pictură, arhitectură, sculptură) care, folosind obiecte de uz curent (deșeuri, obiecte cotidiene) puse împreună, crează prin relațiile dintre ele o operă de artă unitară. Conotația estetică a termenului se va pierde odată cu acapararea sa de către științele naturii, sensul său glisând dinspre *ambient* spre *mediu*.

a face să procreeze, obținând un hibrid cu însușiri superioare; a încrucișa; a hibridiza	-------------------------------hibridare
curte interioară pavată, înconjurată cu arcade, specifică palatelor spaniole	-------------------------------------patio
a prelucra piese, lingouri, a da o primă formă unei opere de artă; a schița	----------------------------------eboșă
timp liber, folosire optimă a timpului liber, potrivit dorințelor și înclinațiilor individului	-----------------------------------loisir
templu în formă de turn piramidal compus din mai multe construcții suprapuse, specific unor țări din Extremul Orient	---------------------------------pagodă
despărțire, ruptură, dezbinare intervenită pe chestiuni de principiu între persoane sau grupuri de persoane care formau înainte un întreg organizat	---------------------------------sciziune
vernacular, care este propriu unei țări	-----------------------vernacularizare
ansamblu alcătuit din trei părți distincte	--------------------------------tripticul
care nu poate fi exprimat în cuvinte; inexprimabil	--------------------------------inefabil
punte la țărmul unei ape care face legătura cu navele acostate la chei; platformă pe pi-cioare înalte care realizează o comunicație între două puncte situate deasupra solului; baraj construit la intrarea unui port sau la gura unui fluviu pentru protejarea contra minelor sau pentru apărarea contra navelor inamice	-------------------------------estacadă
referitor la viața (idealizată) de la țară; idilic, pastoral, câmpenesc	----------------------------------bucolic
normă de drept nescrisă, consfințită prin tradiție; obiceiul pământului	---------------------------------cutumă
în filozofia clasică, realitatea materială considerată ca un tot, părțile căruia, unite între ele fără soluție de continuitate, au o limită unică și comună; continuum spațio-temporal; sistem de o coordonată temporală și trei spațiale, care permite localizarea oricărui obiect fizic sau eveniment; mulțimea numerelor reale, incluzându-le atât pe cele raționale, cât și pe cele iraționale.	-----------------------------continuum

metabolă-------------------------------	procedeu retoric prin care se repetă un enunț schimbând ordinea cuvintelor
axiomal, axiomă---------------------	adevăr fundamental admis fără demonstrație, fiind evident prin el însuși; enunț prim, nedemonstrat, din care se deduc, pe baza unor reguli, alte enunțuri
giruetă----------------------------------	instrument metrologic utilizat pentru determinarea direcției și măsurarea vitezei și intensității vântului
stereotipii-----------------------------	sistem de reflexe condiționate care se formează datorită repetării în aceeași succesiune a condițiilor din mediul înconjurător; tipărit după un stereotip; care se repetă în aceleași condiții, care este mereu la fel, neschimbat, obișnuit, banal; stereotipic; banalizat prin repetare
inefabil---------------------------------	care nu poate fi exprimat; foarte greu sau imposibil de exprimat; de neexprimat; inexprimabil
reverberații---------------------------	reflexie a luminii sau a căldurii; persistență, datorită reflexiei pe pereți, a unui sunet într-o sală, după ce sursa sonoră nu mai emite unde; artificială = realizare cu mijloace acustice, electromagnetice, electromecanice sau electrice a unor efecte asemănătoare celor produse de reverberația naturală
disparitate----------------------------	lipsă de legătură, de armonie, de potrivire între elemente
pedunculat----------------------------	cu peduncul = formație vegetală prin care floarea (inflorescența) sau fructul se leagă de ramură; coadă; formație în creier constând din substanță nervoasă albă și având formă de cordon
foehn------------------------------------	vânt cald, uscat și puternic, care bate primăvara dinspre crestele alpine ale munților din Elveția și Austria spre văi, grăbind topirea zăpezilor; uscător electric pentru păr
peneplenizare------------------------	fenomen de reducere a înălțimilor relative ale unor regiuni până la nivelul fundului văilor și de secționare a formelor accidentale de relief din partea superioară a înălțimilor
păliuri-----------------------------------	arbust cu frunze ovale prevăzute cu doi spini și cu flori mici galbene-verzui, apreciat pentru lemnul lui rezistent, flexibil și cultivat pentru garduri vii
gârniță----------------------------------	arbore înrudit cu stejarul, cu tulpina dreaptă, a cărei scoarță are la exterior un strat solzos, cu frunze mari, lungi,

care ține seama de principiile holismului; psihologie holistică; referitor la metodele de tratament din afara medicinei clasice: masajul terapeutic, homeopatia, medicina naturistă	--------------------------------holistică
concept socio-politic, managerial și cibernetic potrivit căruia problemele apărute la un moment dat, într-o organizație sau un sistem, sunt soluționate la cel mai apropiat nivel decizional al acestora	-------------------------subsidiaritate
formă fundamentală a existenței materiei, inseparabilă de aceasta, având aspectul unui întreg neîntrerupt cu trei dimensiuni și care exprimă ordinea în care sunt dispuse obiectele și procesele existente concomitent; întindere nemărginită care cuprinde corpurile cerești; văzduh; loc, suprafață, întindere limitată; spațiu de siguranță = distanța minimă până la care se pot apropia trupele proprii de obiectivul asupra căruia se trage fără a risca să fie lovite de focul propriu; loc (liber) între două obiecte; distanță, interval; spațiu verde = teren plantat situat pe teritoriul unei așezări. Distanță cuprinsă între două linii orizontale ale portativului; interval alb lăsat între cuvintele sau rândurile culese; instrument care servește la obținerea acestei spațieri; mulțime de elemente (puncte) având anumite proprietăți; totalitatea semnelor acceptate la intrarea sau produse la ieșirea unui element de sistem	-----------------------------------spațiu
spațiu geografic determinat prezentând o unitate fizică sau politică; porțiune de pe glob, incluzând uscatul, subsolul, apele și spațiul aerian de deasupra lor, care se află sub suveranitatea deplină și exclusivă a unui stat; spațiu limitat care asigură necesitățile de supraviețuire, alimentare și apărare ale unui animal sau grup de animale; ansamblu de organe, mușchi și porțiuni ale pielii în care este distribuit un vas sau un nerv	--------------------------------teritoriu
despărțire, ruptură, dezbinare intervenită pe chestiuni de principiu între persoane sau grupuri de persoane care formau înainte un întreg organizat	---------------------------------sciziune
care se formează, se dezvoltă la exterior; care se datorează unor cauze din afara organismului; (despre procese geologice) Care rezultă, care se datorează unor cauze din afara pământului și în special energiei solare captate de planetă	-----------------------------------exogen
provocat de forțe care provin din interiorul pământului și care conduc la apariția denivelărilor scoarței; care ia naștere, care se datorește unor cauze din interiorul organismului	--------------------------------endogen

sinestezie------------------------------ percepere simultană pe cale senzorială diferită a unui stimul receptat la nivelul unui analizator; corespondență; principiu potrivit căruia senzațiile diverse (coloristice, muzicale, olfactive etc.) își corespund în plan afectiv; tehnică literară în transpunerea metaforică a datelor unui simț în limbajul altui simț

estacadă-------------------------------- punte fixă construită la țărmul unei ape mari, către larg, pentru a realiza legătura cu vapoarele care nu pot acosta la chei; platformă așezată pe picioare înalte pentru a realiza comunicația între două puncte situate deasupra solului sau între un punct de pe sol și altul situat la înălțime; construcție din bare de lemn, de metal sau de beton armat, la intrarea într-un port sau la gura unui fluviu, pentru a micșora lățimea apei în acel loc; baraj construit de-a curmezișul unui curs de apă sau la intrarea într-un port maritim pentru protejarea contra minelor, corpurilor plutitoare

paradigmă----------------------------- totalitatea formelor flexionare ale unui cuvânt; ansamblu de termeni, aparținând aceleiași categorii gramaticale, care se pot substitui unul cu altul

contiguitate--------------------------- calitatea de a fi contiguu; stare a două lucruri contigue; asociere, în mintea omului, a obiectelor și formelor percepute; vecinătate spațială și temporală

hermeneutică------------------------- disciplină care se ocupă cu înțelegerea și interpretarea monumentelor, cărților și a textelor vechi; teorie a interpretării semnelor ca elemente simbolice ale unei culturi

antropic--------------------------------- referitor la om sau omenire; în expresie: principiu antropic — curent care explică structura Universului prin necesitatea acestuia de a permite dezvoltarea și evoluția omului

biotic------------------------------------ referitor la activitatea vitală; produs prin activitatea organismelor vii; ramură a biologiei, studiul diferitelor aspecte calitative ale organismelor

abiotic---------------------------------- lipsit de viață, incompatibil cu viața

BIBLIOGRAFIE:

1. I.Tudora.

2. O.Groza.

3. L. Dragut.

4. A. Roger - scurt tratat despre peisaj.

5. A. M. Zahariade - Spatiul public si reinsertia proiectului artistic si arhitectural. - curs UAUIMB.

6. Cerasela Craciun.

7. K.Kovacs - Chestiunea peisajului. - articol din volumul colectiv ACUM.

8. Manuell Gonsa - The Metapolis Dictionary of Advanced Architecture - Actar - 2003.

9. Rosaro Asunto - Peisajul si estetica.

10. Francoise Choay - Urbanismul, utopii si realitate.

11. Augustin Berque - Peisaj, mediu, istorie.

12. Michel Conan - L'invention des identites perdues.

13. Pierre Donadieu - Pour une conservation inventive des paysages.

14. Catalin Sarbu - Peisajul, obiectic si instrument al Amenajarii Teritoriului. - curs UAUIMB

15. http://www.google.ro/ETAT+DEENVIRONNEMENT+WALLON+1996+PAYSAGE

